โครงการ

เสริมสร้างสมรรถนะ ภาคีเครือข่ายการวางแผนพัฒนา เชิงพื้นที่ระดับตำบล

โครงการ

เสริมสร้างสมรรถนะ ภาคีเครือข่ายการวางแผนพัฒนา เชิงพื้นที่ระดับตำบล

โครงการเสริมสร้างสมรรถนะภาคีเครือข่ายการวางแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ระดับตำบล
ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์.
โครงการเสริมสร้างภาคีเครือข่ายการวางแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ระดับตำบล.-- ปทุมธานี :
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2564.
145 หน้า.

1. การมีส่วนรวมของชุมชน. I. ชื่อเรื่อง.

307.14
ISBN 978-974-337-271-1

จัดทำโดย มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
1 หมู่ที่ 20 ถ. พหลโยธิน ตำบล คลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง ปทุมธานี 13180
ISBN: 978-974-337-271-1
พิมพ์ที่ บริษัท พี.เอส.กรุ๊ป (1954) จำกัด (สำนักงานใหญ่)
พิมพ์ครั้งแรก พุทธศักราช 2564
จำนวน 100 เล่ม

คำนำ

การเสริมสร้างสมรรถนะภาคีเครือข่ายการวางแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ระดับตำบลเป็นการสำรวจข้อมูลเพื่อเตรียมความพร้อมในการพัฒนาภาพอนาคตของพื้นที่ทั้ง 14 พื้นที่ โดยประกอบด้วยจังหวัดปทุมธานี 9 พื้นที่ และจังหวัดสระแก้ว 5 พื้นที่ โดยใช้เครื่องมือการมองอนาคตมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาภายใต้กรอบแนวคิด 5 ด้าน หรือ (3ES + M) คือ ด้านเศรษฐกิจ (Economic) ด้านการศึกษา (Education) ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) ด้านสังคม (Social) และด้านจิตใจ (Mind)

การสำรวจและการพัฒนาเชิงพื้นที่ เป็นการจัดทำฐานข้อมูลการพัฒนาเพื่อให้คนในพื้นที่รับทราบถึงแนวทางการพัฒนา และเตรียมความพร้อมด้านกำลังคน เทคโนโลยี ทรัพยากร และงบประมาณเพื่อรองรับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในอนาคตภายใต้สถานการณ์ที่หลากหลาย

ดังนั้นลักษณะของเนื้อหาจะเป็นการบูรณาแนวคิดที่ได้จากการสำรวจความคิดเห็นจากความต้องการของประชาชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการพัฒนาพื้นที่ สามารถใช้เป็นข้อมูลในการสื่อสารเพื่อให้เกิดการรับรู้ และสามารถต่อยอดในรูปแบบของนโยบายเพื่อการพัฒนาต่อไปในอนาคต

สารบัญ

คำนำ	3
สารบัญ	5
ยกระดับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมอญ ตำบลท้ายเกาะ อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี	6
ยกระดับศูนย์การเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ การใช้สารเคมีปลอดภัย ตำบลคลองควาย อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี	17
ยกระดับการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตำบลบ้านงิ้ว อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี	28
ยกระดับสร้างแหล่งเรียนรู้การปลูกกัญชา และผลิตภัณฑ์จากกัญชา ตำบลคูขวาง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี	39
ยกระดับศูนย์เรียนรู้เกษตรพอเพียง ตำบลบ่อเงิน อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี	50
ยกระดับแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ ตำบลคลองพระอุดม อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี	58
ยกระดับการส่งเสริมชาวนายุคดิจิทัลที่สามารถใช้เทคโนโลยีที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ตำบลระแหง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี	67
ยกระดับศูนย์กระจายสินค้าทางการเกษตร ตำบลลาดหลุมแก้ว อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี	77
ยกระดับการเกษตรอย่างยั่งยืนแบบครบวงจร ตำบลคลองเจ็ด ตำบลคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี	87
ยกระดับศูนย์กลางการพัฒนาเกษตรปลอดภัยและพลังงานทดแทนเชิงระบบ ตำบลซับมะกรูด อำเภอคลองหาด จังหวัดสระแก้ว	96
ยกระดับชุมชนนวัตกรรมด้านการปลูกและแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไผ่ที่ได้มาตราฐานและแบบครบวงจร ตำบลทัพเสด็จ อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว	105
ยกระดับแหล่งผลิตสมุนไพรที่ผ่านการรับรองมาตรฐานสินค้าจาก อย. ตำบลวังใหม่ อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว	114
ยกระดับการพัฒนาพื้นที่ฟื้นฟูทรัพยากรสิ่งแวดล้อมน้ำ ดิน ป่าให้เป็นฐาน **ยกระดับการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมให้มั่งคั่ง ยั่งยืน** ตำบลหันทราย อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว	122
ยกระดับพัฒนาชุมชนต้นแบบและศูนย์การเรียนรู้พลังงานทดแทนที่ยั่งยืน ตำบลบ้านแก้ง อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว	130
คณะผู้จัดทำ	141

ยกระดับ แหล่งท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรม มอญ

ตำบลท้ายเกาะ
อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี

1 ผู้รับผิดชอบพื้นที่

1 อาจารย์ ดร.กฤตยชญ์ คำมิ่ง

2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชุมพล ปทุมมาเกษร

3 อาจารย์ ดร.โยชิตา เจริญศิริ

4 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วรภร ศิลาเจริญธนกิจ

2 ความสำคัญ ของการพัฒนาพื้นที่

เป้าประสงค์สำคัญที่จะกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับภูมิภาคจังหวัดและท้องถิ่นอย่างเป็นระบบเพื่อทำให้ความเหลื่อมล้ำลดลง คนไทยสังคมไทยอยู่ร่วมกันอย่างดีมีสุข ทั้งนี้รัฐบาลและหน่วยระดับนโยบายระดับชาติ ได้ดำเนินการแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ ให้สอดคล้องกับแผนระดับชาติ เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพตำบลท้ายเกาะแบบ **SWOT Analysis** พบว่าพื้นที่ตำบลท้ายเกาะมีศักยภาพ ทั้งหมด 4 ด้าน คือ

1 ด้านประวัติศาสตร์

ตำบลท้ายเกาะมีทั้งหมด 4 หมู่บ้าน ได้แก่

หมู่ที่ 1 บ้านขนมเปียก

หมู่ที่ 2 บ้านแกงร้อน

หมู่ที่ 3 บ้านต้นสะตือ

หมู่ที่ 4 บ้านลาดท้องวัง

ประชากร ร้อยละ 95 นับถือศาสนาพุทธ และศาสนาอื่น ร้อยละ 5 ส่งเสริมการใช้ภาษามอญ สืบสานและส่งเสริมภูมิปัญญาอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมรามัญ ย้อนรอยเสด็จประพาสต้นของรัชกาลที่ 5 ส่งเสริมแพทย์แผนโบราณ สืบสานอาหารรามัญ และต่อยอดการทำหางหงส์ธงตะขาบ (ศิลปวัฒนธรรมรามัญ)

2 ด้านการคมนาคม

3 ด้านพื้นที่การเกษตรกรรม

เป็นที่ราบลุ่มริมแม่น้ำเจ้าพระยา มีคลองต่าง ๆ แยกจากแม่น้ำเจ้าพระยา ส่งผลให้พื้นดินมีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะกับการเพาะปลูก อยู่ภายใต้อิทธิพลของมรสุม 2 ชนิด คือ มรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ในช่วงฤดูหนาว ทำให้ประสบกับสภาวะอากาศหนาวเย็น มรสุมอีกชนิดหนึ่ง คือ มรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ในช่วงฤดูฝนทำให้อากาศชุ่มชื้นและมีฝนตกชุก

4 ด้านผลิตภัณฑ์ชุมชน (OTOP)

มีการพัฒนาเสริมการลงทุน โดยการจัดหาพัฒนาปัจจัยพื้นฐานเพื่อรองรับการลงทุน พัฒนาศักยภาพด้านอุตสาหกรรม การพัฒนาบุคลากรเข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม มีการส่งเสริมอาชีพ ส่งเสริมการประกอบอาชีพเสริมของกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มอาชีพต่าง ๆ และวิสาหกิจชุมชน ส่งเสริมการผลิตและจำหน่ายสินค้า OTOP สู่ประชาคมอาเซียน ส่งเสริมด้านการตลาดและการเปลี่ยนแปลงสินค้า ขยายความรู้ ความสามารถเชิงพาณิชย์

3 หลักการพัฒนาพื้นที่ การคิดเชิงออกแบบเพื่อการพัฒนาพื้นที่

กระบวนการ คิดเชิงออกแบบพื้นที่ (Design Thinking Process)

1.Empathize เข้าใจปัญหา

“เก็บรวบรวมข้อมูลชุมชนโดยการลงสำรวจ จัดกลุ่ม (Focus Group) แบบมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคเอกชน ในประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนและแนวโน้มการคาดการณ์ในอนาคต หลังจากผ่านเรียนรู้และทำความเข้าใจกลุ่มเป้าหมายแล้ว จึงนำมาวิเคราะห์และระบุถึงประเด็นปัญหาที่แท้จริง”

2.Define กำหนดปัญหาให้ชัดเจน

ครอบคลุมในประเด็น 5 ด้าน ได้แก่

- ด้านเศรษฐกิจ
- ด้านการศึกษา
- ด้านสิ่งแวดล้อม
- ด้านสังคม
- ด้านจิตใจ

3. Ideate ระดมความคิด

Brainstorm เพื่อหาความคิดใหม่ ๆ ให้ได้มากและมีหลากหลายที่สุด โดยอาศัยความคิดสร้างสรรค์และการคิดนอกกรอบ แนวทางการพัฒนาชุมชนร่วมกับภาครัฐ ภาคประชาชนและภาคเอกชน จากนั้นจึงสังเคราะห์และจัดหมวดหมู่การคิดเชิงวิเคราะห์เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาชุมชนตำบลท้ายเกาะ ในรูปแบบต่าง ๆ ในอนาคต 15 ปี

4.Prototype สร้างต้นแบบ

เพื่อให้ผู้ใช้สามารถทดสอบและตั้งคำถาม เพื่อหาข้อผิดพลาดและเรียนรู้ปรับปรุงแนวคิดให้ดียิ่งขึ้น จากนั้นจึงนำมาทดสอบกับกลุ่มเป้าหมาย คณะทำงานฯ จึงใช้การนำเสนอภาพอนาคตด้วยภาพและ **Infographics** เพื่อให้สามารถสื่อสารแนวคิดต้นแบบได้ง่ายและเข้าใจ

5.Test ทดสอบ

เพื่อใช้ในการแก้ปัญหาของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อเก็บข้อมูลที่ได้มา ถอดบทเรียนและค้นหาความต้องการของกลุ่มเป้าหมายและพัฒนาปรับปรุง จนกว่าจะได้นวัตกรรมที่สามารถตอบโจทย์กลุ่มเป้าหมายได้ตรงจุดที่สุด คณะทำงานฯ จะมีการดำเนินกิจกรรมนี้ ในขั้นตอนต่อไป ในอนาคตให้สอดคล้องกับแนวความคิดของประชาชนมากที่สุด

4 ขั้นตอน การทำงาน

ขั้นตอนที่ 1

ให้ประชาชนเข้าร่วมในการค้นหาปัญหา และสาเหตุของปัญหาภายในชุมชนตลอดจนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการด้วย

ขั้นตอนที่ 2

วางแผนการพัฒนา กำหนดนโยบาย และวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการ และแนวทางการดำเนินงานตลอดจนกำหนดทรัพยากร และแหล่งทรัพยากรที่ใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ขั้นตอนที่ 3

ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์โดยการสนับสนุน ทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน หรือเข้าร่วมบริหาร ประสานงาน และดำเนินการขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอก

ขั้นตอนที่ 4

ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากการพัฒนาหรือยอมรับผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาทั้งด้านวัตถุ และจิตใจ

ขั้นตอนที่ 5

ประชาชนเข้าร่วมประเมินการพัฒนา ซึ่งในการประเมินอาจปรากฏในรูปของการประเมินผลย่อย (Formative Evaluation) เป็นการประเมินผลก้าวหน้าเป็นระยะ ๆ หรือกระทำในรูปของการประเมินผลรวม (Summative Evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปสุดยอด

5 เครื่องมือ ในการพัฒนาพื้นที่

1 การสร้างวิสัยทัศน์ Visioning

1.1 ทีมอาจารย์ผู้รับผิดชอบพื้นที่คัดเลือกผู้ที่จะเป็นผู้กำหนดขอบเขตวิสัยทัศน์ ได้แก่ ผู้นำองค์กร ชุมชน และทีมผู้รับผิดชอบพื้นที่ โดยมีกรอบระยะเวลาการสร้างวิสัยทัศน์และกรอบบริบทของพื้นที่ เช่น สิ่งแวดล้อม กฎหมาย ยุทธศาสตร์ชาติ นโยบายรัฐบาล นโยบายภาคเอกชน ไม่เกิน 12 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกที่ชัดเจน

1.2 เปิดการแสดงความคิดเห็นจากประชาคมหรือประชุมระดมความคิดเห็น

1.3 นำเสนอผลวิสัยทัศน์ต่อที่ประชุม เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้

1.4 สรุปประเด็นวิสัยทัศน์ให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้รับทราบ

1.5 แจ้งวิสัยทัศน์ไปยัง องค์การบริหารตำบลท้ายเกาะ และชุมชน

2 การสร้างและวิเคราะห์ฉากทัศน์แห่งอนาคต

Future Scenario Building and Analysis

2.1 ระดมสมองเพื่อกำหนดขอบเขตหัวข้อหรือประเด็นการสร้างฉากทัศน์ให้มีความชัดเจน

2.2 ขอบเขตการสร้างฉากทัศน์ในอีกกี่ปีข้างหน้า เช่น 15 ปี ต่อจากนี้ฉากทัศน์ของ ตำบลท้ายเกาะเป็นอย่างไร

2.3 วิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพล/ดูปัจจัยการขับเคลื่อน/ภาพรวมที่มีอิทธิพลต่อชุมชน เช่น นโยบาย การเมืองระหว่างประเทศ

2.4 วิเคราะห์ปัจจัยขับเคลื่อน คือวิเคราะห์สิ่งที่จะเกิดขึ้นแน่นอนกับสิ่งที่จะไม่เกิดขึ้น และจะส่งผลต่อความเป็นไปได้ของการสร้างฉากทัศน์

2.5 วิพากษ์ผลลัพธ์ ที่จะเกิดในแต่ละฉากทัศน์

2.6 ระดมความคิดเกี่ยวกับสิ่งที่จะเกิดขึ้นในแต่ละฉากทัศน์ หรือความเป็นไปได้ เหตุผล

3 การพยากรณ์ย้อนหลัง Back casting

3.1 ทีมอาจารย์ผู้รับผิดชอบพื้นที่กำหนดขอบเขตของประเด็นสำหรับการมองอนาคตและช่วงเวลาการทำงาน

3.2 ทีมอาจารย์ผู้รับผิดชอบพื้นที่กำหนดผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้าน ได้แก่ ภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคเอกชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการดำเนินโครงการการมองอนาคตตำบลบ้านงิ้ว ไม่เกิน 12 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกที่ชัดเจน (Focus Group)

3.3 นำวิสัยทัศน์และฉากทัศน์มาระดมสมองเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สรุปประเด็น ได้แก่ ด้านนโยบาย ด้านสิ่งแวดล้อม และระบบกลไกการปฏิบัติงาน วัฒนธรรมองค์กร

3.4 วิเคราะห์และกำหนดเวลาที่จะเกิดจากการสร้างฉากทัศน์และพยากรณ์ย้อนหลัง

3.5 พิจารณาแนวทางการเตรียมความพร้อมรองรับเหตุการณ์สำคัญแบ่งกลุ่มวิเคราะห์

3.6 พิจารณาแนวทางการเตรียมความพร้อมรองรับเหตุการณ์สำคัญ (Critical Event) ที่อยู่นอกเหนือการควบคุม

3.7 สรุปผลจากกระบวนการพยากรณ์ย้อนหลังดำเนินงาน

3.8 แปลงเส้นทางเวลาจากการพยากรณ์ย้อนหลังเป็นแผนดำเนินงาน

6 ผลการวิเคราะห์พื้นที่ รูปแบบกิจกรรมที่จะดำเนินการในพื้นที่

1. การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมชุมชนมอญ
2. การส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน
3. การส่งเสริมการปลูกผักปลอดสารพิษ
4. การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมที่เป็นระบบ

7 การวาดภาพอนาคต Timeline การพัฒนาของพื้นที่

Timeline แผนการพัฒนาพื้นที่อนาคต 15 ปี

1 ปี 2567-2569 | 2 ปี 2570-2572 | 3 ปี 2573-2575 | 4 ปี 2576-2578 | 5 ปี 2579-2581

การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมมอญ

1.พัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว

1.1 เตรียมความพร้อมการเป็นชุมชนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (แหล่งทุน คณะกรรมการชุมชนฯ กฎกติกา)
1.2 พัฒนาและบริหารจัดการข้อมูลชุมชนของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (ระดับจังหวัด/ตำบล/ชุมชน)
1.3 จัดทำแผนธุรกิจชุมชนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนาธรรม
1.4 สร้างนักเล่าเรื่องชุมชนวัฒนธรรม
1.5 สร้างทัศนคติการเป็นเจ้าบ้านที่ดี
1.6 ส่งเสริมให้เยาวชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว

2. พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเครื่องอำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ

2.1 พัฒนาศักยภาพด้านกายภาพ สิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (ป้ายข้อมูล ป้ายบอกทาง จุดถ่ายภาพ ระบบความ
2.2 ปลอดภัย ความสะอาด) ส่งเสริม/พัฒนาเสน่ห์ของประเพณี วัฒนธรรม และอัตลักษณ์ชุมชน

3. พัฒนาสินค้าและบริการต่าง ๆ ด้านการท่องเที่ยว

3.1 พัฒนาผู้ประกอบการชุมชน
3.2 พัฒนาด้านสินค้าและบริการของชุมชน
- ยกระดับสินค้าให้มีคุณภาพมาตรฐาน
- ออกแบบของฝากและของที่ระลึกประเภทต่าง ๆ
- พัฒนาสินค้าวัฒนธรรมและอาหารท้องถิ่น

3.3 ออกแบบตราสัญลักษณ์สินค้า และสโลแกนชุมชนท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

4. เชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวแต่ละท้องถิ่น

4.1 ออกแบบและเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านเป้าหมายต่าง ๆ
4.2 การเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวเมืองหลัก และเมืองรอง

5. ประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

5.1 ประชาสัมพันธ์ในรูปแบบ Online/Offline/Platform
5.2 เปิดตัวชุมชนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
5.3 จับคู่ธุรกิจ (Business Matching)
5.4 นำเสนอโปรแกรมการท่องเที่ยวตามเทศกาลในงานเทศกาลต่าง ๆ

6. สร้างรายได้ของชุมชน

6.1 ชุมชนมีรายได้จากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
6.2 การมีส่วนร่วมในชุมชน

การส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

1.เกษตรกรรวมตัวกันเป็นวิสาหกิจชุมชน

1.1 คณะบุคคลรวมตัวกันจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนเพื่อขอการสนับสนุน แต่กลุ่มยังไม่เข้มแข็งจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริม สนับสนุน การดำเนินงาน หลายด้านจึงจะทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน
1.2 กลุ่มกิจการเดิมที่ผลิตสินค้าหรือบริการเพื่อสร้างรายได้ให้คนในกลุ่มมีลักษณะคล้ายวิสาหกิจชุมชน แต่มีความเข้มแข็งแตกต่างกันไป แบ่งได้หลายระดับ มีความจำเป็นต้องการรับการส่งเสริมสนับสนุนเป็นบางประเด็น ซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนมากยิ่งขึ้น

2. การปรับพื้นฐานและให้ความรู้ความเข้าใจ เรียนรู้และเข้าใจศักยภาพตนเอง

2.1 ประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน
2.2 สร้างกลไกการทำงานระหว่างภาครัฐ เอกชน ชุมชน และวิสาหกิจชุมชน
2.3 ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมของชุมชน

3.เสริมศักยภาพเพื่อส่งเสริมและขยาย

3.1 ส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนด้านการผลิต การตลาดและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้
3.2 สนับสนุนให้เกิดองค์กร/ชุมชนแห่งการเรียนรู้ เพื่อเป็นฐานการขยายการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน
3.3 พัฒนากลไกการทำงานและการสนับสนุนการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน

4.พัฒนาอย่างต่อเนื่องให้เกิดความเข้มแข็ง

4.1 สนับสนุนการพัฒนาระบบทุน/เครือข่ายทุนวิสาหกิจชุมชนและการบริหารจัดการทุนอย่างเป็นระบบ
4.2 สนับสนุนวิสาหกิจชุมชนที่มีผลประกอบการดี พัฒนาระบบสวัสดิการของตนเอง
4.3 สนับสนุนวิสาหกิจที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานให้เป็นธุรกิจที่สูงขึ้นไป

5.ผลสัมฤทธิ์และผลประโยชน์และสวัสดิการของสมาชิกเพิ่มขึ้น

5.1 วิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเข้มแข็งพึ่งตนเองได้
5.2 ชุมชนและระบบเศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็งพึ่งตนเองได้

Timeline แผนการพัฒนาพื้นที่อนาคต 15 ปี

1 ปี 2567-2569	2 ปี 2570-2572	3 ปี 2573-2575	4 ปี 2576-2578	5 ปี 2579-2581

การส่งเสริมการปลูกผักปลอดสารพิษ

1. พัฒนาความรู้บุคลากรเรื่องการผลิตสินค้าเกษตรปลอดภัย

1.1 วางแผนและประชุมทำความเข้าใจ สร้างความตระหนัก บูรณาการความรู้และการบริหารจัดการเกษตรปลอดสารพิษ
1.2 จัดการอบรม เรื่องการผลิตสินค้าเกษตร (พืชผัก) ที่ปลอดภัยจากสารเคมีและการปนเปื้อนของจุลินทรีย์
1.3 จัดทำแผนธุรกิจสินค้าเกษตรปลอดภัย

2. พัฒนากลุ่มผู้ผลิตผักปลอดภัยจากสารพิษ

2.1 เวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน
2.2 อบรมการปลูกผักปลอดสารพิษ
- การขอ GAP
- มาตรฐาน Q และการทำแพ็คเกจสินค้าของชุมชน

2.2 การเพิ่มทักษะความรู้ในด้านการผลิต
- smart farm
- การทำปุ๋ยหมัก
- การใช้สารชีวภัณฑ์
- การผลิตเมล็ดพันธุ์ชุมชน
- การตรวจสอบดินและน้ำ
- บัญชีครัวเรือน

3. พัฒนาสินค้าและบริการ

3.1 พัฒนาผู้ประกอบการชุมชน
3.2 พัฒนาด้านสินค้าและบริการของชุมชน
- ผักที่ปลูกได้มาตรฐานการผลิตแบบ GAP
- ได้เครื่องหมายรับรองคุณภาพมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหาร Q

3.3 ออกแบบตราสัญลักษณ์สินค้า และสโลแกนชุมชนท่องเที่ยวเชิงเกษตร

4. สร้างเครือข่ายเกษตรกร

สถาบัน กลุ่มอาชีพ วิสาหกิจชุมชน ผู้ประกอบการ พัฒนาคุณภาพสินค้า และการมีส่วนร่วมของชุมชน

4.1 โครงการจัดตั้งกลุ่มชุมชน
4.2 โครงการอบรมให้ความรู้ผู้ประกอบการ ร้านค้า
4.3 โครงการจัดระเบียบร้านค้าและติดป้ายราคาสินค้า

5. ประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

5.1 โครงการท่องเที่ยวหมู่บ้านเกษตรปลอดสารพิษ
5.2 โครงการศูนย์เรียนรู้การผลิตผักปลอดสารพิษด้วยระบบอัจฉริยะ

การบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมที่เป็นระบบ

1. การบริหารจัดการและฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม

- โครงการกำจัดวัชพืชน้ำ และขยะมูลฝอยในลำน้ำ
- โครงการแก้ไขปัญหาน้ำเสียในลำน้ำ
- โครงการเยาวชนรักสิ่งแวดล้อม
- โครงการรณรงค์ปลูกจิตสำนึกในการคัดแยกขยะในชุมชนและครัวเรือน
- โครงการหมู่บ้านปลอดถังขยะ

2. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อการท่องเที่ยว

- โครงการจัดทำป้ายชื่อหมู่บ้านและชุมทางเข้าหมู่บ้าน
- โครงการจัดทำป้ายแนวเขตและป้ายบอกทางเป็นภาษาต่างประเทศ
- โครงการปรับภูมิทัศน์ (ปูบล็อกติวหนอน, ก่อสร้างทางเท้า, วางท่อระบายน้ำ คสล.)

3. สร้างเครือข่าย

เกษตรกร สถาบัน กลุ่มอาชีพวิสาหกิจชุมชน ผู้ประกอบการ พัฒนาคุณภาพสินค้า

- โครงการจัดตั้งกลุ่มชุมชน
- โครงการอบรมให้ความรู้ผู้ประกอบการร้านค้า
- โครงการจัดระเบียบร้านค้าและติดป้ายราคาสินค้า

4. การส่งเสริมศักยภาพการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

- โครงการอบรมให้ความรู้การส่งเสริม การตลาดธุรกิจการท่องเที่ยวเชิง อนุรักษ์
- โครงการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
- โครงการพัฒนาเส้นทางท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

5. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน

- โครงการให้ความรู้และความตระหนัก ถึงการมีส่วนร่วมแก่ชุมชน
- โครงการส่งเสริมประเพณีในวันสำคัญ โดยชุมชน
- โครงการหน้าบ้านน่ามอง
- โครงการสินค้าชุมชน

ภาพจำลองอนาคตของพื้นที่

โครงการเสริมสร้างสมรรถนะภาคีเครือข่ายการวางแผนการพัฒนาเชิงพื้นที่ระดับตำบล

8 บทสรุป เชิงพื้นที่

บทสรุป 3ES+M

E: Economic เศรษฐกิจ

รายได้ชุมชนจากการพัฒนาสินค้าเกษตรปลอดภัยสร้างสินค้าทางเลือกมากขึ้น พัฒนากลุ่ม Smart farmer นำเทคโนโลยีมาช่วยการทำเกษตร ลดต้นทุนการผลิตในอุตสาหกรรมการเกษตร

E: Education การศึกษา

สร้างศูนย์กลางการเรียนรู้เกษตรทันสมัยโดยการนำเทคโนโลยีมาใช้

E: Environment ด้านสิ่งแวดล้อม

ศูนย์กลางการเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เกษตรปลอดภัย พัฒนาระบบเกษตรอัจฉริยะในชุมชน

S: Social สังคม

ชุมชนร่วมมือกันพัฒนาพื้นที่ให้ปลอดภัยและสะอาดปราศจากการใช้สารเคมีเกษตรส่งเสริมการปลูกผักปลอดสารพิษ

M: Mind จิตใจ

ชุมชนมีวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นที่เข้มแข็ง จะช่วยให้เกิดความพอใจ พอเพียง ต่อการใช้ชีวิตของชุมชน ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง อยู่อย่างมีความสุข

ข้อเสนอเชิงนโยบาย

Design Thinking Canvas

Project : | *By :* | *Date :* *Version :*

Empathy :

ค้นหาศักยภาพชุมชน
- ทุนทรัพยากรด้านพื้นที่
- ทุนทรัพยากรมนุษย์
- ทุนทางสังคม
- ทุนทางวัฒนธรรมประเพณี

Ideate :

- ระดมสมอง ค้นหาแนวคิดในการพัฒนา
- รวบรวมความคิดวิเคราะห์สู่การพัฒนา
- สรุปผลเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

Define :

- วิเคราะห์ปัญหาของชุมชน
- วิเคราะห์การขยายตัวของความเจริญ
- วิเคราะห์ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย
- วิเคราะห์สินค้าชุมชน

Prototype :

- ขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- การสืบทอดภูมิปัญญาและวัฒนธรรม
- สร้างอาชีพเสริมจากภูมิปัญญา
- การเตรียมพร้อมรับการขยายตัวของสังคมเมือง
- พัฒนาระบบเกษตรอัจฉริยะในชุมชน

Test :

- พัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- พัฒนาเกษตรอัจฉริยะ
- จัดทำเว็บไซต์/เพจ สำหรับเผยแพร่วัฒนธรรม
- พัฒนาอาชีพเสริมจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ อาหารมอญ ธงตะขาบ ของที่ระลึกและพัฒนาการตลาดออนไลน์

ยกระดับศูนย์การเรียนรู้ เกษตรอินทรีย์ การใช้สารเคมีปลอดภัย

ตำบลคลองควาย
อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี

1 ผู้รับผิดชอบพื้นที่

1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทัศพร ชูศักดิ์

2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์นัชชา ยันติ

3 อาจารย์นาตยา ดวงประทุม

4 อาจารย์เฟื่องฟ้า รัตนาคณหุตานนท์

2 ความสำคัญ ของการพัฒนาพื้นที่

ตำบลคลองควาย อำเภอสามโคก ประกอบด้วย 8 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านเจดีย์ทอง
หมู่ที่ 2 บ้านคลองสระ
หมู่ที่ 3 บ้านคลองสระ
หมู่ที่ 4 บ้านโพธิ์
หมู่ที่ 5 บ้านคลองควาย
หมู่ที่ 6 บ้านคลองควาย
หมู่ที่ 7 บ้านคลองควาย
หมู่ที่ 8 บ้านทางยาว

โบราณสถานที่สำคัญ เช่น วัดเจดีย์ทอง ที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชนชาวมอญเป็นวัดเก่าแก่สมัยรัชกาลที่ 4 มีเจดีย์สร้างจำลองมาจากเมืองหงสาวดี มีหลวงพ่อขาวเนื้อหยกขาว เป็นที่เคารพสักการะของชุมชนและวัดป่าภูริทัตตปฏิปทาราม เป็นวัดที่ปฏิบัติธรรมทางสายธรรมยุต ปฏิบัติธรรม ฐานยอดเจดีย์ทำด้วยทองคำแท้

สภาพพื้นที่เป็นที่ลุ่ม มีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่านทางทิศตะวันออก เหมาะแก่การประกอบอาชีพเกษตรกรรม

ขอบเขตของการพัฒนาจึงมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาอาชีพเกษตรกรรม โดยนำแนวคิดการทำเกษตรอินทรีย์มาใช้เพื่อลดการใช้สารเคมี รวมทั้งการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้เกษตรอินทรีย์ เป็นศูนย์การเรียนรู้ต้นแบบเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ และเฝ้าระวังสุขภาพโดยการตรวจคัดกรองสารเคมีตกค้างในร่างกาย

3 หลักการ พัฒนาพื้นที่ การคิดเชิงออกแบบเพื่อการพัฒนาพื้นที่

1. Empathize เข้าใจปัญหา (การทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง)

ตำบลคลองควายมีสภาพพื้นที่เป็นที่ลุ่ม มีแม่น้ำเจ้าพระยาไหลผ่านเหมาะแก่การประกอบอาชีพเกษตรกรรม ได้แก่ ทำนา และทำสวน สังคมส่วนใหญ่เป็นสังคมชนบท พื้นที่เกษตรกรรมบางพื้นที่มีน้ำท่วมขัง บางพื้นที่แห้งแล้งรวมถึงฝนไม่ตกตามฤดูกาล ประชาชนส่วนใหญ่ มีรายได้จากการประกอบอาชีพหลักเท่านั้น ไม่มีการประกอบอาชีพเสริม และการประกอบอาชีพเกษตรกรรมของตำบลคลองควายส่วนใหญ่มีการใช้สารเคมีในการกำจัดศัตรูพืช และเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร

2. Define กำหนดปัญหาที่ชัดเจน (ระบุปัญหาและกรอบของปัญหา)

การประกอบอาชีพเกษตรกรรมของประชาชนในพื้นที่พบว่ามีการใช้สารเคมีเกือบทุกครัวเรือน รวมทั้งมีพฤติกรรมการป้องกันที่ไม่ถูกต้องเหมาะสม ไม่มีการป้องกันการสัมผัสและการสูดดมจากสารเคมีที่ใช้ นอกจากนี้ยังพบปัญหาเรื่องการจัดการขยะในครัวเรือน ซึ่งมีจำนวนมากและประชาชนขาดความรู้ในการจัดการที่ถูกต้อง โดยเฉพาะขยะเปียกจากเศษอาหารในครัวเรือน (ขยะอินทรีย์)

3. Ideate ระดมความคิด (การหาแนวทางการแก้ไข)

ดำเนินการโดยใช้หลักการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม โดยเริ่มจากการระดมความคิดเห็นจากประชาชนในชุมชนต่าง ๆ ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมและบันทึกไว้ มาวิเคราะห์เพื่อระบุปัญหาและโจทย์การพัฒนาพื้นที่ที่เป็นความจำเป็นและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ โดยมีหน่วยงานภาครัฐ และตัวแทนจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และศูนย์เรียนรู้ตำบลคลองควาย เข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาของชุมชน และศักยภาพของชุมชนโดยใช้หลักการวิเคราะห์ SWOT analysis โดยมีแนวทางการส่งเสริมให้เกษตรกรมีความรู้ในการทำเกษตรอินทรีย์ ตระหนักถึงผลกระทบของการใช้สารเคมีทางการเกษตรที่มีผลต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม จนเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สารเคมีที่ถูกต้อง และเกษตรกรในพื้นที่ลด ละ เลิก การใช้สารเคมีในการทำเกษตรกรรม มีการทำเกษตรอินทรีย์ปลอดภัย

4. Prototype สร้างต้นแบบที่เลือก

การสร้างต้นแบบในการพัฒนาพื้นที่โดยการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ผักปลอดสารพิษและสมุนไพรล้างพิษ โดยการจัดกิจกรรมพัฒนาแปลงผักสวนครัวและสมุนไพรประจำครอบครัวและชุมชน มีการจัดการประกวดบุคคลต้นแบบด้านสุขภาพและการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

5. Test ทดสอบ

ประชาชนในพื้นที่มีความรู้ พฤติกรรมป้องกันการใช้สารเคมี และมีผลตรวจสารเคมีตกค้างในร่างกายดีขึ้น โดยมีการเปรียบเทียบผลการตรวจสารเคมีตกค้างในร่างกาย (เจาะเลือดปลายนิ้ว) เป็นระยะๆ ในแต่ละครั้งที่มีการติดตาม รวมถึงมีจำนวนครัวเรือนในพื้นที่มีการปลูกผักปลอดสารพิษเพื่อรับประทานเองใน ไม่น้อยกว่าร้อยละ 30

4 ขั้นตอนการทำงาน

การดำเนินการโดยเริ่มจากการระดมความคิดเห็นจากประชาชนในชุมชนต่าง ๆ ประกอบกับข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมและบันทึกไว้ มาวิเคราะห์เพื่อระบุปัญหาและโจทย์การพัฒนาพื้นที่ที่เป็นความจำเป็นและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ โดยมีหน่วยงานภาครัฐ, ตัวแทนจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และศูนย์เรียนรู้ตำบลคลองควาย เข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา โดยใช้หลักการวิเคราะห์ **SWOT Analysis** เพื่อร่วมกันศึกษาปัญหาและความจำเป็นในการพัฒนา เพื่อวางโครงร่างในการพัฒนาเป็นการสร้างภาพอนาคต ว่าต้องการให้เกิดการพัฒนาหรือการเปลี่ยนแปลงอย่างไร

5 เครื่องมือ ในการพัฒนาพื้นที่

1) บรรณมิติ (Bibliometrics)

จัดทำรายงานสรุปผลข้อมูลรายละเอียดองค์ความรู้ และข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญของชุมชน

2) การพยากรณ์ย้อนหลัง (Back casting)

จัดกลุ่ม (Focus group) ร่วมกับกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์คัดเลือก จำนวน 16 คน เกี่ยวกับสถานการณ์และสภาพแวดล้อม ที่เกิดขึ้นภายในชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เพื่อสรุปเป้าหมายในอนาคต โดยกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

ตัวแทน 4 กระทรวงหลัก (กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์)
ตัวแทนโรงเรียนในพื้นที่
ตัวแทนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในพื้นที่
พัฒนาชุมชน อบต.คลองควาย และเกษตรตำบลคลองควาย รวม 4 คน
กำนัน/ผู้ใหญ่บ้านหรือผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ตำบลคลองควาย จำนวน 10 คน
และปราชญ์ชุมชน จำนวน 2 คน

3) การสร้างวิสัยทัศน์ (Visioning)

จัดกลุ่ม (Focus group) ร่วมกับกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์คัดเลือก จำนวน 15 คน ร่วมกันวิเคราะห์โดยใช้ SWOT Analysis เป็นการวิเคราะห์ศักยภาพของชุมชนในประเด็นจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลอย่างมีส่วนร่วม เพื่อให้กลุ่มเกิดแรงบันดาลใจ รู้สึกเป็นเจ้าของและสมาชิกทุกคนมีความหวัง และแสดงประเด็นที่ได้จากการประชาคม เพื่อร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์โดยกลุ่มตัวอย่างได้แก่

ตัวแทนโรงเรียนในพื้นที่
ตัวแทนโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในพื้นที่
พัฒนาชุมชน อบต.คลองควาย
ผู้อำนวยการกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม
ตัวแทนผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ตำบลคลองควาย จำนวน 3 คน
ปราชญ์ชุมชน จำนวน 3 คน
อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จำนวน 3 คน
และตัวแทนภาคเอกชนในพื้นที่ จำนวน 1 คน

4) การสร้างและวิเคราะห์ฉากทัศน์แห่งอนาคต (Future Scenario Building and Analysis)

ระดมสมองเพื่อกำหนดขอบเขตหัวข้อหรือประเด็นให้มีความชัดเจน (ขอบเขตเวลา 15 ปี ข้างหน้า) เพื่อกำหนดกิจกรรม/แผนโครงการ รวมถึงวิพากษ์ผลลัพธ์ที่จะเกิด นำเสนอความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของปัจจัยคงที่และปัจจัยขับเคลื่อน สะท้อนผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น โดยมีชื่อเรื่องที่น่าสนใจและสะท้อนเนื้อหาสาระโดยสังเขปของฉากทัศน์ และร่วมกับชุมชนเลือกกิจกรรมพัฒนาตามประเด็น 3ES+M (Education, Economy, Environment, Social, and Mind)

6 ผลการวิเคราะห์พื้นที่ รูปแบบกิจกรรมที่จะดำเนินการในพื้นที่

1. การจัดอบรมพัฒนาศักยภาพชุมชน เรื่อง เกษตรอินทรีย์ การใช้สารเคมีอย่างปลอดภัย และการดูแลสุขภาพตนเองให้ปลอดภัยจากสารเคมี การล้างสารพิษตกค้างในร่างกาย มีการจัดกิจกรรมอบรมพัฒนาศักยภาพเกษตรอินทรีย์และการใช้สารเคมีอย่างปลอดภัยสำหรับประชาชนในชุมชน โดยมีวิทยากรผู้เชี่ยวชาญบรรยายให้ความรู้ และมีการวัดประเมินผลจากการเข้าร่วมอบรมโดยการทำแบบทดสอบความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช

2. การตรวจสุขภาพเพื่อหาสารเคมีตกค้างในร่างกาย โดยการเจาะเลือดปลายนิ้วมือของเกษตรกร เพื่อดูผลปริมาณสารเคมีตกค้างในกระแสเลือด และรายงานผลให้ประชาชนทราบ เพื่อให้เกิดความตระหนักถึงผลกระทบของการใช้สารเคมีทางการเกษตร จนเกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการผลิตของเกษตรกรให้ลด ละ เลิก การใช้สารเคมีในการทำเกษตรกรรม

3. การศึกษาดูงานการปลูกผักอินทรีย์และการดูแลสุขภาพโดยธรรมชาติบำบัด (ศูนย์ธรรมชาติบำบัด เวลเนสแคร์) โดยการนำประชาชนกลุ่มเป้าหมายไปศึกษาดูงาน เพื่อนำผลการศึกษาดูงานมาปรับเปลี่ยนและใช้เป็นต้นแบบในการดำเนินกิจกรรม

4. การปลูกผักปลอดสารพิษในครัวเรือน การจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ผักปลอดสารพิษและสมุนไพรล้างพิษ โดยการจัดกิจกรรมพัฒนาแปลงผักสวนครัวและสมุนไพรประจำครอบครัวและชุมชน จัดอบรมเชิงปฏิบัติการปลูกผักสวนครัวและสมุนไพรประจำครอบครัว และมีการติดตามการดำเนินงานของครัวเรือนเป้าหมาย มีวิทยากรผู้เชี่ยวชาญบรรยายให้ความรู้ ปฏิบัติการ และมีการวัดประเมินผลจากการเข้าร่วมอบรมโดยการทำแบบทดสอบความรู้ เจตคติ และพฤติกรรมการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชครั้งที่ 2 หลังการดำเนินกิจกรรมอบรมให้ความรู้เสร็จสิ้น

5. การประกวดบุคคลต้นแบบด้านสุขภาพคุณธรรม จริยธรรม การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สิ่งที่คาดว่าจะส่งมอบให้กับชุมชน

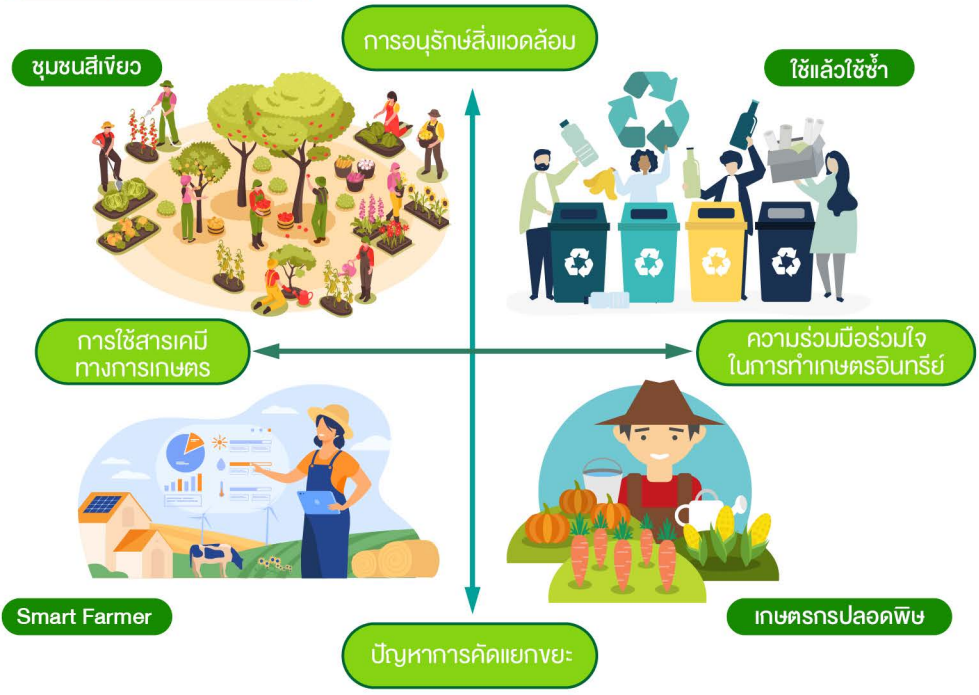
1. ศูนย์การเรียนรู้ผักปลอดสารพิษและสมุนไพรล้างพิษ
2. คู่มือ/แนวทางการดูแลสุขภาพตนเองเพื่อให้ปลอดภัยจากสารเคมีตกค้างในร่างกาย
3. บุคคลต้นแบบด้านสุขภาพ และคุณธรรม-จริยธรรม
4. ประชาชนมีความรู้ พฤติกรรมป้องกันการใช้สารเคมี และมีผลตรวจสารเคมีตกค้างในร่างกายดีขึ้น
5. มีจำนวนครัวเรือนที่ปลูกผักปลอดสารพิษ อย่างน้อยร้อยละ 30 ของจำนวนครัวเรือนในชุมชน

7 การวาดภาพอนาคต Timeline การพัฒนาของพื้นที่

ภาพจำลองอนาคตของพื้นที่

การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

8 บทสรุป เชิงพื้นที่

บทสรุป 3 ES+M

ด้านเศรษฐกิจ Economic

ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยเฉพาะการทำนา ส่วนใหญ่ยังมีการใช้สารเคมีเป็นส่วนใหญ่ เพื่อกำจัดศัตรูพืช เนื่องจากเห็นผลเร็ว ได้ผลผลิตมาก และยังพบปัญหาพื้นที่ บางพื้นที่มีน้ำท่วมขัง บางพื้นที่แห้งแล้ง คือ ฝนไม่ตกตามฤดูกาล ประชาชนส่วนใหญ่มีรายได้จากการประกอบอาชีพหลักเท่านั้น ไม่มีการประกอบอาชีพเสริม มีหนี้สินเนื่องจากมีรายจ่ายสูงกว่ารายรับ ควรมีการส่งเสริมให้เกษตรกรมีความรู้ในการทำเกษตรอินทรีย์ให้เห็นถึงผลกระทบของการใช้สารเคมี โดยให้หน่วยงานทางการเกษตรของภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมการทำเกษตร พัฒนาพันธุ์ข้าวที่มีความทนทาน ให้ผลผลิตสูงและราคาดี ตรงตามความต้องการของตลาด รวมถึงแหล่งน้ำให้พอเพียงต่อการเกษตร

ด้านการศึกษา Education

สถานศึกษาในพื้นที่บางแห่งมีจำนวนบุคลากร และวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนไม่เพียงพอ โดยเฉพาะระบบอินเทอร์เน็ตที่ครอบคลุมและมีประสิทธิภาพต่อการใช้งาน สถานศึกษาบางแห่งนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ได้คะแนนทดสอบการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐานไม่เป็นไปตามเกณฑ์ (A-NET, O-NET) ผู้ปกครองมีค่านิยมในการส่งบุตรหลานไปเรียนในโรงเรียนที่มีชื่อเสียง ส่งผลให้โรงเรียนในพื้นที่บางแห่งมีจำนวนนักเรียนน้อย และไม่ได้รับการสนับสนุนด้านบุคลากรและวัสดุการศึกษา ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐเช่น อบต. และมหาวิทยาลัยในพื้นที่ควรสนับสนุน ในการบริการวิชาการโดยจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาความรู้ให้แก่นักเรียนในด้านต่าง ๆ และเกิดทักษะที่สามารถนำไปใช้ได้จริง และโรงเรียนในพื้นที่ควรพัฒนาการเรียนการสอนโดยนำเทคโนโลยีมาร่วมใช้ในการเรียนการสอน มีครูผู้สอนที่มีศักยภาพ มีการพัฒนาหลักสูตรการเรียนรู้นอกห้องเรียน มีโควตาและทุนให้บุตรหลานที่มีผลการเรียนดีได้เข้าเรียนต่อในโรงเรียนประจำจังหวัดหรือมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียง

ด้านสิ่งแวดล้อม Environment

เนื่องจากการให้บริการจัดเก็บขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ไม่เป็นไปตามกำหนด ไม่มาจัดเก็บขยะตามวันและเวลาที่กำหนด การจัดสรรถังขยะไม่เพียงพอและทั่วถึง และยังขาดพื้นที่ในการฝังกลบขยะ นอกจากนี้ยังมีการเผาฟางในนาข้าวทำให้เกิดมลพิษทางอากาศ กระทบต่อสุขภาพอนามัย และบดบังทัศนะวิสัย และเป็นสาเหตุของอุบัติเหตุบนท้องถนนได้ ดังนั้นควรได้รับการส่งเสริมความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกขยะที่ถูกต้อง ให้ประชาชนมีความตระหนักเกี่ยวกับปัญหาขยะ เกิดจิตสำนึกที่ดีในการคัดแยกขยะ เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ตลอดจนเกิดเป็นชุมชนสีเขียว พร้อมสร้างรายได้และค่าตอบแทนที่คุ้มค่าให้กับครัวเรือนในชุมชนทุกครัวเรือน รวมทั้ง อบต. ให้มีวันเวลาการจัดเก็บขยะที่ชัดเจนตามกำหนด มีการเพิ่มรอบการจัดเก็บเพื่อให้เป็นชุมชนสะอาดปราศจากปัญหาขยะตกค้างและกลิ่นเน่าเหม็นจากขยะ สนับสนุนให้มีเตาเผาขยะในพื้นที่ ที่ไม่ก่อให้เกิดมลพิษ

ด้านสังคม Social

ชุมชนมีภูมิปัญญาและวัฒนธรรมที่หลากหลายแต่ขาดการอนุรักษ์สืบทอดให้คงอยู่ต่อไป เยาวชนรุ่นใหม่ไม่สนใจการสืบทอดวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น นอกจากนี้ยังมีปัญหาเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพ ได้แก่ การบริโภคอาหารไม่เหมาะสม ขาดการออกกำลังกายและยังมีผู้สูบบุหรี่และดื่มสุรา รวมถึง การมีจำนวนกลุ่มเสี่ยงและผู้ป่วยโรคเรื้อรังเพิ่มมากขึ้น (โรคอ้วน โรคเบาหวาน โรคความดันโลหิตสูง ไขมันในเลือดสูง) ต้องไปแออัดเพื่อรอรับยาที่สถานพยาบาล โดยเฉพาะผู้สูงอายุ ปัญหาภาวะโภชนาการเกินและภาวะทุพโภชนาการของนักเรียนทั้งระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ดังนั้นควรปลูกฝังให้เยาวชนรุ่นใหม่สนใจการสืบทอดวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีการจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมหรือศูนย์อนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น และมีการจัดกิจกรรมปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ ลดเสี่ยง ลดโรค ประกวดบุคคลต้นแบบด้านสุขภาพ หรือการดำเนินงานหมู่บ้านปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพ ลดเสี่ยง ลดโรค

ด้านคุณธรรม Mind

ประชาชนบางส่วนขาดจิตสำนึกเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต มีการซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้ง คนในชุมชนขาดสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันลดน้อยลง ขาดความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ไม่ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมส่วนรวมของชุมชน ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สถานศึกษา ควรให้การสนับสนุนในการสร้างความร่วมมือให้กับประชาชนในพื้นที่ เพื่อเป็นการเสริมสร้างความสามัคคี ในชุมชน ควรมีการปลูกฝังเยาวชนรุ่นใหม่ให้มีความซื่อสัตย์สุจริต และส่งเสริมให้มีจิตอาสาพัฒนาท้องถิ่น โดยการจัดกิจกรรมค่ายพัฒนาคุณธรรมให้กับเยาวชนและประชาชน การคัดเลือกบุคคลทำความดีของชุมชนและมีการมอบวุฒิบัตร โล่ประกาศเกียรติคุณเพื่อเชิดชูเกียรติ รวมทั้งมีมาตรการทางสังคมเพื่อดำเนินการกับครัวเรือนที่ไม่ให้ความร่วมมือในกิจกรรมสาธารณะของชุมชน

โครงการเสริมสร้าง
สมรรถนะภาคีเครือข่ายการวางแผน
พัฒนาเชิงพื้นที่ระดับตำบล

กิจกรรมการพัฒนาศักยภาพด้านเกษตรอินทรีย์
และการใช้สารเคมีปลอดภัย

กิจกรรมการพัฒนาศักยภาพด้านเกษตรอินทรีย์

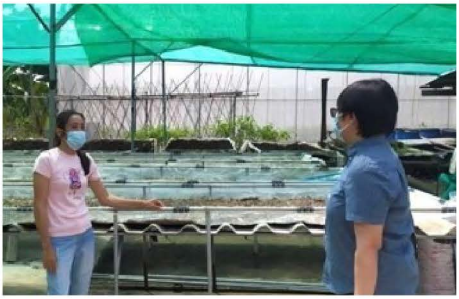

กิจกรรมการพัฒนาศักยภาพด้านเกษตรอินทรีย์
และการใช้สารเคมีปลอดภัย

และการใช้สารเคมีปลอดภัย

ยกระดับการพัฒนา
ชุมชนท่องเที่ยว
เชิงวัฒนธรรม

ตำบลบ้านงิ้ว
อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี

1 ผู้รับผิดชอบพื้นที่

1 อาจารย์ศิริขวัญ บุญธรรม

2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัญชัญ ยุติธรรม

3 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ กานต์มณี ไวยครุฑ

4 อาจารย์ ดร.นัฏกรณ์ พูลภักดี

2 ความสำคัญ ของการพัฒนาพื้นที่

เพื่อทำให้ความเหลื่อมล้ำลดลง สังคมไทยอยู่ร่วมกันอย่างมีสุข มุ่งเน้นการสร้างความเปลี่ยนแปลงเชิงพัฒนาหรือการมีนวัตกรรมทางสังคมเกิดขึ้นทั้งในเขตเมืองและชุมชนท้องถิ่น โดยมีปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จที่สำคัญ ได้แก่

1) การมีบุคลากรที่มีสมรรถนะในการวางแผนและพัฒนานวัตกรรม (Policy Lab) ในทุกระดับ

2) การบูรณาการแผนและขับเคลื่อนการพัฒนาแบบเครือข่ายร่วมรังสรรค์และเสริมพลังกันระหว่างหน่วยงาน (Collaborative and Empowerment) ทั้งในแนวนอนและแนวตั้ง

3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และถอดบทเรียนจากการขับเคลื่อนการวางแผนและพัฒนาเชิงพื้นที่ โดยประสานกับจังหวัดและองค์กรปกครองท้องถิ่น สู่การปฏิบัติในเชิงพื้นที่ จัดให้มีการเสริมสร้างสมรรถนะของบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการวางแผนจึงได้กำหนดกิจกรรมนี้ขึ้น อย่างเป็นรูปธรรมและเห็นผลเชิงประจักษ์สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ

บริบทพื้นที่และขอบเขตของการพัฒนา

ตำบลบ้านงิ้ว มีเนื้อที่ประมาณ 3.39 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 2,118.75 ไร่ มี 5 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านสมัคร บ้านกลาง บ้านงิ้ว บ้านสวนมะม่วงบน และบ้านสวนมะม่วงใต้ ประชากร 2,230 คน ภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่ม ริมแม่น้ำเจ้าพระยาจึงทำให้มีน้ำอุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การเพาะปลูก ทำนาเป็นอาชีพหลักส่วนใหญ่เช่าที่จากนายทุน

แหล่งทางวัฒนธรรมที่สำคัญในชุมชนบ้านงิ้ว คือ วัดที่โดดเด่นด้วยสถาปัตยกรรมสื่อถึงวิถีชีวิตชุมชนมอญ มีจำนวน 5 วัด ได้แก่

(1) วัดสองพี่น้อง สร้างขึ้นใหม่โดยชาวมอญที่อพยพเข้ามาสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ในวิหารมีหลวงพ่อเพชร หลวงพ่อพลอย เป็นพระพุทธรูปศิลปะอู่ทอง ซึ่งเป็นที่เคารพศรัทธาเลื่อมใสของชาวชุมชน

(2) วัดป่างิ้ว เป็นวัดที่กำหนดสร้างจากวัดร้างสองวัดคือ วัดนางหยาด และวัดพญาเมือง สมัยพระเจ้าตากสินมหาราช ยกกองทัพเรือมาตีพม่าจนแตกพ่าย ที่ค่ายโพธิ์สามต้นและเมื่อเสด็จกลับได้มาจอดพักไพร่พล ที่บริเวณวัดนางหยาดและวัดพญาเมืองแล้วเสด็จไปตั้งมั่นที่ป้อมธนบุรี

(3) วัดสวนมะม่วง เป็นวัดที่สร้างขึ้นโดยชาวมอญจากหงสาวดี และเนื่องจากมีสวนมะม่วงจำนวนมากตั้งแต่แรกสร้าง ปูชนียสถานและปูชนียวัตถุที่สำคัญได้แก่ เจดีย์รามัญ แบบเจดีย์ชเวดากอง หอไตรเรือนไทย เป็นต้น

(4) วัดอัมพุวาราม สร้างขึ้นในรัชสมัยรัชกาลที่ 1 โดยชาวรามัญที่มาช่วยรบในสมัยสงคราม 9 ทัพ มีอุโบสถเฉลิมพระเกียรติ เป็นรูปแบบทรงไทยจัตุรมุข 2 ชั้น ภายในมีองค์พระพุทธชินราชจำลองประดิษฐานอยู่ อีกทั้งมีปูชนียวัตถุอื่น ๆ อีกมากมายภายในบริเวณวัด

(5) วัดไผ่ล้อม สร้างในสมัยสุโขทัย เป็นแหล่งดูนกปากห่างเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่า มีปูชนียวัตถุที่สำคัญได้แก่ หลวงพ่อโต มีเจดีย์ศิลปะแบบจีน 5 องค์ บริเวณอุโบสถ และปูชนียวัตถุที่สำคัญอื่น

ชุมชนมอญบ้านงิ้ว เป็นแหล่งเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจและสะท้อนวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชน ที่ควรแก่การศึกษาเรียนรู้ แต่ยังไม่ค่อยเป็นที่รู้จักแก่บุคคลภายนอกที่ชอบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ที่มีความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนมอญโดยเฉพาะการแต่งกาย แม้การพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปการแต่งกายที่เป็นแบบดั้งเดิมยังปรากฏให้เห็นอยู่บ้างตามแต่โอกาส ผ้าสไบ ถือว่าเป็นส่วนประกอบอย่างหนึ่งของการแต่งกายของชาวมอญ ทั้งชายและหญิงซึ่งถือได้ว่าเป็นวัฒนธรรมการแต่งกายที่โดดเด่น ควรแก่การอนุรักษ์และสืบสานการเรียนรู้วิถีชุมชนมอญ

3 หลักการพัฒนาพื้นที่ การคิดเชิงออกแบบเพื่อการพัฒนาพื้นที่

กระบวนการของการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking Process)

1.Empathize เข้าใจปัญหา

สำรวจข้อมูลชุมชนจัดกระบวนการกลุ่ม (Focus Group) แบบมีส่วนร่วมให้เสนอทุกภาคส่วน ได้แก่ ภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคเอกชนในประเด็นปัญหาในชุมชน และแนวโน้มในอนาคต หลังจากผ่านการเรียนรู้และทำความเข้าใจในกลุ่มเป้าหมายแล้ว จึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์และระบุถึงประเด็นปัญหาที่แท้จริง

2.Define กำหนดปัญหาให้ชัดเจน

เมื่อได้ปัญหา สัมภาษณ์เชิงลึก ครอบคลุมในประเด็น 5 ด้าน ได้แก่

- ด้านเศรษฐกิจ
- ด้านการศึกษา
- ด้านสิ่งแวดล้อม
- ด้านสังคม
- ด้านจิตใจ

3.Ideate ระดมความคิด

การระดมสมอง (Brainstorm) เพื่อหาความคิดใหม่ๆ โดยอาศัยความคิดสร้างสรรค์และการคิดนอกกรอบ แนวทางการพัฒนาชุมชนบ้านงิ้วร่วมกับภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคเอกชน จากนั้นจึงสังเคราะห์และจัดหมวดหมู่เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาชุมชนบ้านงิ้ว ในรูปแบบต่างๆ ในอนาคต 15 ปี และเหลือเพียงแนวคิดที่มีความเป็นไปได้ภายใต้ทรัพยากรและงบประมาณ ในประเด็น “ชุมชนแห่งการท่องเที่ยววิถีชุมชน สืบสานวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน พัฒนาการเกษตรอัจฉริยะ พร้อมรับเป็นชุมชนขยายอย่างมีคุณภาพ”

4.Prototype สร้างต้นแบบที่เลือก

การสร้างแบบจำลองให้ผู้ใช้สามารถทดสอบและตั้งคำถามเพื่อหาข้อผิดพลาดและเรียนรู้เกี่ยวกับการปรับปรุงแนวคิดจากนั้นจึงนำแบบจำลองที่สร้างมาทดสอบกับผู้ใช้กลุ่มเป้าหมาย คณะทำงานฯ จึงเลือกใช้การนำเสนอภาพอนาคตของชุมชนบ้านงิ้วด้วยภาพและ Infographics เพื่อให้สามารถสื่อสารแนวคิดต้นแบบให้กับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ง่ายและมีประสิทธิภาพ

5.Test ทดสอบ

เป็นการทดสอบต้นแบบเพื่อใช้ในการแก้ปัญหาของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อเก็บข้อมูลที่ได้มา ถอดบทเรียน และกลับไปค้นหาความต้องการของกลุ่มเป้าหมายและพัฒนา ปรับปรุง จนกว่าจะได้นวัตกรรมที่สามารถตอบโจทย์กลุ่มเป้าหมายได้ตรงจุดที่สุด คณะทำงานฯ จะมีการดำเนินกิจกรรมนี้ในขั้นตอนต่อไป ในอนาคตให้สอดคล้องกับแนวความคิดของประชาชนมากที่สุด

ข้อค้นพบ

วิสัยทัศน์ชุมชน : บ้านงิ้ว ชุมชนแห่งการท่องเที่ยววิถีชุมชน สืบสานวัฒนธรรม อย่างยั่งยืน พัฒนาการเกษตรอัจฉริยะ พร้อมรับเป็นชุมชนขยายอย่างมีคุณภาพ

รูปแบบกิจกรรมที่จะดำเนินการในพื้นที่ อนาคต 15 ปี

1. การพัฒนาและยกระดับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
2. การสืบสานต่อยอดวัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย-รามัญ
3. การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนจากสินค้าชุมชน
4. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอัจฉริยะ
5. การเตรียมพร้อมรับชุมชนขยายที่มีคุณภาพ

รูปแบบกิจกรรมที่จะดำเนินการในพื้นที่ (กรกฎาคม-สิงหาคม 2564)

พัฒนาผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญา การทำสไบมอญ เป็นหน้ากากผ้า ลายอัตลักษณ์ชุมชน และนำสู่การยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) เพื่อส่งเสริมรายได้ และการท่องเที่ยวชุมชนในอนาคต

สมอ. จะมอบเครื่องหมาย มผช.

มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.)

รับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน แก่ผู้ประกอบการที่ผ่านการพิจารณา
โดยมีการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง เพื่อสนับสนุนให้มีการผลิต
ผลิตภัณฑ์ชุมชนได้อย่างมีคุณภาพและได้มาตรฐาน
เป็นที่เชื่อถือของผู้บริโภค

4 ขั้นตอน การทำงาน

ขั้นตอนที่ 1 เข้าใจปัญหา

เตรียมความพร้อม และการเก็บรวบรวมข้อมูล

- รวบรวมประเด็นที่ต้องการศึกษาเกี่ยวกับอนาคต หรือช่องว่างขององค์ความรู้ หรือทบทวนวรรณกรรมและศึกษาค้นคว้างานวิจัย
- เลือกสาขาหรือประเด็นที่สอดคล้องกับบริบทพื้นฐานของพื้นที่และสืบค้นจากฐานข้อมูลทั้งปฐมภูมิและทุติยภูมิ
- รวบรวมข้อมูลและจัดกลุ่มข้อมูลที่ได้จากฐานข้อมูลแล้วจัดเก็บเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ขั้นต่อไป

กำหนด ตัวอย่างผู้เชี่ยวชาญ

- กำหนดผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้าน ได้แก่ ภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคเอกชนไม่เกิน 12 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกที่ชัดเจน ได้แก่ ภาครัฐ ภาคประชาชน และภาคเอกชน
- กำหนดวัตถุประสงค์การศึกษาที่ชัดเจนให้แก่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญให้ครบถ้วน ได้แก่ การสร้างวิสัยทัศน์ ร่วมและแนวคิดการพัฒนาองค์กรหรือหมู่คณะให้เกิดการเปลี่ยนผ่านอย่างยั่งยืน

การเก็บ รวบรวมข้อมูล

สัมภาษณ์เชิงลึก ครอบคลุมในประเด็น 5 ด้านได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสังคม และด้านจิตใจ

ขั้นตอนที่ 2 เข้าถึง

เตรียมความพร้อม และการเก็บรวบรวมข้อมูล

- กำหนดขอบเขตของประเด็นสำหรับการมองอนาคตและช่วงเวลาการทำงาน
- กำหนดผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้าน ได้แก่ ภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคเอกชนและผู้เกี่ยวข้องการมองอนาคตไม่เกิน 12 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกที่ชัดเจน (Focus Group)

กำหนด ขอบเขตวิสัยทัศน์

คัดเลือกผู้ที่จะเป็นผู้กำหนดขอบเขตวิสัยทัศน์ ได้แก่ ผู้นำองค์กร ชุมชนและทีมผู้รับผิดชอบพื้นที่ โดยมีกรอบระยะเวลาการสร้างวิสัยทัศน์และกรอบบริบทของพื้นที่ เช่น สิ่งแวดล้อมกฎหมาย ยุทธศาสตร์ชาติ นโยบายรัฐบาล นโยบายภาคเอกชน ไม่เกิน 12 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกที่ชัดเจน

สร้าง วิสัยทัศน์

- เปิดการแสดงความคิดเห็นจากประชาคมหรือประชุมระดมความคิดเห็น
- นำเสนอผลวิสัยทัศน์ต่อที่ประชุม เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้

การสื่อสาร และถ่ายทอดวิสัยทัศน์ไปยังสมาชิกทุกคนขององค์การ ชุมชน และหมู่คณะ

- สรุปประเด็นวิสัยทัศน์ให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้รับทราบ
- แจ้งวิสัยทัศน์ไปยัง อบต.บ้านงิ้ว และชุมชน

ขั้นตอนที่ 3 วางแผนพัฒนา

การสร้างฉากทัศน์

กำหนดหัวข้อประเด็นคำถาม ระดมสมองเพื่อกำหนดขอบเขตหัวข้อหรือประเด็นการสร้างฉากทัศน์ให้มีความชัดเจน

- เลือกขอบเขตเวลา การสร้างฉากทัศน์ในอีก 15 ปี ต่อจากนี้ฉากทัศน์จะมีหน้าตาอย่างไร
- วิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพล/การขับเคลื่อน/ภาพรวมต่อชุมชน เช่น นโยบาย การเมืองระหว่างประเทศ
- กำหนดทางเลือก
- วิเคราะห์ปัจจัยขับเคลื่อน คือวิเคราะห์สิ่งที่จะเกิดขึ้นแน่นอนกับสิ่งที่จะไม่เกิดขึ้น และจะส่งผลต่อความเป็นไปได้ของการสร้างฉากทัศน์
- สร้างเข็มทิศฉากทัศน์แห่งอนาคต ระดมความคิดเกี่ยวกับสิ่งที่จะเกิดขึ้นในแต่ละฉากทัศน์ หรือความเป็นไปได้

ระดมสมอง เพื่อพยากรณ์ย้อนหลัง

นำวิสัยทัศน์และฉากทัศน์มาระดมสมองเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สรุปประเด็น ได้แก่ ด้านนโยบาย ด้านสิ่งแวดล้อมและระบบกลไกการปฏิบัติงาน วัฒนธรรมองค์กร

วิเคราะห์และกำหนดเวลา ที่จะเกิดจากการสร้างฉากทัศน์และพยากรณ์ย้อนหลัง

1. เหตุการณ์สำคัญ 3-4 เหตุการณ์ที่จะทำให้บรรลุ
2. สิ่งที่จะเปลี่ยนแปลงในแต่ละช่วงเวลา
3. จัดวางเหตุการณ์สำคัญและสิ่งที่ต้องเกิดขึ้นทั้งหมดบนเส้นเวลา
4. วิเคราะห์เหตุการณ์สำคัญ
5. พิจารณาแนวทางการเตรียมความพร้อมรองรับเหตุการณ์สำคัญ แบ่งกลุ่มวิเคราะห์
6. พิจารณาแนวทางการเตรียมความพร้อมรองรับเหตุการณ์สำคัญ (Critical Event) ที่อยู่นอกเหนือการควบคุม
7. สรุปผลจากกระบวนการพยากรณ์ย้อนหลังดำเนินงาน
8. แปลงเส้นทางเวลาจากการพยากรณ์ย้อนหลังเป็นแผนดำเนินงาน

5 เครื่องมือ ในการพัฒนาพื้นที่

1) การสร้างวิสัยทัศน์ (Visioning)

- คัดเลือกผู้ที่จะเป็นผู้กำหนดขอบเขตวิสัยทัศน์ ได้แก่ ผู้นำองค์กร ชุมชน และทีมผู้รับผิดชอบพื้นที่ โดยมีกรอบระยะเวลาการสร้างวิสัยทัศน์และกรอบบริบทของพื้นที่ เช่น สิ่งแวดล้อม กฎหมาย ยุทธศาสตร์ชาติ นโยบายรัฐบาล นโยบายภาคเอกชน ไม่เกิน 12 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกที่ชัดเจน
- เปิดการแสดงความคิดเห็นจากประชาคมหรือประชุมระดมความคิดเห็น
- นำเสนอผลวิสัยทัศน์ต่อที่ประชุม เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้
- สรุปประเด็นวิสัยทัศน์ให้ผู้เข้าร่วมประชุมได้รับทราบ
- แจ้งวิสัยทัศน์ไปยัง อบต.บ้านงิ้ว และชุมชน

2) การสร้างและวิเคราะห์ฉากทัศน์แห่งอนาคต (Future Scenario Building and Analysis)

- ระดมสมองเพื่อกำหนดขอบเขตหัวข้อหรือประเด็นการสร้างฉากทัศน์ให้มีความชัดเจน
- ขอบเขตการสร้างฉากทัศน์ในอีกกี่ปีข้างหน้า เช่น 15 ปี ต่อจากนี้ตำบลบ้านงิ้วจะมีหน้าตาอย่างไร
- วิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพล/ดูปัจจัยการขับเคลื่อน/ภาพรวมที่มีอิทธิพลต่อชุมชน เช่น นโยบาย การเมืองระหว่างประเทศ
- วิเคราะห์ปัจจัยขับเคลื่อน คือวิเคราะห์สิ่งที่จะเกิดขึ้นแน่นอนกับสิ่งที่จะไม่เกิดขึ้น และจะส่งผลต่อความเป็นไปได้ของการสร้างฉากทัศน์
- วิพากษ์ผลลัพธ์ ที่จะเกิดในแต่ละฉากทัศน์
- ระดมความคิดเกี่ยวกับสิ่งที่จะเกิดขึ้นในแต่ละฉากทัศน์ หรือความเป็นไปได้ เหตุผล

3) การพยากรณ์ย้อนหลัง (Backcasting)

- กำหนดขอบเขตของประเด็นสำหรับการมองอนาคตและช่วงเวลาการทำงาน
- กำหนดผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้าน ได้แก่ ภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคเอกชน และผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินการการมองอนาคตไม่เกิน 12 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกที่ชัดเจน (Focus Group)
- นำวิสัยทัศน์และฉากทัศน์มาระดมสมองเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สรุปประเด็น ได้แก่ ด้านนโยบาย ด้านสิ่งแวดล้อม และระบบกลไกการปฏิบัติงาน วัฒนธรรมองค์กร
- วิเคราะห์และกำหนดเวลาที่จะเกิดจากการสร้างฉากทัศน์และพยากรณ์ย้อนหลัง
- พิจารณาแนวทางพร้อมรองรับเหตุการณ์สำคัญแบ่งกลุ่มวิเคราะห์
- พิจารณาแนวทางพร้อมรองรับเหตุการณ์สำคัญ (Critical Event) ที่อยู่นอกเหนือการควบคุม
- สรุปผลจากกระบวนการพยากรณ์ย้อนหลัง หลังดำเนินงาน
- แปลงเส้นทางเวลาจากการพยากรณ์ย้อนหลังเป็นแผนดำเนินงาน

6 ผลการวิเคราะห์พื้นที่ รูปแบบกิจกรรมที่จะดำเนินการในพื้นที่

แนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่แบบยั่งยืน

1. การพัฒนาและยกระดับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
2. การสืบสานต่อยอดวัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย-มอญ
3. การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนจากสินค้าชุมชน
4. การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอัจฉริยะ
5. การเตรียมพร้อมรับชุมชนขยายที่มีคุณภาพ

การวาดภาพอนาคต

ประเด็นการพัฒนา	ปี 2565-2567	ปี 2568-2570	ปี 2571-2573	ปี 2574-2576	ปี 2577-2579
(ด้านเศรษฐกิจ)	ศูนย์การเรียนรู้พัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนบ้านงิ้ว เพื่อการยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.) - ส่งเสริมการตลาดออนไลน์	- ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในรูปแบบดิจิทัล - ส่งเสริมการตลาดออนไลน์	- การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในรูปแบบดิจิทัล - ส่งเสริมการตลาดออนไลน์	- การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในรูปแบบดิจิทัล - ส่งเสริมการตลาดออนไลน์	- การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในรูปแบบดิจิทัล - ส่งเสริมการตลาดออนไลน์
(ด้านสิ่งแวดล้อม)	- เกษตรปลอดสาร - การท่องเที่ยวเชิงเกษตร - โคกหนองนาโมเดล	- เกษตรอัจฉริยะ - การท่องเที่ยวเชิงเกษตร	- เกษตรอัจฉริยะ	- เกษตรอัจฉริยะ	- เกษตรอัจฉริยะ

ประเด็นการพัฒนา	ปี 2565-2567	ปี 2568-2570	ปี 2571-2573	ปี 2574-2576	ปี 2577-2579
(ด้านการศึกษา)	- อาชีพเสริมจากภูมิปัญญาท้องถิ่น อาหารมอญ สไบมอญ ธงตะขาบ	- หลักสูตรครูสอนภาษามอญ - หลักสูตรปักสไบมอญและทำหางหงษ์ ธงตะขาบ	- หลักสูตรครูสอนภาษามอญ - หลักสูตรปักสไบมอญและทำหางหงษ์ ธงตะขาบ - พัฒนา App ภาษามอญ	- หลักสูตรครูสอนภาษามอญ - หลักสูตรปักสไบมอญและทำหางหงษ์ ธงตะขาบ - พัฒนา App ภาษามอญ	- หลักสูตรครูสอนภาษามอญ - หลักสูตรปักสไบมอญและทำหางหงษ์ ธงตะขาบ - พัฒนา App ภาษามอญ
(ด้านสังคม)	ส่งเสริมการถ่ายทอดเชิงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่มีศักยภาพ แบบมีส่วนร่วมธรรมนูญชุมชน	ส่งเสริมและพัฒนาคนในการใช้เทคโนโลยีเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตในทุกช่วงวัยสภาเยาวชน	สร้างภาคีเครือข่ายในประเทศในการส่งเสริมอัตลักษณ์ของชุมชนชมรมอาสาชุมชน	สร้างภาคีเครือข่ายต่างประเทศในการส่งเสริมอัตลักษณ์ของชุมชน สร้างภาคีด้านความมั่นคงในชุมชน	ศูนย์เรียนรู้วัฒนธรรมและเทคโนโลยีเชิงสร้างสรรค์สร้างภาคีด้านความมั่นคงในชุมชน
(ด้านจิตใจ)	ศูนย์เรียนรู้วัฒนธรรมชุมชน	ศูนย์เรียนรู้วัฒนธรรมชุมชน	ศูนย์เรียนรู้วัฒนธรรมชุมชน	ศูนย์เรียนรู้วัฒนธรรมชุมชน	ศูนย์เรียนรู้วัฒนธรรมชุมชน

7 การวาดภาพอนาคต Timeline การพัฒนาของพื้นที่

ภาพจำลองอนาคตของพื้นที่

โครงการเสริมสร้างสมรรถนะภาคีเครือข่ายการวางแผนการพัฒนาเชิงพื้นที่ระดับตำบล

8 บทสรุป เชิงพื้นที่

บทสรุป 3ES+M

1. E : Economic ด้านเศรษฐกิจ

การสร้างรายได้จากผลิตภัณฑ์ชุมชนและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในรูปแบบดิจิทัล

2. E : Environment ด้านสิ่งแวดล้อม

ศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียง เกษตรปลอดภัย พัฒนาระบบเกษตรอัจฉริยะในชุมชน

3. E : Education ด้านการศึกษา

เกิดหลักสูตรวัฒนธรรมท้องถิ่น /การเรียนภาษามอญ ในโรงเรียน ได้เรียนรู้วัฒนธรรมพัฒนาและต่อยอดองค์ความรู้จากภูมิปัญญาที่เป็นอัตลักษณ์ของชุมชนบ้านงิ้ว

เกิดศูนย์การเรียนรู้พัฒนาผลิตภัณฑ์ของชุมชนบ้านงิ้ว เพื่อการยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.)

4. S : Social ด้านสังคม

การประชุม : ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและการกำหนดอนาคตร่วมกันเป็นชุมชนที่มีอัตลักษณ์ รักษาภูมิปัญญา สิ่งแวดล้อมและมีวิถีชีวิตพอเพียงมั่นคงยั่งยืน

กิจกรรมประชาพิจารณ์ : ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการกำหนดอนาคตและวางแผนชุมชนรวมทั้งออก กฎกติกาของชุมชนร่วมกัน

5. M : Mind ด้านจิตใจ

ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมไทย-รามัญ เกิดการรวมกลุ่มวิสาหกิจเพื่อสืบสานวัฒนธรรมและภูมิปัญญา ชุมชนเห็นคุณค่าของวัฒนธรรม และต่อยอดให้เกิดรายได้ในชุมชน

แนวทางการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

มีวัดจำนวน 5 แห่ง และสถานปฏิบัติธรรมวัดสวนมะม่วง ซึ่งเป็นศูนย์รวมในการทำกิจกรรม ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ยังสามารถใช้วัด บ้าน โรงเรียน เป็นแนวทางในการเสริมสร้างให้เกิดขึ้นได้

ข้อเสนอเชิงนโยบาย

Design Thinking Canvas | Project : | By : | Date : Version :

Empathy :

ค้นหาทุน/ศักยภาพชุมชน
- ทุนทรัพยากรธรรมชาติ
- ทุนทรัพยากรมนุษย์
- ทุนทางสังคม
- ทุนภูมิปัญญาและวัฒนธรรม

Ideate :

- กำหนดรูปแบบบริหารจัดการในชุมชน การบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน
- กำหนดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยวิถีชุมชน ดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและมรดกวัฒนธรรมของชุมชน
- ยกระดับการท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐาน

Define :

- มีวัฒนธรรมมอญแต่กำลังจะเลือนหายไป มีมีผู้สืบทอด
- ชุมชนขยาย
- ผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น
- สินค้าชุมชนไม่ได้มาตรฐาน

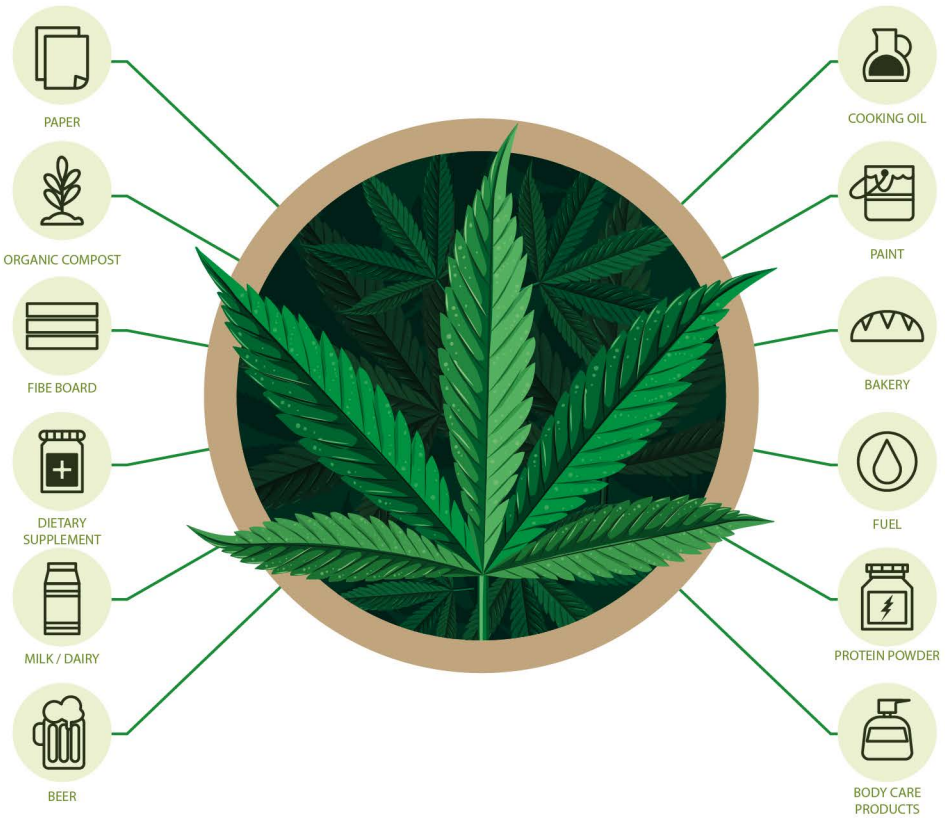
Prototype :

- การขับเคลื่อนการท่องเที่ยววัฒนธรรมชุมชน
- การสืบทอดภูมิปัญญาและวัฒนธรรม
- พัฒนาอาชีพเสริมจากภูมิปัญญา
- การเตรียมพร้อมรับชุมชนขยายที่มีคุณภาพ
- พัฒนาระบบเกษตรอัจฉริยะในชุมชน

Test :

- การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม
- การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
- Application ภาษามอญ
- จัดทำเว็บไซต์/เพจ สำหรับเผยแพร่วัฒนธรรม
- พัฒนาอาชีพเสริมจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่ อาหารมอญ/สไบมอญ/ธงตะขาบ ของที่ระลึก และพัฒนาการตลาดออนไลน์

ยกระดับ สร้างแหล่งเรียนรู้การปลูกกัญชา และผลิตภัณฑ์จากกัญชา

ตำบลคูขวาง

อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี

1 ผู้รับผิดชอบพื้นที่

1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วัฒนา อัจฉริยะโพธา

2 อาจารย์จิตติมา กอหริ่งกูล

3 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เบญจางค์ อัจฉริยะโพธา

4 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ศักดิ์ชาย นาคนก

2 ความสำคัญ ของการพัฒนาพื้นที่

ตำบลคูขวาง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี โดยผู้นำและเกษตรกร มีความพร้อมในทุกๆ ด้าน ตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเสรีกัญชาของประเทศไทย โดยมีการประชุมลงความเห็นในการสร้างภาพลักษณ์ ในวันที่ 18 มิถุนายน 2564 คือ **"สร้างแหล่งเรียนรู้การปลูกกัญชา และผลิตภัณฑ์จากกัญชา"** ซึ่งเดิมทีมีการจัดตั้งสัมมาชีพ/วิสาหกิจชุมชนในท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างการนำวัตถุดิบในพื้นที่ไปแปรรูปเป็นผลผลิตอยู่แล้ว จึงมีความพร้อมที่จะทำการขออนุญาตปลูกกัญชา ซึ่งในพื้นที่มีจุดแข็งคือมีผู้นำที่เป็นผู้ปฏิบัติการหลัก (Key actors) ตลอดจนมีปราชญ์ผู้รู้เรื่องการใช้ประโยชน์จากกัญชาเป็นผู้ขับเคลื่อนปฏิบัติการในพื้นที่ให้ประสบความสำเร็จ

บริบทพื้นที่และขอบเขตของการพัฒนา

ตำบลคูขวาง มีพื้นที่การเกษตรขนาดใหญ่ มีพื้นที่ ที่เป็นทุ่งนาและคลอง ซึ่งเป็นลำรางเดิมของทางน้ำไหลเป็นลำคลองธรรมชาติ มีการจัดตั้งกลุ่มการจัดการวิสาหกิจชุมชนและองค์กรเพื่อทำประโยชน์ร่วมกัน ในชุมชนทางคณะทำงานจึงมีความเห็นว่าตำบลคูขวาง ต้องการให้เกิดเป็นชุมชนต้นแบบของการพึ่งพาตนเอง และเศรษฐกิจของชุมชนเข้มแข็ง **"สร้างแหล่งเรียนรู้การปลูกกัญชา และผลิตภัณฑ์จากกัญชา"** โดยมีวิสาหกิจชุมชนเอง อีกทั้งชุมชนได้รับการจัดอบรมจากหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกอยู่ตลอดเวลา มีหน่วยงานรัฐและเอกชนมีการทำแผนการพัฒนาท้องถิ่นอย่างบูรณาการและคนทั้งตำบลร่วมกันขับเคลื่อนไปสู่ความสำเร็จให้เป็นแหล่งผลิตกัญชาที่มีคุณภาพดีที่สุดแหล่งหนึ่งของประเทศ

โครงการเสริมสร้างสมรรถนะภาคีเครือข่าย
การวางแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ระดับตำบล

3 หลักการพัฒนาพื้นที่ การคิดเชิงออกแบบเพื่อการพัฒนาพื้นที่

การพัฒนาพื้นที่ “สร้างแหล่งเรียนรู้การปลูกกัญชา และผลิตภัณฑ์จากกัญชา” ด้วยกระบวนการคิดเชิงออกแบบ (Design Thinking) ใช้กระบวนการคิดเพื่อแก้ไขปัญหาหรือโจทย์คือการสร้างรายได้จากการจำหน่ายชิ้นส่วนกัญชาที่มาพัฒนาแนวคิดผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ เช่น อาหาร เมนูกัญชา เครื่องดื่มผสมกัญชา การพัฒนาพื้นที่อยู่บนพื้นฐานกระบวนการนี้จะเน้นยึดไปที่หลักของผู้ใช้/ผู้บริโภค (User-centered) เป็นหลัก โดยมีเจตนาในการสร้างผลลัพธ์ในอนาคตที่เป็นรูปธรรม เพื่อให้ตอบโจทย์ตลอดจนแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีหน่วยงานพร้อมจะนำไปแปรรูป อีกทั้งการท่องเที่ยวมีการจัดตั้งโฮมสเตย์ ที่เสิร์ฟเมนูจาก กัญชา ส่วนของช่อดอก มีการประสานงานกับหน่วยงานเพื่อแปรรูปทางการแพทย์ และการให้ความรู้ความเข้าใจ ที่ถูกต้องต่อการนำกัญชาไปใช้ประโยชน์ และโทษของกัญชาหากใช้ในทางที่ผิด แก่เยาวชนอีกทั้งมีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้โดยมีปราชญ์ท้องถิ่นที่พร้อมจะเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ตลอดจนศูนย์การเรียนรู้ของตำบลที่รองรับการเข้ามาเรียนรู้จากผู้ที่ให้ความสนใจ

ดังนั้นจากหลักการพัฒนาพื้นที่ด้วยการคิดเชิงออกแบบ และการให้บริการทั้ง 3 ข้อ ก็จะเกิดการพัฒนาสิ่งใหม่ๆ และแก้ไขปรับปรุงให้การบริการดียิ่งขึ้นโดยมีขั้นตอนดังนี้

1. Empathize – เข้าใจปัญหา (การทำความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง)

วิสาหกิจชุมชนทำความเข้าใจกับปัญหาชุมชนคือ รายได้ยังไม่เพียงพอต่อการใช้ในแต่ละวันหรือแต่ละเดือน อีกทั้งมีพื้นที่อยู่มากจึงต้องการนำพื้นที่มาก่อให้เกิดประโยชน์

2. Define – กำหนดปัญหาให้ชัดเจน (ระบุปัญหาและกรอบของปัญหา)

ระบุปัญหาคือ การใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์และการสร้างรายได้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สร้างรายได้และไม่กระทบปัญหาอื่น เช่น สิ่งแวดล้อม การบริหารท้องถิ่น

3. Ideate – ระดมความคิด (การหาแนวทางแก้ไข)

สร้างรายได้โดยการรวมกลุ่มกันเป็นวิสาหกิจชุมชน และมีการปลูกกัญชาเพื่อนำชิ้นส่วนไปจำหน่ายแก่ผู้ที่ต้องการ

4. Prototype – สร้างต้นแบบที่เลือก

การสร้างต้นแบบโดยการจดทะเบียนขออนุญาตปลูกกัญชา และนำชิ้นส่วนกัญชา มาทำเมนูอาหารต่างๆ เช่น พิซซ่า เครื่องดื่มต่างๆ ซึ่งต้นแบบมีการเก็บข้อมูล feedback จากผู้ใช้ แล้วนำมาปรับปรุงก่อนสร้างผลิตภัณฑ์จริง

5. Test – ทดสอบ

ทดสอบต้นแบบกับกลุ่มเป้าหมาย โดยเก็บข้อมูลที่ได้จากการ feedback เพื่อเรียนรู้ แล้ววนกลับไปที่ขั้นตอนเริ่มต้น โดยอาจมีการวนหลายครั้ง จนกว่าจะได้ผลิตภัณฑ์หรือสินค้าที่ผลิตออกสู่ตลาดได้จริง

4 ขั้นตอน การทำงาน

1. จัดเวทีประชาคมเพื่อศึกษาความต้องการการส่งเสริมและพัฒนาของพื้นที่คูขวาง

2. พัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนด้วยการจัดอบรมการรวมกลุ่มกันจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจเพื่อสังคม สหกรณ์ การเกษตรแล้วเพื่อขออนุญาตร่วมกับหน่วยงานของรัฐ

3. พัฒนาศักยภาพเกษตรกรด้วยการ

3.1 การเตรียมสถานที่ปลูก เช่น สถานที่ ที่ดินต้องเป็นที่ที่ถูกต้องตามกฎหมาย มีเอกสารสิทธิที่ดิน การป้องกันการเข้าถึงจากบุคคลภายนอก เป็นต้น

3.2 คุณสมบัติอย่างไรจึงจะปลูกกัญชาได้ เช่น เปิดโอกาสให้ผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่รวมกลุ่มกันเป็นวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจเพื่อสังคม หรือ สหกรณ์การเกษตร สามารถขออนุญาตปลูกกัญชาได้ โดยขออนุญาตร่วมกับหน่วยงานของรัฐ

3.3 ขั้นตอนการปลูกกัญชา เช่น ยื่นคำขอพร้อมด้วยเอกสารตามที่กฎหมายกำหนด เช่น แผนการปลูก โดยยื่นคำขอที่สำนักงาน อย. กระทรวงสาธารณสุข

3.4 อบรมมาตการที่เกษตรกรผู้ที่ต้องการปลูกกัญชาในด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย ได้แก่ มาตรการรักษาความปลอดภัย, มาตรการเรื่องข้อกำหนดด้านสถานที่, มาตรการข้อกำหนดด้านการเก็บรักษา, มาตรการข้อกำหนดด้านการควบคุมการใช้, มาตรการควบคุมการขนส่ง

4. ติดตามการจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจเพื่อสังคม สหกรณ์การเกษตร และการปรับปรุงพื้นที่เพาะปลูก

5. การเผยแพร่ภาพอนาคตของพื้นที่

1. บรรณมิติ (Bibliometrics)

1.1 เตรียมความพร้อมและการเก็บรวบรวมข้อมูล รวบรวมประเด็นที่ต้องการศึกษาเกี่ยวกับอนาคต หรือช่องว่างขององค์ความรู้ หรือทบทวนวรรณกรรมและศึกษาค้นคว้างานวิจัย เลือกสาขาหรือประเด็นที่สอดคล้องกับบริบทพื้นฐาน สืบค้นจากฐานข้อมูลทั้งปฐมภูมิและทุติยภูมิ ตลอดจนตัวแปรวิจัย (5 ด้าน) และสถิติวิจัยรวบรวมข้อมูลและจัดกลุ่มข้อมูลที่ได้จากฐานข้อมูลแล้วจัดเก็บเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ขั้นต่อไป

1.2 วิเคราะห์บรรณมิติขั้นต้น วิเคราะห์แนวโน้มการนำผลวิจัยตีพิมพ์ในสาขาที่ศึกษาและการอ้างอิงผลงานวิจัย

1.3 การวิเคราะห์บรรณมิติขั้นสูง วิเคราะห์เครือข่ายสังคมของนักวิจัย ร่วมกับมหาวิทยาลัยฯ เพื่อทราบความสัมพันธ์เชิงเครือข่ายวิเคราะห์คำสำคัญร่วม เพื่อกำหนดคำที่เป็นจุดน่าสนใจและได้รับความนิยมจากแหล่งค้นหาต่าง ๆ เพื่อเป็นคำสำคัญที่ใช้ในการเขียนโครงการและบทความตีพิมพ์

2. เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique)

2.1 การกำหนดหัวข้อ สำหรับวิเคราะห์ช่องว่างขององค์ความรู้ในอดีต ปัจจุบันและสิ่งที่จำเป็นต้องพัฒนาให้เกิดขึ้นในอนาคตของตำบลคูขวาง

2.2 กำหนดกลุ่มตัวอย่างผู้เชี่ยวชาญ ในแต่ละด้าน ได้แก่ ภาครัฐ ภาคประชาชน ภาพเอกชนไม่เกิน 20 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกที่ชัดเจน กำหนดวัตถุประสงค์การศึกษาที่ชัดเจนให้แก่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญให้ครบถ้วน

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ใช้การลงความเห็น **(5 ด้าน)** (Focus Grou)

3. การสร้างวิสัยทัศน์ (Visioning)

3.1 กำหนดขอบเขตวิสัยทัศน์ คัดเลือกผู้ที่จะเป็นผู้กำหนดขอบเขตวิสัยทัศน์ ได้แก่ ผู้นำองค์กร ชุมชนและทีมผู้รับผิดชอบพื้นที่ โดยมีกรอบระยะเวลาการสร้างวิสัยทัศน์และกรอบบริบทของพื้นที่ เช่น สิ่งแวดล้อม กฎหมาย ยุทธศาสตร์ชาติ นโยบายรัฐบาล นโยบายภาคเอกชน ไม่เกิน 20 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกที่ชัดเจน

3.2 สร้างวิสัยทัศน์ เปิดการแสดงความคิดเห็นจากประชาคมหรือประชุมระดมความคิดเห็น นำเสนอผลวิสัยทัศน์ต่อที่ประชุม เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้

3.3 การสื่อสารและถ่ายทอดวิสัยทัศน์ ไปยังสมาชิกทุกคนขององค์การ ชุมชน และหมู่คณะเผยแพร่เนื้อหาสาระของการสร้างวิสัยทัศน์สู่สมาชิกที่ประชุม เพื่อนำไปสู่การถูกนำไปใช้เป็นแนวทางกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์และกลยุทธ์อย่างแท้จริง

4. การสร้างและวิเคราะห์ฉากทัศน์แห่งอนาคต (Future Scenario Building and Analysis)

4.1 กำหนดหัวข้อประเด็นคำถาม ระดมสมองเพื่อกำหนดขอบเขตหัวข้อหรือประเด็นการสร้างฉากทัศน์ให้มีความชัดเจน

4.2 เลือกขอบเขตเวลา ขอบเขตการสร้างฉากทัศน์ในอีกกี่ปีข้างหน้า เช่น 15 ปี ต่อจากนี้ฉากทัศน์ของ ต.คูขวาง

4.3 วิเคราะห์ปัจจัย ที่มีอิทธิพล/ดูปัจจัยการขับเคลื่อน/ภาพรวมที่มีอิทธิพลต่อชุมชน เช่น นโยบาย การเมืองระหว่างประเทศ

4.4 กำหนดทางเลือก วิเคราะห์ปัจจัยขับเคลื่อน คือวิเคราะห์สิ่งที่จะเกิดขึ้นแน่นอนกับสิ่งที่จะไม่เกิดขึ้น และจะส่งผลต่อความเป็นไปได้ของการสร้างฉากทัศน์

4.5 สร้างเข็มทิศฉากทัศน์แห่งอนาคต คัดเลือกปัจจัยขับเคลื่อนที่สำคัญที่สุด 2 ปัจจัย จากขั้นตอนที่ 4 เพื่อกำหนดกิจกรรมแผนโครงการ และวิพากษ์ผลลัพธ์ ที่จะเกิดในแต่ละฉากทัศน์

4.6 สร้างเรื่องเล่าจากแต่ละฉากทัศน์ โดยอธิบายข้อมูลและปัจจัยขับเคลื่อน นำเสนอความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของปัจจัยคงที่และปัจจัยขับเคลื่อน สะท้อนผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น และต้องมีชื่อเรื่องที่น่าสนใจและสะท้อนเนื้อหาสาระโดยสังเขปของฉากทัศน์

4.7 วิพากษ์ผลลัพท์ ที่อาจจะเกิดขึ้นในแต่ละฉากทัศน์ โดยระดมความคิดเกี่ยวกับสิ่งที่จะเกิดขึ้นในแต่ละฉากทัศน์หรือความเป็นไปได้ เหตุผล

5. การพยากรณ์ย้อนหลัง (Back casting)

5.1 การเตรียมการก่อนกิจกรรม ระดมสมองเพื่อพยากรณ์ย้อนหลัง ทีมอาจารย์ผู้รับผิดชอบพื้นที่กำหนดขอบเขตของประเด็นสำหรับการมองอนาคตและช่วงเวลาการทำงาน กำหนดผู้เชี่ยวชาญในแต่ละด้าน ได้แก่ ภาครัฐ ภาคประชาชน ภาพเอกชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการดำเนินโครงการไม่เกิน 20 คน โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกที่ชัดเจน (Focus Group)

5.2 ระดมสมองเพื่อพยากรณ์ย้อนหลัง นำวิสัยทัศน์และฉากทัศน์มาระดมสมองเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น สรุปประเด็น ได้แก่ ด้านนโยบาย ด้านสิ่งแวดล้อม และระบบกลไกการปฏิบัติงาน วัฒนธรรมองค์กร

5.3 วิเคราะห์และกำหนดเวลา ที่จะเกิดจากการสร้างฉากทัศน์และพยากรณ์ย้อนหลัง โดยระดมความคิดในประเด็นต่อไปนี้

1. เหตุการณ์สำคัญ 3-4 เหตุการณ์ที่จะทำให้บรรลุ
2. จัดวางเหตุการณ์สำคัญและสิ่งที่ต้องเกิดขึ้นทั้งหมดบนเส้นเวลา

5.4 พิจารณาแนวทางการเตรียมความพร้อมรองรับเหตุการณ์สำคัญ

5.5 สรุปผลจากกระบวนการพยากรณ์ย้อนหลัง

5.6 แปลงเส้นทางเวลาเป็นแผนการดำเนินงาน

6 ผลการวิเคราะห์พื้นที่ รูปแบบกิจกรรมที่จะดำเนินการในพื้นที่

จากการจัดเวทีประชาคมเพื่อศึกษาความต้องการการส่งเสริมและพัฒนาของพื้นที่คูขวางในภาพรวมพบว่า ร้อยละ 66.67 มีความต้องการปลูกพืชสมุนไพรกัญชา เพื่อแก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจ โดยแนวทางความต้องการส่งเสริมและพัฒนาของพื้นที่ คูขวางในภาพรวม ดังนี้

จากผลการจัดเวทีประชาคมสามารถกำหนดรูปแบบกิจกรรมที่จะทำในพื้นที่ดังต่อไปนี้

6.1 พัฒนาศักยภาพ ผู้นำชุมชนด้วยการจัดอบรมการรวมกลุ่มกันจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจเพื่อสังคม สหกรณ์การเกษตรแล้วเพื่อขออนุญาตร่วมกับหน่วยงานของรัฐ

6.2 พัฒนาศักยภาพเกษตรกรด้วยการ

1) การเตรียมสถานที่ปลูก เช่น สถานที่ ที่ดินต้องเป็นที่ ที่ถูกต้องตามกฎหมาย มีเอกสารสิทธิที่ดิน การป้องกันการเข้าถึงจากบุคคลภายนอก เป็นต้น

2) คุณสมบัติอย่างไรจึงจะปลูกกัญชาได้ เช่น เปิดโอกาสให้ผู้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมที่รวมกลุ่มกันเป็นวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจเพื่อสังคม หรือ สหกรณ์การเกษตร สามารถขออนุญาตปลูกกัญชาได้ โดยขออนุญาตร่วมกับหน่วยงานของรัฐ

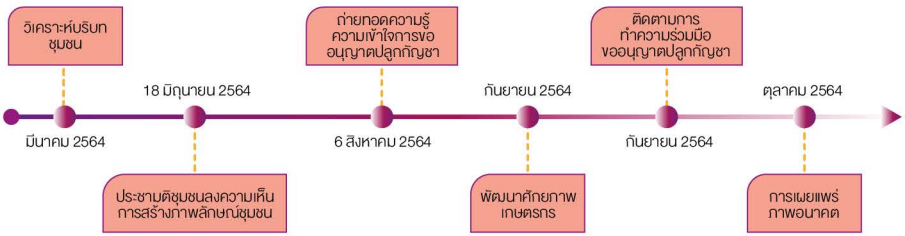
3) ขั้นตอนการปลูกกัญชา เช่น ยื่นคำขอพร้อมด้วยเอกสารตามที่กฎหมายกำหนด เช่น แผนการปลูก โดยยื่นคำขอที่สำนักงาน อย. กระทรวงสาธารณสุข

4) อบรมมาตการที่เกษตรกรผู้ที่ต้องการปลูกกัญชาในด้านต่าง ๆ ประกอบด้วย

- มาตรการรักษาความปลอดภัย
- มาตรการเรื่องข้อกำหนดด้านสถานที่
- มาตรการข้อกำหนดด้านการเก็บรักษา
- มาตรการข้อกำหนดด้านการควบคุมการใช้
- มาตรการควบคุมการขนส่ง

7 การวาดภาพอนาคต Timeline การพัฒนาของพื้นที่

7.1 Timeline การพัฒนาของพื้นที่

7.2 Timeline การพัฒนาของพื้นที่

โครงการเสริมสร้างสมรรถนะภาคีเครือข่ายการวางแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ระดับตำบลคูขวาง “การระดมความคิดผู้นำชุมชน เพื่อสร้างภาพลักษณ์ให้กับคูขวาง”

7.3 แผนการ พัฒนาพื้นที่อนาคต 15 ปี

ภาพอนาคตของพื้นที่ตำบลคูขวาง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี
นโยบาย “สร้างแหล่งเรียนรู้การปลูกกัญชา และผลิตภัณฑ์จากกัญชา”

8 บทสรุป เชิงพื้นที่

8.1 บทสรุป 3ES+M ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับพื้นที่

E : Economic ด้านเศรษฐกิจ

รายได้ชุมชน : จากการจำหน่ายชิ้นส่วนกัญชาจากวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนของแต่ละหมู่บ้าน

การรวมกลุ่มวิสาหกิจ : แต่ละหมู่บ้านพร้อมรวมกลุ่มวิสาหกิจและเตรียมสถานที่รองรับการปลูกพืชกัญชา

การแปรรูป : ส่วนของใบ ลำต้น และรากมีหน่วยงานพร้อมจะนำไปแปรรูป

การท่องเที่ยว : กัญชาที่ถูกนำมาเป็นส่วนผสมในอาหารจะเกิดเป็นเมนูเด่นในพื้นที่ ดึงดูดนักท่องเที่ยว, สถานที่พักผ่อนโฮมสเตย์ ที่เสิร์ฟเมนูจากกัญชา

E : Environment ด้านสิ่งแวดล้อม

บ่อบำบัดน้ำ : สถานที่ปลูกกัญชาต้องสะอาดและมีมาตรฐานจึงต้องมีการตรวจสอบความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อม

ขยะ : ชิ้นส่วนกัญชา จำหน่ายได้ทุกส่วน มีผู้รอรับซื้อตลอดเวลา ไม่มีขยะเหลือทิ้งทางการเกษตร

พลังงานทดแทน : โรงปลูกกัญชาในบางกลุ่มสามารถพัฒนารูปแบบพลังงานเป็นพลังงานทดแทนได้

ปุ๋ย : ปุ๋ยอินทรีย์

การบำรุงดิน : ดินร่วนผสมทรายหรือวัสดุปลูกที่ไม่อุ้มน้ำ

E : Education ด้านการศึกษา

โรงเรียน : มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ฯ ศึกษาวิจัยการใช้ประโยชน์จากพืชกัญชา

เด็ก : ให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องต่อการนำกัญชาไปใช้ประโยชน์ และโทษของกัญชา

ศูนย์การเรียนรู้ : ปราชญ์ท้องถิ่นที่พร้อมจะเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ตลอดจนศูนย์การเรียนรู้ของตำบลที่รองรับการเข้ามาเรียนรู้จากผู้ที่ให้ความสนใจ

S : Social ด้านสังคม

การประชุม : การรวมกลุ่มจัดตั้งวิสาหกิจชุมชนเพื่อรองรับการปลูกกัญชา

ชุมชน : ผู้นำจัดตั้งวิสาหกิจในพื้นที่เพื่อบริหารจัดการการปลูกและการสร้างรายได้โดยสุจริตด้วยตัวเอง มีรูปแบบการบริหารจัดการทรัพยากรบุคคลและองค์กรภายในชุมชนเพื่อแก้ปัญหาความยากจน

กิจกรรมประชาพิจารณ์ : ผ่านการประชาพิจารณ์จากผู้นำชุมชน ได้แก่ นายกเทศมนตรี กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สาธารณสุขตำบล และตัวแทนชุมชน

M : Mind ด้านจิตใจ

การส่งเสริมศิลปะวัฒนธรรม : รื้อฟื้นภูมิปัญญาของปราชญ์ท้องถิ่นในการนำพืชกัญชามาเป็นผลิตภัณฑ์สมุนไพร

การรวมกลุ่มวิสาหกิจ : ผู้นำชุมชนและสมาชิกพร้อมจะจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจเพื่อเตรียมตัวทำความร่วมมือ

การแปรรูป : เกิดการเสริมสร้างอาชีพแบบต่อยอดภายหลังที่มีการปลูกกัญชาแล้ว เช่น ทำอาหาร เครื่องดื่ม สมุนไพรต่างๆ และหน่วยงานมารับส่วนของดอกไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ทางการแพทย์

8.2 ข้อเสนอเชิงนโยบาย

Design Thinking Canvas

Project : สร้างแหล่งเรียนรู้การปลูกกัญชา และผลิตภัณฑ์จากกัญชา ตำบลคูขวาง

By :

Date :

Version :

Empathy :

รายได้ยังไม่เพียงพอ, มีพื้นที่ว่างจึงต้องนำพื้นที่มาก่อให้เกิดประโยชน์

Ideate :

รวมกลุ่มกันเพื่อเป็นวิสาหกิจชุมชน และมีการปลูกกัญชาเพื่อนำชิ้นส่วนไปจำหน่าย

Define :

ใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์ และการสร้างรายได้ จากภูมิปัญญาท้องถิ่น

Prototype :

จดทะเบียนการขออนุญาตปลูกกัญชา และสร้างแหล่งการเรียนรู้

Test :

จดทะเบียนขออนุญาตปลูกกัญชาปี 2564 จำหน่ายชิ้นส่วน,สร้างเมนูจากกัญชา

ยกระดับศูนย์เรียนรู้ เกษตรพอเพียง

ตำบลบ่อเงิน
อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี

1 ผู้รับผิดชอบพื้นที่

1 อาจารย์พัชรินทร์ ร่มโพธิ์ชื่น

2 อาจารย์ ดร.ดุสิตธร งามยิ่ง

3 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิเชียร ธนลาภประเสริฐ

4 อาจารย์กิตติณัฐ ต.เทียนประเสริฐ

2 ความสำคัญ ของการพัฒนาพื้นที่

ตำบลบ่อเงิน **"เป็นหมู่บ้านที่มีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้ประชาชนมีความรักและสามัคคี"** ทำให้มีศักยภาพในการพัฒนาตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ในการทำงานส่งผลให้เกิดการพัฒนาหมู่บ้าน และชุมชนตลอดมา นำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน จนเป็นแหล่งเรียนรู้ของคนในหมู่บ้านและชุมชน รวมทั้งหมู่บ้านใกล้เคียง

มีการรวมกลุ่มของคนในชุมชนเพื่อแสดงถึงความเข้มแข็งของชุมชน มีลานกิจกรรมที่ใช้ในการประชุม เช่น วัดประจำของแต่ละหมู่ โรงเรียน และองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อเงิน เป็นหมู่บ้านกึ่งเกษตรกรรม ได้แก่ การทำนา ทำสวน เนื่องจากพื้นที่เหมาะแก่การเพาะปลูก

จากการวิเคราะห์ จุดแข็ง (Strengths) ของตำบลบ่อเงิน

1. มีกลุ่ม/องค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดยชุมชน เพื่อชุมชน ได้แก่
   - ร้านค้าชุมชน หมู่ 2
   - กลุ่มฌาปนกิจ หมู่ 3
   - กลุ่มชมรมผู้สูงอายุ หมู่ 3
   - กลุ่มเงินล้าน หมู่ 4
   - กลุ่มสถาบันการเงินชุมชนบ้านคลองบางหลวง หมู่ 5
   - กลุ่มชุมชนบ้านคลองบางหลวง หมู่ 5
   - กลุ่มโรงปุ๋ย หมู่ 6
   - กลุ่มสัมมาชีพ หมู่ 7 (โดยตำบลบ่อเงินมีกลุ่มออมทรัพย์และกลุ่มกองทุนหมู่บ้านประจำแต่ละหมู่เป็นพื้นฐานทางเศรษฐกิจอยู่แล้ว)

2. มีการพัฒนาทักษะประกอบอาชีพของแกนนำ ปราชญ์ชุมชน และอาสาสมัคร เพื่อนำไปถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับสมาชิกภายในหมู่บ้าน

3. หน่วยงานภาครัฐของตำบลบ่อเงิน ประกอบด้วย
   - องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อเงิน
   - อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน
   - โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล
   - ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน
   - วัด, โรงเรียน ให้ความร่วมมือและคอยประสานงาน/กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในตำบล

4. มีความรู้เรื่องการจักสาน

5. มีความรู้เรื่องการกวนกาละแม และทำเป็นประเพณีปฏิบัติสืบต่อกันมาจนกลายเป็นเศรษฐกิจสร้างสรรค์ของตำบล

6. มีการบริหารจัดการปัญหามลภาวะหรือมลพิษ เรื่องการใช้สารเคมี ซึ่งทางองค์การบริหารส่วนตำบลบ่อเงินได้มีการส่งเสริมการทำเกษตรอินทรีย์และลดปริมาณการใช้สารเคมี

7. มีแผนพัฒนาตำบลระยะเวลา 5 ปี ซึ่งปัจจุบันใช้แผนพัฒนาตำบล พ.ศ. 2561–2565 ที่ตอบโจทย์ยุทธศาสตร์การพัฒนาท้องถิ่นครบทุกด้าน

8. มีการบริหารจัดการในเรื่องการจัดบริการดูแลสุขภาพในชุมชน

9. มีการจัดการปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชน

10. มีจัดบริการสถานที่เพื่อให้คนในชุมชนได้ออกกำลังกาย สวนสาธารณะ สถานที่สำหรับเป็นที่พบปะเพื่อทำกิจกรรมของส่วนรวม

11. โรงเรียนสุนทโรเมตตาประชาสรรค์ เน้นเรื่องการเกษตรปลอดภัย

12. โรงเรียนจุฬาภรณ์ราชวิทยาลัย เน้นเรื่องนวัตกรรมทางวิทยาศาสตร์

จากการวิเคราะห์ จุดอ่อน (Weaknesses) ของตำบลบ่อเงิน

1. เศรษฐกิจเป็นนโยบายที่รัฐบาลให้ความสำคัญ ในเรื่องผลิตภัณฑ์ชุมชน การตลาด การค้าออนไลน์
2. สมาชิกในชุมชนมีองค์ความรู้เรื่องเกษตรอินทรีย์
3. ทุกพื้นที่ในตำบลบ่อเงินสามารถทำการเกษตรซึ่งถือเป็นฐานการผลิต

จากการวิเคราะห์ อุปสรรค (Threats) ของตำบลบ่อเงิน

1. ราคาผลผลิตการเกษตรตกต่ำ แต่ต้นทุนการผลิตสูง
2. เทคโนโลยีสมัยใหม่มีราคาแพง
3. ค่าครองชีพสูง
4. จำนวนผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น
5. แม่น้ำลำคลองมีวัชพืช
6. ถนนภายในตำบลยังไม่ได้รับการพัฒนาให้ได้มาตรฐาน
7. รถบรรทุก, รถพ่วง, รถขนส่งสินค้า บรรทุกน้ำหนักเกินและไม่ปฏิบัติตามกฎหมายจราจร
8. ประชาชนไม่ให้ความร่วมมือ การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่น

3 หลักการพัฒนาพื้นที่ การคิดเชิงออกแบบเพื่อการพัฒนาพื้นที่

ทำความเข้าใจกับปัญหาต่อกลุ่มเป้าหมาย (insight) เพื่อรวบรวมและสังเคราะห์ข้อมูลโดยการตั้งคำถามปลายเปิดให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ และวิเคราะห์ปัญหาที่ได้เพื่อกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาให้ชัดเจน ใช้วิธีการระดมความคิดใหม่ (ideate) โดยพยายามคิดหาแนวทางการแก้ปัญหาให้มากที่สุดหลากหลายที่สุด ด้วยวิธีการการระดมสมอง (brainstorm) เพื่อนำไปสู่การประเมิน (idea evaluation) จากนั้นจึงเลือกความคิดที่มีความเป็นไปได้มากที่สุดมาใช้ จากนั้นจึงทำการสร้างแบบจำลอง (prototype) และนำไปทดสอบกับกลุ่มเป้าหมายเพื่อสังเกต รวบรวมผลรวมทั้ง ข้อเสนอแนะต่าง ๆ ตลอดจนคำแนะนำ มาใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงวิธีการแก้ปัญหาต่อไป

4 ขั้นตอน การทำงาน

เปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการคิดวิเคราะห์ถึงปัญหา สาเหตุ และการแก้ไขร่วมกับคณะทำงาน โดยคนในชุมชนเป็นผู้ระบุปัญหา ความต้องการ ตลอดจนแนวทางแก้ไขปัญหาของชุมชน การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการพัฒนา และความรู้สึกการเป็นเจ้าของท้องถิ่น จะทำให้ในอนาคต ชุมชนสามารถยืนด้วยตัวเองได้ โดยไม่ต้องพึ่งพาหน่วยงานอื่น ๆ จากภายนอก เป็นการแก้ปัญหาเรื่องความยั่งยืน ทำการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากคนในชุมชนมาวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางการแก้ไขร่วมกัน กระจายความรู้ที่ได้ในการแก้ไขปัญหา

5 เครื่องมือ ในการพัฒนาพื้นที่

กระบวนการสร้างความคิดและจินตนาการ (Ideation) จากการประยุกต์ใช้เครื่องมือดังต่อไปนี้

เครื่องมือที่ 1 บรรณมิติ (Bibliometrics) การเตรียมความพร้อมและการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อกำหนดประเด็นคำถามที่ต้องการศึกษาเกี่ยวกับอนาคต

เครื่องมือที่ 2 เทคนิคเดลไฟ (Delphi Technique) การเก็บรวบรวมข้อมูลและความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเพื่อให้ทราบแนวคิดหลักเกี่ยวกับประเด็นที่เราสนใจในพื้นที่ตำบลบ่อเงิน อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี ทำให้ทราบช่องว่างขององค์ความรู้และการมองอนาคตในขั้นตอนต่อไป

เครื่องมือที่ 3 การพยากรณ์ย้อนหลัง (Backcasting) เป็นเครื่องมือที่จะเข้ามาสร้างความเชื่อมโยงระหว่างผลลัพธ์ที่ต้องการในอนาคตกับแนวทางและความเป็นไปได้ในการบรรลุอนาคตนั้น เป็นการวิเคราะห์ถึงคาดการณ์อนาคต (Projection)

เครื่องมือที่ 4 การสร้างวิสัยทัศน์ (Visioning) การสร้างมโนทัศน์ที่สะท้อนให้เห็นอนาคตที่ต้องการหรือผลลัพธ์เชิงบวกที่ต้องการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ เนื่องจากเป็นเครื่องมือสร้างแนวคิดใหม่เกี่ยวกับอนาคตหรือเป้าหมายที่พึงประสงค์ให้แก่ชุมชน รวมทั้งกระตุ้นให้เกิดค่านิยมวิสัยทัศน์ และเป้าหมายร่วมกัน

เครื่องมือที่ 5 การสร้างและวิเคราะห์ฉากทัศน์แห่งอนาคต (Scenario Building and Analysis) เป็นการสร้างมโนภาพเกี่ยวกับพื้นที่รับผิดชอบในอนาคตที่มีความเป็นไปได้ พร้อมทั้งพิจารณาความไม่แน่นอนของปัจจัยต่าง ๆ ประกอบการวิเคราะห์ โดยผ่านการเขียนเป็นเรื่องเล่าหรือกรณีศึกษาเกี่ยวกับเทคโนโลยีแห่งอนาคตโดยผสมผสานระหว่างการสร้างความคิดและจินตนาการกับการกำหนดทิศทางอนาคตต่อไป (Formulation)

6 ผลการวิเคราะห์พื้นที่ รูปแบบกิจกรรมที่จะดำเนินการในพื้นที่

การวิเคราะห์ภาพอนาคตเพื่อค้นหาปัญหาและภาพในอนาคตของพื้นที่ ตำบลบ่อเงิน อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี

S: Strengths

- หน่วยงานภาครัฐของตำบลบ่อเงิน ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนตำบลบ่อเงิน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล, ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน วัด, โรงเรียน ให้ความร่วมมือและคอยประสานงาน กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นภายในตำบล
- ปราชญ์ชาวบ้านทางด้านการเกษตร
- โรงเรียนสุนทโรเมตตาประชาสรรค์ เน้นเรื่องการเกษตรปลอดภัย
- มีการบริหารจัดการในเรื่องการจัดบริการดูแลสุขภาพในชุมชน
- มีการพัฒนาทักษะประกอบอาชีพของแกนนำ ปราชญ์ชุมชน และอาสาสมัคร เพื่อนำไปถ่ายทอดองค์ความรู้ให้กับสมาชิกภายในหมู่บ้าน

W: Weaknesses

- ขาดบุคลากรทางด้านเศรษฐกิจ การตลาด การค้าออนไลน์ แผนธุรกิจ
- สมาชิกในชุมชนให้ความร่วมมือเฉพาะเวลาว่างจากการทำเกษตรเท่านั้น
- งบประมาณในการพัฒนาไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน
- ระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องมีจำนวนมาก และมีการปรับเปลี่ยนบ่อยครั้ง ทำให้การปฏิบัติงานยุ่งยากขึ้น

O: Opportunities

- สมาชิกในชุมชนมีองค์ความรู้เรื่องเกษตรอินทรีย์
- ทุกพื้นที่ในตำบลบ่อเงินสามารถทำการเกษตรซึ่งถือเป็นฐานการผลิต
- เศรษฐกิจเป็นนโยบายที่รัฐบาลให้ความสำคัญ ในเรื่องผลิตภัณฑ์ชุมชน การตลาด การค้าออนไลน์

T: Threats

- ราคาผลผลิตการเกษตรตกต่ำ แต่ต้นทุนการผลิตสูง
- เทคโนโลยีสมัยใหม่มีราคาแพง
- ค่าครองชีพสูง
- จำนวนผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้น
- แม่น้ำลำคลองมีวัชพืช
- ถนนภายในตำบลยังไม่ได้รับการพัฒนาให้ได้มาตรฐาน
- รถบรรทุก, รถพ่วง, รถขนส่งสินค้า บรรทุกน้ำหนักเกินและไม่ปฏิบัติตามกฎหมายจราจร

รูปแบบกิจกรรมที่จะดำเนินการในพื้นที่

- พัฒนาศูนย์เรียนรู้ทางด้านเกษตรปลอดภัย ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง และแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่อยู่ในพื้นที่
- พัฒนาผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากศูนย์เรียนรู้
- สร้างสื่อประชาสัมพันธ์ออนไลน์ ทั้งแหล่งเรียนรู้ รวมไปถึงปราชญ์ชาวบ้าน
- สร้างสัมพันธ์กิจกรรมมุ่งให้คนในชุมชนมีความสุข สุขภาพร่างกายแข็งแรงและสุขภาพจิตใจที่ดี

7 การวาดภาพอนาคต | Timeline การพัฒนาของพื้นที่

ภาพอนาคต ของพื้นที่ตำบลบ่อเงิน อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี

นโยบาย

"ตำบลปลอดภัย แหล่งเรียนรู้เกษตรกรรม ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
บ่มเพาะนวัตกรยุวเกษตรชุมชนพัฒนาผลิตภัณฑ์ สานสัมพันธ์ชุมชนยั่งยืน"

ภาพจำลองอนาคตของพื้นที่

โครงการเสริมสร้างสมรรถนะภาคีเครือข่ายการวางแผนการพัฒนาเชิงพื้นที่ระดับตำบล

8 บทสรุป เชิงพื้นที่

บทสรุป 3 ES+M

ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับพื้นที่

E : Economic ด้านเศรษฐกิจ

รายได้ชุมชน : การสร้างรายได้จากผลิตภัณฑ์
การรวมกลุ่มวิสาหกิจ : เกิดผลิตภัณฑ์ชุมชน
การแปรรูป : พัฒนาผลิตภัณฑ์
การท่องเที่ยว : แหล่งเรียนรู้ทางด้านการเกษตร และสถานที่ต่าง ๆ ภายในตำบล

E : Environment ด้านสิ่งแวดล้อม

ขยะ : กำจัดวัชพืชในแหล่งน้ำ
ปุ๋ย : ผลิตภัณฑ์ของชุมชนที่สร้างรายได้

E : Education ด้านการศึกษา

โรงเรียน : ฐานในการสร้างนวัตกรยุวเกษตรชุมชน
เด็ก : นวัตกรยุวเกษตรชุมชน
ศูนย์การเรียนรู้ : แหล่งเรียนรู้เกษตรปลอดภัย

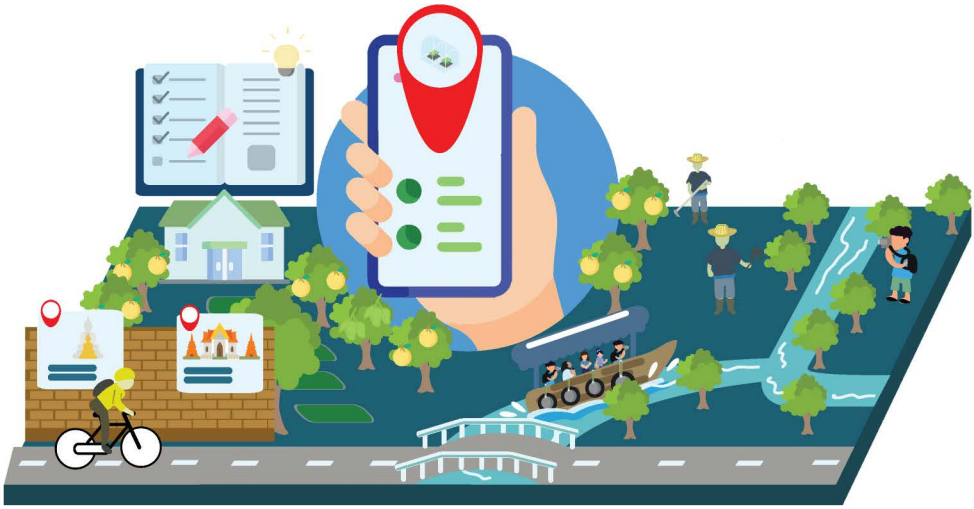
S : Social ด้านสังคม

การประชุมชุมชน : มีการวางแผน เกิดการทำงานร่วมกัน เพื่อให้ชุมชนได้รับประโยชน์
กิจกรรมประชาพิจารณ์ : ทุกภาคส่วนของตำบลมีส่วนร่วมในการนำเสนอ ทำให้ตำบลเข้มแข็ง
การแสดง : เกิดการรวมกลุ่มของคนในชุมชนโดยนำกิจกรรมทางด้านศิลปะ ดนตรี และการแสดง มาส่งเสริมสุขภาพจิต

M : Mind ด้านจิตใจ

การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม : ส่งเสริมสุขภาพจิตของคนในชุมชนด้วยกิจกรรมทางด้านศิลปะ ดนตรี และการแสดง

ยกระดับแหล่งท่องเที่ยว เชิงเกษตร โดยชุมชน เชิงสร้างสรรค์

ตำบลคลองพระอุดม
อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี

1 ผู้รับผิดชอบพื้นที่

1 อาจารย์พงษ์พิพัฒน์ เสน่ห์ดี

2 อาจารย์ปวริศา เลิศวิริยะประสิทธิ์

3 อาจารย์จุรีรัตน์ หนองหว้า

4 อาจารย์กิตินันธ์ มากปรางค์

2 ความสำคัญ ของการพัฒนาพื้นที่

ตำบลคลองพระอุดม อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี เป็นพื้นที่ลักษณะกึ่งเมืองกึ่งชนบท ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร เช่น ทำนา ทำสวน เลี้ยงสัตว์ รับจ้าง และทำงานในโรงงาน ในอดีตชุมชนแห่งนี้เป็นชุมชนริมน้ำ ผู้คนตั้งบ้านเรือนตามลำคลองชื่อ “คลองบ้านแหลม” ซึ่งเป็นลำธารที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ผู้คนในชุมชนมักใช้คลองเป็นเส้นทางสัญจรและใช้น้ำจากลำคลองเพื่อการเกษตร ภายหลัง ในปี 2482 – 2485 คลองนี้ถูกเปลี่ยนชื่อใหม่ตามชื่ออธิบดีกรมชลประทานในสมัยนั้นเป็น “คลองพระอุดม”มาจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากชุมชนมีพื้นที่ราบประกอบกับมีแหล่งน้ำลำคลองหลายสาย ทำให้ชุมชนแห่งนี้มีน้ำใช้ในการเกษตร ได้ตลอดทั้งปี อาชีพหลักของคนในชุมชนจึงเป็นอาชีพเกษตรกรรม อีกทั้งชุมชนแห่งนี้ยังมีเทศกาล งานประเพณีวัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่มีความโดดเด่น ดังจะเห็นได้จากการจัดกิจกรรมต่างๆ ในแต่ละปีซึ่งจะจัดงานอย่างยิ่งใหญ่ในพื้นที่วัดทองสะอาด ที่เป็นวัดเก่าแก่ของชุมชน และยังเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในชุมชนอีกด้วย จากที่กล่าวมาจะเห็นว่าชุมชนคลองพระอุดม มีทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวที่หลากหลาย เหมาะแก่การพัฒนาให้เป็นชุมชนท่องเที่ยวบนฐานทรัพยากรด้านการเกษตรและวิถีชีวิตของคนในชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถยกระดับการท่องเที่ยว ภายใต้รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์

บริบทพื้นที่และขอบเขตของการพัฒนาพื้นที่

ตำบลคลองพระอุดม อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี อยู่ห่างจากอำเภอลาดหลุมแก้วไปทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ประมาณ 10 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 22.50 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 14,000 ไร่ สภาพพื้นที่โดยทั่วไปเป็นพื้นที่ราบลุ่มต่ำ น้ำท่วมถึง ด้านฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา เป็นพื้นที่ ที่มีลำคลองที่เป็นแหล่งน้ำตามธรรมชาติ ประกอบด้วยคลอง จำนวน 12 คลอง ได้แก่ คลองพระอุดม คลองเจ้าเมือง คลองปลากราย คลองตาทรัพย์ คลองนวลนิตย์ คลองกำนันเยื้อน คลองผู้ใหญ่อยู่ คลองตรง คลองเกาะเกรียง คลองสายใหม่ คลองขาหยั่ง ตอน 1 คลองขาหยั่ง ตอน 2 และคลองตายา โดยตำบลคลองพระอุดม ประกอบด้วยหมู่บ้านหรือชุมชน จำนวน 7 หมู่บ้าน ดังนี้

หมู่ที่ 1 ชุมชนคลองพระอุดม
หมู่ที่ 2 ชุมชนคลองพระอุดม
หมู่ที่ 3 ชุมชนคลองพระอุดม
หมู่ที่ 4 ชุมชนคลองพระอุดม
หมู่ที่ 5 ชุมชนคลองเจ้าเมือง
หมู่ที่ 6 ชุมชนคลองเจ้าเมือง
หมู่ที่ 7 ชุมชนคลองเจ้าเมือง

3 หลักการพัฒนาพื้นที่ การคิดเชิงออกแบบเพื่อการพัฒนาพื้นที่

3.1 มุ่งสร้างความเชื่อมโยง ให้สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาประเทศและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ภายใต้บริบทการเปลี่ยนแปลงของสังคม เพื่อสร้างโอกาสในการพัฒนาชุมชนในมิติด้านการท่องเที่ยวบนฐานทรัพยากรในชุมชน ตลอดจนเปิดโอกาสให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมกับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง

3.2 กำหนดรูปแบบ การพัฒนาเชิงพื้นที่ของชุมชนในแต่ละประเด็น เพื่อให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ ตลอดจนสร้างกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชน ทั้งกิจกรรมทางการเกษตรและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณีวิถีชีวิตของคนในชุมชน เพื่อสร้างความสมดุลในการพัฒนา

3.3 กำหนดวิสัยทัศน์ และยุทธศาสตร์ต่างๆ ในการพัฒนา ให้เหมาะกับศักยภาพและโอกาสของชุมชน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในมิติต่างๆ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์และสิ่งที่ชุมชนจะได้รับหลังจากการพัฒนาเชิงพื้นที่ ยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนผ่านการบูรณาการทรัพยากรของชุมชนควบคู่กับการพัฒนาอย่างเป็นระบบและยั่งยืน

4 ขั้นตอนการทำงาน

4.1 กำหนดแนวคิด ขอบเขตในการศึกษาและแผนการดำเนินงานของการมองภาพอนาคต

4.2 ทบทวนเอกสาร ตำรา สื่อสิ่งพิมพ์ และงานวิจัยเพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดที่จะนำไปสู่กระบวนการพัฒนาในการมองภาพอนาคต แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่ ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชน รวมทั้งผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับชุมชนในอนาคต

4.3 ออกแบบกระบวนการ มองภาพอนาคตของชุมชน โดยอาศัยกระบวนการและวิธีที่หลากหลายและเหมาะสมตามหลักวิชาการประกอบกันอย่างน้อย 3 วิธี เพื่อเกิดการนำข้อมูลที่หลากหลาย สร้างสรรค์และเชื่อถือได้มาประกอบการพัฒนาภาพอนาคต

4.4 พัฒนาและจัดทำ ภาพอนาคตแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่ เพื่อการพัฒนาชุมชน ภายใต้กรอบการพัฒนา 15 ปี โดยการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสะท้อนปัญหา ประเด็นสำคัญ และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นกับบริบทเชิงพื้นที่ โดยอาศัยเครื่องมือวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลง อาทิ Trend Analysis เป็นต้น

4.5 จัดเวทีประชุม สัมมนาเชิงปฏิบัติการ ในลักษณะออนไลน์ และในพื้นที่ เพื่อระดมความคิดเห็นและเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึกร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียผ่านกระบวนการมีส่วนร่วม เพื่อให้ได้ภาพอนาคตแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่ ที่พึงประสงค์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในพื้นที่ เพื่อพัฒนาภาพอนาคตและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่ รวมทั้งออกแบบและจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและแนวทางการพัฒนาพื้นที่ให้สอดคล้องกับภาพอนาคต

4.6 จัดเวทีรับฟัง ความคิดเห็นต่อแบบร่างของภาพอนาคตแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่ของชุมชน เพื่อรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อภาพอนาคตที่ได้รับการออกแบบและข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและแนวทางการดำเนินงาน

4.7 สรุปผล การรับฟังความคิดเห็น เพื่อนำมากำหนดเป็นแนวทางเชิงกลยุทธ์ และจัดทำวิดีทัศน์ภาพอนาคตของชุมชน รวมทั้งทำการเผยแพร่ผลการศึกษาและรับฟังข้อคิดเห็นจากสาธารณะในวงกว้าง โดยรูปแบบของการเผยแพร่ผ่านสื่อออนไลน์ต่างๆ เพื่อสะท้อนข้อคิดเห็นของผู้คนและภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

5 เครื่องมือ ในการพัฒนาพื้นที่

5.1 บรรณมิติ เป็นการทบทวนเอกสาร ตำรา สื่อสิ่งพิมพ์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นกรอบแนวคิดที่จะนำไปสู่กระบวนการพัฒนาในการมองภาพอนาคต แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเชิงพื้นที่ ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชน รวมทั้งผลกระทบที่จะเกิดขึ้นกับชุมชนในอนาคต

5.2 การสร้างวิสัยทัศน์ เป็นกระบวนการกลุ่มที่เปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคนในองค์กร ชุมชน หมู่คณะ มีส่วนร่วมในการกำหนดภาพอนาคตของชุมชนที่พึงประสงค์ ตลอดจนร่วมกันคิดแนวทางการขับเคลื่อนไปสู่ภาพนั้น โดยในการสร้างวิสัยทัศน์สามารถทำได้ใน 2 รูปแบบ คือ การจัดเวทีสาธารณะ และการจัดกิจกรรมออนไลน์ เป็นต้น

5.3 การสร้างฉากทัศน์ เป็นการระบุและวิเคราะห์ฉากทัศน์ทางเลือกที่จะนำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์หรือนโยบายเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของชุมชนในอีก 15 ปีข้างหน้าได้ ซึ่งการแลกเปลี่ยนเพื่อวิเคราะห์ฉากทัศน์นี้จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการตามขั้นตอน 7 ขั้นตอน ประกอบด้วย

1) กำหนดหัวข้อและประเด็นคำถาม
2) เลือกขอบเขตเวลา
3) วิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อฉากทัศน์
4) กำหนดทางเลือก
5) สร้างเข็มทิศฉากทัศน์แห่งอนาคต
6) สร้างเรื่องเล่าแต่ละฉากทัศน์
7) วิพากษ์ผลลัพธ์ที่อาจจะเกิดขึ้นในแต่ละฉากทัศน์ เป็นต้น

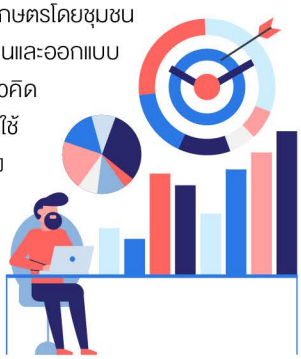
5.4 การพยากรณ์ย้อนหลัง เป็นกระบวนการที่เน้นให้ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมกันกำหนดเป้าหมายในอนาคตและกลยุทธ์ทางเลือกที่เป็นไปได้ในการบรรลุเป้าหมาย โดยเชื่อว่าเป็นกระบวนการที่จะสามารถให้รายละเอียดมโนทัศน์แห่งอนาคตที่พึงประสงค์ของชุมชน และช่วยประเมินความเป็นไปได้ในการดำเนินการและความท้าทายระหว่างห้วงเวลาในปัจจุบันและอนาคต ดังนั้นขั้นตอนนี้จึงเป็นกิจกรรมที่เชิญตัวแทนจากภาคส่วนต่างๆ ที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชน มาร่วมกระบวนการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพยากรณ์ภาพอนาคตของชุมชน

6 ผลการวิเคราะห์พื้นที่ รูปแบบกิจกรรมที่จะดำเนินการในพื้นที่

6.1 แนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่แบบยั่งยืน (กิจกรรม, ขั้นตอน)

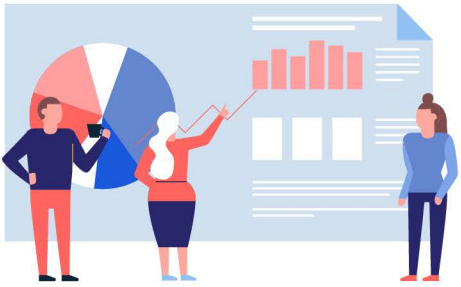
6.1.1 กิจกรรมการวางแผนและออกแบบแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ เป็นกิจกรรมที่มุ่งให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องร่วมกันวางแผนและออกแบบแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน โดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมภายใต้การแนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ นำทรัพยากรด้านการเกษตรในชุมชน มาใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนออกแบบผ่านกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว เพื่อสร้างสิ่งดึงดูดใจให้กับนักท่องเที่ยวและผู้มาเยือน ซึ่งในกระบวนการดำเนินกิจกรรมจะประกอบไปด้วยภาคีที่เกี่ยวข้อง อาทิ ตัวแทนผู้บริหารจากเทศบาลตำบลคลองพระอุดม สำนักงานเกษตรอำเภอลาดหลุมแก้ว ผู้ประกอบการในพื้นที่ และตัวแทนภาคประชาชนจากกลุ่มสัมมาชีพต่างๆ ในชุมชน เป็นต้น

6.1.2 กิจกรรมการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในมิติด้านวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในชุมชน เป็นการสร้างการรับรู้และพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกับทุกภาคส่วน ซึ่งในการดำเนินกิจกรรมจะเน้นการนำทรัพยากรด้านวัฒนธรรมในชุมชนมาเป็นเครื่องมือในการยกระดับคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน โดยอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วม ในกิจกรรมนี้จะเป็นกิจกรรมการยกระดับพิพิธภัณฑ์ชุมชนสู่การเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และฟื้นฟูกิจกรรมทางน้ำซึ่งเป็นวิถีชีวิตของคนในชุมชนในอดีตให้เป็นกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว ในการดึงดูดใจและกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในชุมชนมากขึ้น

6.1.3 การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเพื่อต่อยอดสู่การสร้างสินค้าที่ระลึกที่เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน เป็นกิจกรรมการยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชนสู่ตลาดด้านการท่องเที่ยว เพื่อรองรับกับกระแสการท่องเที่ยวในปัจจุบัน โดยเน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากกลุ่มสัมมาชีพในชุมชน เช่น สบู่ หมี่กรอบ สไบมอญ ตะกร้าสาน และผลิตภัณฑ์จากเชือกใยสังเคราะห์ เป็นต้น

7 การวาดภาพอนาคต Timeline การพัฒนาของพื้นที่

7.1 Timeline การพัฒนาของพื้นที่

7.2 ภาพจำลอง อนาคตของพื้นที่

7.3 แผนการ พัฒนาพื้นที่อนาคต 15 ปี

7.3.1 เกิดการสร้างและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน เช่น พิพิธภัณฑ์มีชีวิต ศูนย์การเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การสร้างกิจกรรมทางน้ำ และการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนออกสู่ตลาดแบบดิจิทัล

7.3.2 บริหารจัดการภูมิทัศน์และสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนให้มีความสวยงาม เป็นระเบียบ และมีความปลอดภัยสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน

7.3.3 ยกระดับสังคมและเศรษฐกิจภายในชุมชน สร้างงานสร้างรายได้ เกิดการรวมกลุ่มเพื่อดำเนินกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว ลดอัตราการว่างงานและการย้ายถิ่นของคนในชุมชน

8 บทสรุป เชิงพื้นที่

8.1 บทสรุป 3ES+M

8.1.1 ด้านเศรษฐกิจ (Economic : E)

เกิดการยกระดับสังคมและเศรษฐกิจภายในชุมชน สร้างงานสร้างรายได้ เกิดการรวมกลุ่มเพื่อดำเนินกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว ลดอัตราการว่างงานและการย้ายถิ่นของคนในชุมชน

8.1.2 ด้านการศึกษา (Education : E)

เกิดการสร้างและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตรเพื่อต่อยอดด้านท่องเที่ยวในชุมชน เช่น พิพิธภัณฑ์มีชีวิต ศูนย์การเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การสร้างกิจกรรมทางน้ำ และการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนออกสู่ตลาดแบบดิจิทัล

8.1.3 ด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental : E)

สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการภูมิทัศน์และสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนให้มีความสวยงามเป็นระเบียบ และมีความปลอดภัยสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน

8.1.4 ด้านสังคม (Social : S)

เกิดการรวมกลุ่มของคนในชุมชนในการดำเนินกิจกรรมในมิติต่างๆ เช่น การรวมกลุ่มสัมมาชีพ และกลุ่มด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์

8.1.5 ด้านจิตใจ (Mind : M)

เกิดการฟื้นฟูกิจกรรมทางน้ำ ซึ่งเป็นกิจกรรมดั้งเดิมของวิถีชีวิตผู้คนในอดีต ผ่านกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้ผู้คนตระหนักถึงการอนุรักษ์วิถีชีวิตดั้งเดิมให้คงอยู่ในชุมชนสืบไป

8.1 ข้อเสนอเชิงนโยบาย

Design Thinking Canvas | *Project :* | *By :* | *Date :* *Version :*

Empathy :

จากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูล พบว่า ชุมชนขาดการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวที่ดี และมีความต้องการพัฒนาและส่งเสริมด้านการท่องเที่ยวภายในชุมชน บนฐานทรัพยากรด้านการเกษตรและวัฒนธรรมชุมชน

Ideate :

สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยชุมชนเชิงสร้างสรรค์ โดยเน้นกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกระดับ เพื่อวางแผนและพัฒนาการท่องเที่ยวชุมชนร่วมกัน ประกอบด้วย ภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เป็นต้น

Define :

เมื่อวิเคราะห์ความต้องการและสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน จะเห็นว่าชุมชนจำเป็นต้องมุ่งพัฒนาในประเด็นด้านการท่องเที่ยว

Prototype :

วางแผนและออกแบบกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทรัพยากรด้านการเกษตรและด้านวัฒนธรรม เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตคนในชุมชน

Test :

ทดสอบกิจกรรมการท่องเที่ยวผ่านสื่อออนไลน์ต่างๆ เพื่อกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเกิดการเดินทางเข้ามาในพื้นที่ชุมชนมากขึ้น

ยกระดับการส่งเสริม ชาวนายุคดิจิทัล ใช้เทคโนโลยีเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม

ตำบลระแหง
อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี

1 ผู้รับผิดชอบพื้นที่

1 อาจารย์กันยารัตน์ เอกเอี่ยม

2 อาจารย์องอาจ ทับบุรี

3 อาจารย์ธีรนนท์ ไชยคุณ

4 อาจารย์ภัทราภรณ์ เหนือศรี

2 ความสำคัญ ของการพัฒนาพื้นที่

อดีตพื้นที่ตำบลระแหงเป็นพื้นที่ราบลุ่ม ดินอุดมสมบูรณ์ มีคลองธรรมชาติตัดผ่านหลายสาย ส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม สามารถทำนาได้ตลอดทั้งปี แต่ในปัจจุบันมีโรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่ในพื้นที่เป็นจำนวนมาก ส่งผลให้เกิดมลพิษทางสิ่งแวดล้อม อาทิ มลพิษทางน้ำ มลพิษทางอากาศ มลพิษทางเสียง เป็นต้น ซึ่งปัญหามลพิษเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ และมลพิษทางน้ำเป็นปัญหาหนึ่งที่ส่งผลกระทบโดยตรงกับผู้ที่ประกอบอาชีพทำนา เพราะปัญหาน้ำเน่าเสียได้ไหลลงสู่คลองธรรมชาติ ซึ่งเป็นแหล่งน้ำที่ชาวนานำไปใช้ในการเพาะปลูกข้าวจนทำให้ข้าวที่ปลูกไว้ได้รับความเสียหายเป็นจำนวนมาก จึงเกิดแนวคิดในการพัฒนาชาวนาในพื้นที่ให้เป็นผู้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ตลอดจนสามารถใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการแก้ปัญหาดังกล่าว รวมถึงเพิ่มประสิทธิภาพการทำนาข้าวในอนาคต

บริบทพื้นที่และขอบเขตของการพัฒนาพื้นที่

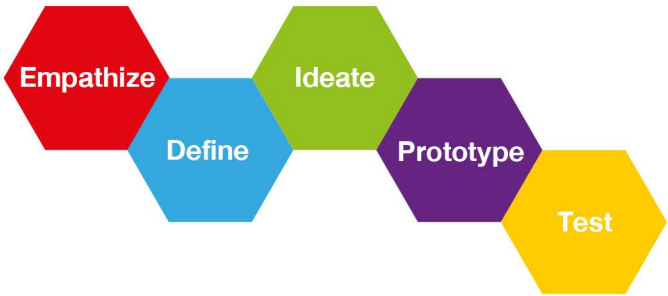
สมัยก่อนในฤดูน้ำหลากพื้นที่ตำบลนี้น้ำจะท่วมทุกพื้นที่ แต่ฤดูแล้งน้ำจะแห้งเป็นเวลาหลายเดือน กว่าจะถึงฤดูฝนจึงทำให้พื้นดินแตกเป็นร่องๆ ซึ่งเรียกว่า ***ระแหง*** คลองที่เป็นแหล่งน้ำเลี้ยงของหมู่บ้านชื่อว่า “คลองระแหง” จึงนำชื่อคลองมาตั้งเป็นชื่อ “ตำบลระแหง” มีพื้นที่รวมทั้งหมด 35,871 ไร่ 3 งาน ตำบลระแหงแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 2 ส่วน คือ เทศบาลตำบลระแหง รับผิดชอบโดยนายกวันเพ็ญ เจริญนนทสิทธิ์ และองค์การบริหารส่วนตำบลรับผิดชอบดูแลพื้นโดย**นายกมาโนชย์ อินทร์ประสิทธิ์** และแบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 12 หมู่บ้าน (ตามภาพที่ 1) ภายใต้การปกครองของ**กำนันพนม อินทร์ประสิทธิ์** รวมถึงมีหน่วยงานราชการหน่วยงานเอกชนที่สำคัญของอำเภอลาดหลุมแก้ว ตั้งอยู่ในพื้นที่ เช่น ที่ว่าการอำเภอ สถานีตำรวจ โรงพยาบาล ธนาคารต่างๆ มีระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานครอบคลุมพื้นที่ มีถนนหมายเลข 346 ตัดผ่าน ซึ่งเชื่อมต่อกับถนนบางบัวทอง-สุพรรณบุรี และมีรถประจำทางวิ่งผ่าน 2 สาย ได้แก่สายปทุมธานี-นพวงศ์ และสายปทุมธานี-บางเลน อีกทั้งยังมีบริการรถแท็กซี่วิ่งผ่านตลอดทั้งวัน

การพัฒนาพื้นที่ตำบลระแหงในปี 2564 ชาวนาได้รับรู้และเข้าถึงข้อมูลคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติว่ามีระดับความเป็นกรด-ด่าง ปริมาณโลหะหนัก รวมทั้งค่าปริมาณความเค็ม และสามารถตรวจวัดคุณภาพน้ำได้ด้วยตนเอง ตลอดจนชุมชนสามารถเข้าถึงและทราบแนวโน้มคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติ ณ จุดต่างๆ ได้ด้วยการใช้นวัตกรรมทุนตรวจวัดคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติที่ได้สร้างและพัฒนาขึ้น

3 หลักการพัฒนาพื้นที่ การคิดเชิงออกแบบเพื่อการพัฒนาพื้นที่

ความเข้าใจกับปัญหาในพื้นที่ เข้าใจต่อผู้ใช้กลุ่มเป้าหมาย (insight) โดยการนัดประชุมกับผู้นำและตัวแทนชุมชน เพื่อรวบรวมและสังเคราะห์ข้อมูลโดยการตั้งคำถามปลายเปิดหรือตั้งสมมติฐานที่ผลักดันให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ และวิเคราะห์ปัญหาที่ได้เพื่อกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาให้ชัดเจน ใช้วิธีการระดมความคิดใหม่ (ideate) หาแนวทางการแก้ปัญหาให้หลากหลายที่สุด เพื่อนำไปสู่การประเมิน (idea evaluation) จากนั้นจึงเลือกความคิดที่อยู่ภายใต้กรอบแนวทางความเป็นไปได้มากที่สุดมาใช้ เมื่อได้แนวทางการแก้ปัญหาจากวิธีข้างต้นแล้ว จึงได้ทำการสร้างแบบจำลอง (prototype) ที่สื่อถึงแนวทางการแก้ปัญหาที่ดีที่สุดออกมาเป็นสิ่งที่จับต้องได้เพื่อใช้ในการพิสูจน์แนวคิดในการแก้ปัญหา และนำไปทดสอบกับผู้ใช้กลุ่มเป้าหมายคือประชาชนในชุมชน เพื่อสังเกตประสิทธิภาพในการแก้ปัญหาและความคิดเห็นจากผู้ที่ได้ทดลองจริง โดยในขั้นตอนนี้ จะทำการรวบรวมผลตอบรับข้อเสนอแนะต่างๆ ตลอดจนคำแนะนำของผู้ทดสอบมาใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงวิธีการแก้ปัญหาต่อไป ซึ่งวิธีการสร้างแบบจำลองนี้จะช่วยให้เข้าใจถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของวิธีการแก้ปัญหาใหม่

ภาพหลักการพัฒนาพื้นที่การคิดเชิงออกแบบเพื่อการพัฒนาพื้นที่

4 ขั้นตอนการทำงาน

ให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการคิดวิเคราะห์ถึงปัญหา สาเหตุ และการแก้ไขร่วมกับคณะทำงาน โดยความคิดพื้นฐานที่สำคัญคือ คนในชุมชนควรเป็นผู้ระบุปัญหา ความต้องการ ตลอดจนแนวทางแก้ไขปัญหาของชุมชน ซึ่งการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนจะเพิ่มบทบาทการมีส่วนของคนในชุมชนในการพัฒนา และยังเพิ่มความรู้สึกร่วมในการเป็นเจ้าของท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งวิธีการเช่นนี้จะทำให้ในอนาคตชุมชนจะสามารถยืนด้วยตัวเองได้โดยไม่จำเป็นต้องพึ่งพาคนหรือหน่วยงานอื่นจากภายนอก เป็นการแก้ปัญหาที่ยั่งยืน ซึ่งทางคณะทำงานได้ทำการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากประชาชนในชุมชนมาวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาร่วมกัน จากนั้นกระจายความรู้ที่ได้ในการแก้ไขปัญหาให้แก่ประชาชนในชุมชน เพื่อแก้ปัญหาที่ประชาชนในชุมชนส่วนใหญ่มีร่วมกันได้อย่างยั่งยืน

5 เครื่องมือ ในการพัฒนาพื้นที่

เริ่มจากกระบวนการสร้างความคิดและจินตนาการ (Ideation) จากการประยุกต์ใช้เครื่องมือดังต่อไปนี้

เครื่องมือที่ 1 การสร้างวิสัยทัศน์ (Visioning) เป็นการสร้างมโนทัศน์ที่สะท้อนให้เห็นอนาคตที่ต้องการหรือผลลัพธ์เชิงบวกที่ต้องการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่ เนื่องจากเป็นเครื่องมือสร้างแนวคิดใหม่เกี่ยวกับอนาคตหรือเป้าหมายที่พึงประสงค์ให้แก่ชุมชน รวมทั้งกระตุ้นให้เกิดค่านิยมวิสัยทัศน์ และเป้าหมายร่วมกัน

เครื่องมือที่ 2 เทคนิคเดลไฟ (Delphi) เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเพื่อให้ทราบแนวคิดหลักเกี่ยวกับประเด็นที่เราสนใจในพื้นที่ตำบลระแหง อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี ซึ่งเทคนิคเดลไฟทำให้ทราบช่องว่างขององค์ความรู้และการมองอนาคตในขั้นตอนต่อไป หลังจากที่ได้ประยุกต์ใช้เครื่องมือการสร้างวิสัยทัศน์ (Visioning) และเทคนิคเดลไฟ (Delphi) พบว่าจุดเด่นและลักษณะสำคัญของพื้นที่ เป็นชุมชนที่กึ่งเมืองกึ่งชนบท ซึ่งมีทั้งพื้นที่นาและโรงงานอุตสาหกรรม เป็นพื้นที่ราบลุ่ม ดินอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การทำเกษตรกรรม ซึ่งเป็นแหล่งอาชีพหลักของประชาชนในชุมชน ซึ่งหลังจากที่ทราบข้อมูลที่เป็นจุดแข็งของพื้นที่แล้วนั้นจะเริ่มกำหนดทิศทางอนาคตของพื้นที่ โดยใช้เครื่องมือดังต่อไปนี้

เครื่องมือที่ 3 การสร้างและวิเคราะห์ฉากทัศน์แห่งอนาคต (Scenario Building and Analysis) เป็นการที่สร้างมโนภาพเกี่ยวกับพื้นที่รับผิดชอบในอนาคตที่มีความเป็นไปได้พร้อมทั้งพิจารณาความไม่แน่นอนของปัจจัยต่างๆ ประกอบการวิเคราะห์ โดยผ่านการเขียนเป็นเรื่องเล่าหรือกรณีศึกษาเกี่ยวกับเทคโนโลยีแห่งอนาคตโดยผสมผสานระหว่างการสร้างความคิดและจินตนาการกับการกำหนดทิศทางอนาคตต่อไป (Formulation)

เครื่องมือที่ 4 การพยากรณ์ย้อนหลัง (Backcasting) เป็นเครื่องมือที่จะเข้ามาสร้างความเชื่อมโยงระหว่างผลลัพธ์ที่ต้องการในอนาคตกับแนวทางและความเป็นไปได้ในการบรรลุอนาคตนั้น เป็นการวิเคราะห์ถึงคาดการณ์อนาคต (Projection)

6 ผลการวิเคราะห์พื้นที่ รูปแบบกิจกรรมที่จะดำเนินการในพื้นที่

6.1 แนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่แบบยั่งยืน

ศึกษาและสำรวจชุมชนจากการลงพื้นที่เพื่อสอบถาม ประชาคม ประชุมกับผู้นำชุมชนและชาวบ้าน ซึ่งข้อมูลที่เป็นศักยภาพของชุมชนที่สมควรได้รับการส่งเสริมและพัฒนา ตลอดจนการดำเนินการส่งเสริม การพัฒนา และการให้ความช่วยเหลือตามกรอบที่วางไว้ โดยมีรายละเอียดการดำเนินกิจกรรม ดังนี้

6.1.1 กิจกรรมการพัฒนาศักยภาพ ด้านการเปลี่ยนแปลงผู้นำชุมชน

เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะของบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการวางแผนและขับเคลื่อนการพัฒนาและการจัดทำแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ ให้สามารถขับเคลื่อนการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรมและเห็นผลเชิงประจักษ์ และสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ ภายใต้กิจกรรมย่อยดังนี้

1) กิจกรรมย่อยที่ 1 การวิเคราะห์ศักยภาพและค้นหาอัตลักษณ์ของตำบลระแหง

2) กิจกรรมย่อยที่ 2 กิจกรรม Focus group และอบรมเชิงปฏิบัติการการกำหนดเครื่องพัฒนาเชิงพื้นที่

3) กิจกรรมย่อยที่ 3 มหาวิทยาลัยสู่การบูรณาการเพื่อการพัฒนาพื้นที่ (Tryout) ตำบลระแหง

6.1.2 การเตรียมความพร้อม จัดทำแผนพัฒนาพื้นที่

เพื่อให้พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน จากการศึกษา การสำรวจและลงพื้นที่เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลถึงปัจจัยทางด้านกายภาพอัตลักษณ์ของชุมชน จุดเด่นของพื้นที่ และข้อจำกัดที่มีอยู่ จากผู้นำชุมชนและประชาชนในชุมชน เพื่อมากำหนดแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ ภายใต้กิจกรรมย่อยดังนี้

1) กิจกรรมย่อยที่ 1 ใช้เครื่องมือสำรวจและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพื้นที่จากผู้นำชุมชนและประชาชน

2) กิจกรรมย่อยที่ 2 การวางแผนพัฒนาพื้นที่ตามกรอบที่ร่วมกำหนดโดยชุมชน

6.1.3 การพัฒนาศักยภาพ เพื่อดำเนินโครงการต้นแบบให้เกิดกระตุ้นการเรียนรู้ และเตรียมความพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงในอนาคต ภายในกรอบระยะเวลาการเปลี่ยนแปลง 15 ปีข้างหน้า
ภายใต้กิจกรรมย่อยดังนี้

1) กิจกรรมย่อยที่ 1 ให้ความรู้เรื่อง คุณภาพของน้ำที่ส่งผลต่อการเจริญเติบโตของข้าว

2) กิจกรรมย่อยที่ 2 อบรมเชิงปฏิบัติการเรื่อง การใช้เครื่องมือตรวจสอบคุณภาพน้ำและการแปลผลข้อมูล

3) กิจกรรมย่อยที่ 3 พัฒนานวัตกรรมทุ่นตรวจติดตามและแสดงผลคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติด้วยพลังงานแสงอาทิตย์

ภาพที่ 5 Timeline การพัฒนาของพื้นที่ตำบลระแหง

6.2 แบบจำลองการพัฒนาพื้นที่

ผลการวิเคราะห์เชิงพื้นที่ พบว่าพื้นที่มีศักยภาพ ด้านแหล่งน้ำจากคลองธรรมชาติหลายสายที่ตัดผ่านในตำบล ประชาชนประกอบอาชีพทำนาข้าวเป็นอาชีพหลัก ส่งผลให้สามารถทำนาได้ตลอดทั้งปี แต่เนื่องจากปัจจุบันมีโรงงานอุตสาหกรรม และประชาชนต่างพื้นที่เข้ามาอยู่ในพื้นที่เป็นจำนวนมาก ผลทำให้เกิดปัญหาน้ำเน่าเสียไหลลงสู่คลองธรรมชาติต่างๆ จนทำให้ข้าวได้รับความเสียหายเป็นจำนวนมาก จึงเกิดแนวคิดในการพัฒนาชาวนาในพื้นที่ให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และสามารถใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการแก้ปัญหาดังกล่าว รวมถึงเพิ่มประสิทธิภาพการทำนาข้าวในอนาคต จึงได้เกิดแบบจำลองการพัฒนาชาวนาในยุคดิจิทัล (ตามภาพที่ 4)

7 การวาดภาพอนาคต Timeline การพัฒนาของพื้นที่

7.1 Timeline การพัฒนาของพื้นที่

7.2 ภาพจำลองอนาคตของพื้นที่

7.3 แผนการพัฒนาพื้นที่อนาคต 15 ปี

ภาพแผนการพัฒนาพื้นที่ตำบลระแหงในภาพอนาคต 15 ปี

8 บทสรุป เชิงพื้นที่

8.1 บทสรุป 3ES+M

จากผลการดำเนินกิจกรรมพัฒนาเชิงพื้นที่ตำบลระแหงแบบยั่งยืน ตั้งแต่การเริ่มลงพื้นที่สำรวจศักยภาพของชุมชน การจัดทำแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ ตลอดจนการดำเนินกิจกรรมให้ความรู้และพัฒนานวัตกรรมสำหรับชาวนาในพื้นที่ ทำให้เกิดผลกระทบด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสังคม และด้านจิตใจ ดังนี้

8.1.1 ด้านเศรษฐกิจ (Economic, E) ผลจากการที่ชาวนาสามารถเข้าถึงข้อมูลคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติว่ามีระดับความเป็นกรด-ด่าง ปริมาณโลหะหนัก รวมทั้งค่าความเค็มในปริมาณมากน้อยเพียงใดก่อนทำการปล่อยน้ำเข้าสู่พื้นที่นาข้าว สามารถลดความเสี่ยงที่จะทำให้เกิดภาวะยืนต้นตายของข้าวได้ ทำให้ชาวนาสามารถลดต้นทุนค่าใช้จ่ายด้านเมล็ดพันธุ์พืช ตลอดจนค่าใช้จ่ายด้านสารเคมีที่จำเป็นต้องใช้ในการช่วยเหลือต้นข้าวในกรณีได้รับน้ำที่มีค่าความเค็มสูง ดังนั้นภายหลังจากการเก็บเกี่ยวทำให้ชาวนามีรายรับหลังหักค่าใช้จ่ายสูงขึ้น

8.1.2 ด้านการศึกษา (Education, E) ภายหลังจากผู้นำชุมชนและชาวนาผู้เข้าร่วมโครงการได้ทดลองใช้เครื่องมือตรวจสอบคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติและได้เก็บข้อมูลคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำต่างๆ ที่ส่งผลต่อการเจริญเติบโตของข้าวแต่ละสายพันธุ์ที่ปลูกในพื้นที่ตำบลระแหงแล้ว ได้มีการเผยแพร่ข้อมูลตลอดจนสาธิตการใช้เครื่องมือตรวจสอบคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติให้กับชาวนาคนอื่นๆ ซึ่งถือเป็นการเรียนรู้ และการใช้ความรู้จากชาวนาด้วยกัน

8.1.3 ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment, E) การที่ชาวนาสามารถตรวจวัดคุณภาพน้ำได้ด้วยตนเอง ตลอดจนการใช้นวัตกรรมทุนตรวจวัดคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติที่ได้สร้างและพัฒนาขึ้น ทำให้ชุมชนสามารถเข้าถึงและทราบแนวโน้มคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติ ณ จุดต่างๆ จนสามารถสืบทราบต้นเหตุของปัญหาที่ส่งผลต่อคุณภาพน้ำ ส่งผลให้ในอนาคตคาดว่าจะสามารถขจัดต้นเหตุของปัญหา รวมทั้งการพัฒนานวัตกรรมเพื่อฟื้นฟูคุณภาพน้ำ ซึ่งจะช่วยลดปัญหาน้ำเน่าเสียภายในชุมชนได้

8.1.4 ด้านสังคม (Social, S) การเริ่มต้นของกิจกรรมการรับรู้และเข้าถึงคุณภาพน้ำในแหล่งธรรมชาติสำหรับชาวนาถือเป็นจุดเริ่มต้นของการรวมกลุ่มของชาวนาในพื้นที่เพื่อร่วมกันหาข้อมูลและแบ่งปันข้อมูลซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลคุณภาพน้ำที่ได้จากนวัตกรรมทุ่นตรวจวัดคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติซึ่งถูกเก็บไว้ที่ผู้นำชุมชน ซึ่งถือได้ว่าเป็นสังคมของชาวนาที่สามารถถ่ายทอดความรู้และข้อมูลต่างๆ เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

8.1.5 ด้านจิตใจ (Mind, M) การสนับสนุนและสร้างความเชื่อมั่นในการประกอบชีพให้กับชาวนาโดยการเข้าถึงข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ ตลอดจนสามารถใช้ข้อมูลดังกล่าวให้เกิดประโยชน์ในการประกอบอาชีพ ทำให้อาชีพดั้งเดิมรวมถึงวัฒนธรรมและประเพณีประจำถิ่นยังคงอยู่ อาทิเช่น การไหว้พระแม่โพสพก่อนเริ่มฤดูกาลเพาะปลูกซึ่งชาวนาในพื้นที่ยังคงทำอยู่

8.2 ข้อเสนอเชิงนโยบาย

Design Thinking Canvas | Project : | By : | Date : Version :

Empathy :

จากการลงพื้นที่สำรวจ และวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ร่วมกับแกนนำของชุมชน พบว่าเป็นตำบลลักษณะกึ่งเมืองกึ่งชนบทโดยประชาชนดั้งเดิมยังคงประกอบอาชีพทำนาอยู่ซึ่งเป็นอาชีพที่ทำมาตั้งแต่อดีต เพราะตำบลระแหงเป็นพื้นที่ราบลุ่มมีน้ำไหลผ่านคลองธรรมชาติตลอดทั้งปี ทำให้สามารถทำนาเพื่อขายข้าวเป็นรายได้หลักของครอบครัวได้ตลอดทั้งปี แต่ปัจจุบันมีโรงงานอุตสาหกรรมธุรกิจบริการ และประชาชนต่างพื้นที่เข้ามาเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้การทำนาได้รับผลกระทบจากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป

Ideate :

การลงพื้นที่สังเกต และตรวจวัดคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติต่างๆ พบข้อมูลว่าคุณภาพน้ำจะมีค่าต่ำลงในบางช่วงเวลา (แล้วแต่การปล่อยของโรงงานอุตสาหกรรม และบ้านเรือนต่างๆ) และขึ้นอยู่กับปริมาณน้ำในคลอง (หากน้ำมากคุณภาพจะดีขึ้นเนื่องจากการเจือจาง) ดังนั้น เพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับชาวนาเอง ในปีงบประมาณ 2564 จึงมีแนวคิดที่ต้องการให้ชาวนาจะต้องรู้ข้อมูลคุณภาพน้ำก่อนที่จะปล่อยเข้าไปเลี้ยงต้นข้าว เพื่อป้องกันไม่ให้ต้นข้าวเกิดการยืนต้นตายด้วยกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการใช้เครื่องมือตรวจสอบคุณภาพน้ำและการแปลผลข้อมูล พร้อมสร้างนวัตกรรมทุ่นตรวจติดตามและแสดงผลคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติผ่านสมาร์ทโฟนโดยใช้พลังงานแสงอาทิตย์

Define :

การลงพื้นที่เพื่อทำ Focus group กับพี่น้องชาวนาของพื้นที่ตำบลระแหง พบว่าปัญหาน้ำเน่าเสียที่ปล่อยจากโรงงานอุตสาหกรรม และหมู่บ้านที่จำนวนมากในพื้นที่ ทำให้ข้าวที่ชาวนาหว่านไม่งอก หรือหากงอกขึ้นมาได้ก็จะยืนต้นตาย ถึงแม้จะเคยแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้เข้ามาตรวจสอบแล้วแต่ก็ไม่ได้เป็นผลแต่อย่างใด ส่งผลให้ชาวนาได้รับความเสียหายจากการต้องลงทุนซื้อเมล็ดพันธุ์ข้าวปลูกใหม่ตลอดจนค่าจ้างในการไถและหว่านใหม่

Prototype :

การใช้เครื่องมือตรวจสอบคุณภาพน้ำและการแปลผลข้อมูล

นวัตกรรมทุ่นตรวจติดตามและแสดงผลคุณภาพน้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติผ่านสมาร์ทโฟนโดยใช้พลังงานแสงอาทิตย์

Test :

จากการนำข้อมูลคุณภาพน้ำที่ได้ริบเครื่องมือตรวจสอบคุณภาพน้ำและนำมาแปลผลก่อนที่จะปล่อยน้ำเข้านาสำหรับชาวนาที่ร่วมเป็นผู้ทดลองใช้จำนวน 6 คน พบว่าสามารถทำให้ต้นข้าวเจริญเติบโตได้ตามปกติทำให้ไม่เสียค่าใช้จ่ายสำหรับการลงทุนหว่านข้าวใหม่จำนวนหลายครั้งเหมือนในอดีตที่ผ่านมา

ภาพข้อเสนอเชิงนโยบายตามกระบวนการคิดเชิงออกแบบ

ยกระดับ ศูนย์กระจายสินค้าทางการเกษตร

ตำบลลาดหลุมแก้ว
อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี

1 ผู้รับผิดชอบพื้นที่

1 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภิญญาพัชญ์ นาคภิบาล

2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ละเอียด ขจรภัย

3 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิภาวดี ทูปิยะ

4 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธันยธร ติณภพ

2 ความสำคัญ ของการพัฒนาพื้นที่

ตำบลลาดหลุมแก้ว เป็นแหล่งเศรษฐกิจชุมชน ภาคอุตสาหกรรม มีโรงงานอุตสาหกรรมขนาดเล็กและขนาดกลาง 23 แห่ง โรงสี 1 แห่ง โรงบรรจุก๊าส 1 แห่ง ภาคเกษตรกรรม มีพื้นที่ ทำนา ทำสวน เลี้ยงสัตว์ มีพื้นที่ประมาณ 13,107 ไร่ ภาคการบริการ บ้านเช่า 16 แห่ง อาชีพหลักของชุมชน การเกษตร รองลงมา รับจ้าง ผลผลิตชุมชน ได้แก่ ขนมไทย น้ำพริกตำมือ เครื่องดื่มสมุนไพร หมี่กรอบโบราณ หัตถกรรมโอ่ง ผ้าไหม จากข้อมูลข้างต้นคณะทำงานส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาอาชีพโดยใช้ทรัพยากรในชุมชน

3 หลักการ พัฒนาพื้นที่ การคิดเชิงออกแบบเพื่อการพัฒนาพื้นที่

การพัฒนาพื้นที่เชิงออกแบบมีแนวปฏิบัติ ดังนี้

1) หลักจิตสำนึกและความรับผิดชอบ จะสะท้อนถึงความรับผิดชอบต่อสาธารณะ และต่อผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) เป็นการแสดงถึงความรับผิดชอบ จำเป็นต้องปฏิบัติ โดยยึดหลักนิติธรรมและความโปร่งใส

2) หลักความคุ้มค่า คือ การคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวม ในการบริหารจัดการและการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดและยั่งยืน รวมทั้งมีการป้องกันรักษาสิ่งแวดล้อมและมีความสามารถ ในการแข่งขันกับภายนอก

3) เป้าหมายและวิธีการของการวางแผนแบบมีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมอาจเป็นทั้งเป้าหมายและวิธีการ ซึ่งกระบวนการมีส่วนร่วมแบบวิธีการ ต้องอาศัยการรวมกลุ่มที่เข้มแข็งทำให้คนส่วนใหญ่จะมีความรู้สึกความเป็นเจ้าของ เกิดความรับผิดชอบร่วมกันและการเกิดผลประโยชน์ของกลุ่มเนื่องจากความเข้มแข็งของกลุ่มเป็นเป้าหมายที่ได้รับ

4 ขั้นตอนการทำงาน

คณะทำงานดำเนินงานโครงการมี 4 ขั้นตอน ริเริ่มการพัฒนา การวางแผน การพัฒนาอาชีพ การรับผลประโยชน์และการประเมิน มีดังนี้

- ขั้นตอนที่ 1 ขั้นริเริ่มการพัฒนา ผู้นำชุมชน และประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาภายในชุมชน ตลอดจนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการด้วย ได้แก่

  (1) การพัฒนาอาชีพ

  (2) กลุ่มอาชีพ/วิสาหกิจชุมชน/ศูนย์เรียนรู้ด้านเศรษฐกิจพอเพียง

  (3) การท่องเที่ยวชุมชน/เชิงเกษตร

  (4) ศูนย์กระจายสินค้าชุมชน

- ขั้นตอนที่ 2 ขั้นตอนการวางแผนในการพัฒนาระดับตำบล ประชาชนมีส่วนร่วมกำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงานตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่ใช้ ได้แก่

  (1) พัฒนาตราสินค้าสัญญลักษณ์ของดีลาดหลุมแก้ว และบรรจุภัณฑ์ คือ

  กลุ่มเครื่องดื่มสมุนไพร หมู่ 3

  กลุ่มหมี่กรอบโบราณ หมู่ 1

  กลุ่มขนมไทย หมู่3

  กลุ่มผักปลังปลอดภัย หมู่ 6

  (2) อบรมเชิงปฏิบัติการ คือ

  การทำปุ๋ยจากมูลไส้เดือน หมู่ 7

  การทำขนมปังกรอบ หมู่ 6

  การทำขนมซาลาเปาไส้หมูสับ หมู่ 2

  การทำสูตรอาหารไก่ไข่

- ขั้นตอนที่ 3 ประชาชนมีส่วนร่วมดำเนินการพัฒนาอาชีพของแต่ละกลุ่ม สามารถจำหน่ายสร้างรายได้ให้แก่กลุ่มที่ไม่เป็นทางการและครอบครัวตนเอง

- ขั้นตอนที่ 4 ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับ จากการพัฒนาอาชีพหรือยอมรับผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและจิตใจ

- ขั้นตอนที่ 5 ประชาชนเข้าร่วมประเมินการพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด ซึ่งในการประเมินอาจปรากฏในรูปของการประเมินผลย่อย **(Formative Evaluation)** เป็นการประเมินผลก้าวหน้าเป็นระยะๆ หรือกระทำในรูปของการประเมินผลรวม **(Summative Evaluation)** ซึ่งเป็นการประเมินผลสรุปสุดยอด

5 เครื่องมือ ในการพัฒนาพื้นที่

การพยากรณ์ย้อนหลัง (Backcasting)

- ผู้เข้าร่วม ในกิจกรรมประกอบด้วยตัวแทนภาคราชรัฐ ได้แก่
  - เจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอลาดหลุมแก้ว
  - เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนอำเภอลาดหลุมแก้ว
  - ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลลาดหลุมแก้ว
  - เจ้าหน้าที่สาธารณสุขจำนวน 4 คน
  - ตัวแทนภาคประชาชน ประกอบด้วย
    - กำนันตำบลลาดหลุมแก้ว จำนวน 1 คน
    - ผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ตำบลลาดหลุมแก้ว จำนวน 7 คน
    - ประชาชนแต่ละช่วงวัย จำนวน 6 คน รวมทั้งหมด 20 คน โดยดำเนินการ ดังนี้

(1) การประชุมสัมมนากลุ่มย่อย โดยทีมนักวิจัยนำเสนอประเด็นที่เกี่ยวกับสถานการณ์และสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นภายในชุมชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

(2) ทำความเข้าใจผู้เข้าร่วมประชุมสัมมนากลุ่มย่อย จากนั้นผู้เข้าร่วม ร่วมแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์และสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ

(3) ประชุมเชิงปฏิบัติการ ให้ผู้เข้าร่วมอภิปรายในประเด็นต่างๆ เหตุการณ์สำคัญ และระบุสิ่งที่ต้องเปลี่ยนแปลงแต่ละช่วงเวลาเพื่อนำไปสู่เป้าหมาย และจัดทำบทสรุปรายงาน

การสร้างวิสัยทัศน์ (Visioning)

- ผู้ร่วมเข้าร่วม ในกิจกรรมประกอบด้วยตัวแทนภาคราชรัฐ ได้แก่
  - เจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอลาดหลุมแก้ว
  - เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนอำเภอลาดหลุมแก้ว
  - ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลลาดหลุมแก้ว
  - เจ้าหน้าที่สาธารณสุข จำนวน 4 คน
  - ตัวแทนภาคประชาชน ประกอบด้วย
    - กำนันตำบลลาดหลุมแก้ว จำนวน 1 คน
    - ผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ตำบลลาดหลุมแก้ว จำนวน 7 คน
    - ประชาชน จำนวน 4 คน
    - ตัวแทนธุรกิจในพื้นที่ชุมชน จำนวน 4 คน รวมทั้งหมด 16 คน โดยดำเนินการ ดังนี้

(1) ประชุมการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมชุมชนโดยใช้ SWOT Analysis ในประเด็นจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคเพื่อให้กลุ่มเกิด แรงบันดาลใจ รู้สึกเป็นเจ้าของและสมาชิกทุกคน มีความหวัง และแสดงประเด็นที่ได้จากการประชาคม

(2) ประชุมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและร่วมกันกำหนดเป้าหมายการพัฒนาชุมชนระหว่างทีมนักวิจัยกับผู้เข้าร่วมประชุม

(3) ทำการสังเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับช่องว่างขององค์ความรู้ในปัจจุบันและสิ่งที่จำเป็นต้องพัฒนาเพื่อรองรับอนาคต และการพยากรณ์ย้อนหลัง (Backcasting) ของสถานการณ์และสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นในชุมชนตำบลลาดหลุมแก้ว อำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี

(4) ประชุมเชิงปฏิบัติการ ทีมนักวิจัยและผู้เข้าร่วมประชุมร่วมกำหนดวิสัยทัศน์ของตำบลลาดหลุมแก้ว

การสร้างและวิเคราะห์ฉากทัศน์แห่งอนาคต
(Future Scenario Building and Analysis)

- ผู้ร่วมเข้าร่วม ในกิจกรรมประกอบด้วยตัวแทนภาคราชรัฐ ได้แก่
  - เจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอลาดหลุมแก้ว
  - เจ้าหน้าที่พัฒนาชุมชนอำเภอลาดหลุมแก้ว
  - ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลลาดหลุมแก้ว
  - เจ้าหน้าที่สาธารณสุข จำนวน 4 คน
  - ตัวแทนภาคประชาชน ประกอบด้วย
    - กำนันตำบลลาดหลุมแก้ว จำนวน 1 คน
    - ผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ตำบลลาดหลุมแก้ว จำนวน 7 คน
    - ประชาชน จำนวน 4 คน
    - ตัวแทนธุรกิจในพื้นที่ชุมชน จำนวน 4 คน รวมทั้งหมด 16 คน โดยดำเนินการ ดังนี้

1. ประชุมเชิงปฏิบัติการกำหนดขอบเขตเวลาฉากทัศน์ 15 ปีข้างหน้า ทีมนักวิจัยร่วมกับผู้เข้าร่วมประชุมร่วมกันวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมและสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชนตำบลลาดหลุมแก้ว

2. สร้างเรื่องเล่าจากฉากทัศน์ของชุมชน บนพื้นฐานของสภาพแวดล้อมที่อาจเปลี่ยนแปลง และไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ในชุมชน

3. ทีมอาจารย์ผู้รับผิดชอบพื้นที่สร้างเข็มทิศฉากทัศน์แห่งอนาคต โดยคัดเลือกปัจจัยขับเคลื่อนที่สำคัญที่สุดเพื่อกำหนดกิจกรรม/แผนโครงการ รวมถึงวิพากษ์ผลลัพธ์ที่จะเกิดในแต่ละฉากทัศน์

4. ทีมอาจารย์ผู้รับผิดชอบพื้นที่สร้างเรื่องเล่าจากแต่ละฉากทัศน์ โดยอธิบายข้อมูลและปัจจัยขับเคลื่อนนำเสนอความสัมพันธ์เชิงเหตุผลของปัจจัยคงที่และปัจจัยขับเคลื่อน สะท้อนผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น โดยมีชื่อเรื่องที่น่าสนใจและสะท้อนเนื้อหาสาระโดยสังเขปของฉากทัศน์

5. ทีมอาจารย์ผู้รับผิดชอบพื้นที่ร่วมกับชุมชนเลือกกิจกรรมพัฒนาตามประเด็น **3ES+M (Education Economy, Environment, Social, and Mind)**

6 ผลการวิเคราะห์พื้นที่ รูปแบบกิจกรรมที่จะดำเนินการในพื้นที่

แนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่แบบยั่งยืน

1.สร้างเวทีการแลกเปลี่ยนความรู้ เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน เช่น การพัฒนาอาชีพ การพัฒนาตราสินค้า ***"ของดีลาดหลุมแก้ว"*** แสดงถึงความเป็นคนลาดหลุมแก้ว มีความผูกพันต่อชุมชน รักในถิ่นฐานของตนเอง

2.ส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนพัฒนาอาชีพ พัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน ***"OTOP"***

3.พัฒนากลุ่มอาชีพ ยื่นจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน /กลุ่มทางการ ซึ่งจะได้รับการหนุนเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ

4.จัดหาช่องทางการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน แบบออฟไลน์และออนไลน์

5.พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวชุมชน/ท่องเที่ยวเชิงเกษตร

6.พัฒนาศูนย์กระจายสินค้าชุมชนลาดหลุมแก้ว

แบบจำลองการพัฒนาพื้นที่

7 การวาดภาพอนาคต

Timeline การพัฒนาของพื้นที่

ภาพจำลอง อนาคตของพื้นที่

โครงการเสริมสร้างสมรรถนะภาคีเครือข่ายการวางแผนการพัฒนาเชิงพื้นที่ระดับตำบล

แผนการพัฒนา พื้นที่อนาคต 15 ปี

1.ผลิตภัณฑ์ชุมชนถูกจัดตั้งเป็นกลุ่มอาชีพ
2.การจัดตั้งเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ได้รับการพัฒนาสู่มาตรฐาน มผช. และ ผลิตภัณฑ์ OTOP
3.เกิดภาคีเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกชุมชน
4.ยกระดับเป็นพื้นที่เกษตรอินทรีย์ และแหล่งท่องเที่ยวชุมชน

8 บทสรุป เชิงพื้นที่

บทสรุป 3ES+M (Education, Economy, Environment, Social, and Mind) การพัฒนาตำบลลาดหลุมแก้ว เพื่อให้ประชาชนพึ่งตนเองได้ จัดทำแผนพัฒนาด้านความรู้การพัฒนาอาชีพ การนำเอาทรัพยากรในชุมชนมาสร้างมูลค่าเพิ่ม เป็นการสร้างรายได้เพิ่มให้แก่ชุมชน ชุมชนร่วมกันรักษาสิ่งแวดล้อมให้มีความสมดุล สร้างสรรค์สังคมแบบเกื้อกูล

แนวทางกระบวนการพัฒนาอาชีพ เป็นการดำเนินธุรกิจแบบจำลองธุรกิจ Business Model Canvas (BMC) มีดังนี้

1. Customer Segmentation คัดเลือกกลุ่มบุคคลที่ให้ความสำคัญต่อสุขภาพ มีจัดจำหน่ายสินค้าผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น Page, Line, Facebook live และออฟไลน์ เช่น การขายหน้าร้าน ร้านเครือข่ายเกษตรอินทรีย์

2. Customer Relationship แสวงหาวิธีการสร้างความสัมพันธ์กับลูกค้าโดยเลือกกลุ่มลูกค้าที่สนใจด้านสุขภาพ โดยการกระตุ้นความสนใจของกลุ่มผู้รักสุขภาพ ทำการประชาสัมพันธ์ในวงกว้าง

3. Revenue Streams สร้างโอกาสในการแสวงหารายได้ โดยพิจารณาจากช่องทางหลัก และช่องทางเสริมที่ช่วยให้เกิดรายได้ใช้ในการดำเนินชีวิต ซึ่งจากการสำรวจพบว่าแหล่งที่มาของรายได้ประกอบด้วย 1) การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร และ 5) ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเกษตรอินทรีย์ เช่นหมี่กรอบโบราณ เครื่องดื่มสมุนไพร ขนมไทย ซาลาเปา ขนมปังกระเทียม

4. Value Proposition พิจารณาถึงจุดแข็งที่สามารถสร้างการเข้าถึงกลุ่มลูกค้า โดยกระตุ้นการจำ และการยอมรับในตัวผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ และผลิตภัณฑ์อินทรีย์แปรรูป คือ ส่งเสริมสุขภาพ

5. Key Activity พัฒนากระบวนการผลิตที่มีคุณภาพ สร้างตราสินค้าเป็นสัญญลักษณ์ **“ลาดหลุมแก้ว”** การออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้น่าสนใจ ได้รับรองมาตรฐาน มผช.,อย.,PGS

6. Key Resource พบว่าชาวบ้านแต่ละหมู่บ้านต้องการมีอาชีพเสริม เพิ่มช่องทางการสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว จึงส่งเสริมและสนับสนุนให้ชาวบ้านรวมกลุ่มแปรรูปผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ตนสนใจ และใช้ทรัพยากรมในชุมชน

7. Key Partner การดำเนินงานปัจจุบันของกลุ่มมีการประสานกลับผู้สนับสนุนการดำเนินงานในส่วนของการสร้างเครือข่ายเกษตรกรผู้ทำเกษตรอินทรีย์ เช่น

1) กลุ่มคนรักสุขภาพ
2) กลุ่มผู้ค้าเกษตรอินทรีย์
3) ร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์อาหารจากเกษตรอินทรีย์

8. Cost Structure เมื่อพิจารณาผลการดำเนินงานของกลุ่มจะพบว่าโครงสร้างด้านค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นกับการพัฒนาศักยภาพกลุ่มประกอบด้วย

1) ค่าการเพาะปลูก
2) ค่าขนส่ง
3) ค่าเมล็ดพันธุ์
4) ค่าการตลาด
5) ค่าทำการประชาสัมพันธ์
6) ค่าบรรจุภัณฑ์ และตราสินค้า
7) ค่าวัสดุ
8) ค่าแรงงาน

จากการวิเคราะห์การพัฒนาอาชีพโดยการใช้ แบบจำลองธุรกิจ Business Model Canvas (BMC) สามารถสรุปผลได้ตามตาราง ดังนี้

<table>
<tr>
<td>6. Key partner (KP)

การสร้างเครือข่ายเกษตรกรผู้ทำเกษตรอินทรีย์ เช่น
1. กลุ่มคนรักสุขภาพ
2. กลุ่มผู้ค้าเกษตรอินทรีย์
3. ร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์อาหารจากเกษตรอินทรีย์</td>
<td>8. Key Activity (KA)

กระบวนการผลิตที่มีคุณภาพ การออกแบบผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ให้มีความน่าสนใจ โดยพัฒนาระบบตั้งแต่
1. การวางแผนการเพาะปลูกเพื่อมีผลิตภัณฑ์ตลอดเวลา
2. วางระบบการจำหน่ายและเลือกช่องทางที่เหมาะสม
3. พัฒนาด้านผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ให้มีอัตลักษณ์</td>
<td>2. Value Proposition (VP)

การสร้างสุขภาวะด้านอาหารและโภชนาการเพื่อส่งเสริมสุขภาพที่ดีกับผู้บริโภค</td>
<td>3. Customer Relationship (CR)

กระตุ้นความสนใจของกลุ่มผู้รักสุขภาพ และต้องการคุณค่าจากผลิตภัณฑ์อินทรีย์ เช่น
1. การจัดกิจกรรมโปรโมชั่นสินค้า
2. การจัดทำสมาชิกเกษตรอินทรีย์
3. สร้างสังคมเกษตรอินทรีย์ เพื่อให้คำแนะนำด้านผลิตภัณฑ์ และส่งเสริมการขาย</td>
<td>1. Customer Segmentation (CS)

กลุ่มบุคคลที่ให้ความสำคัญต่อสุขภาพ และการโภชนาการที่บริโภคผลิตภัณฑ์อินทรีย์ เช่น
1. กลุ่มลูกค้าที่สนใจผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรอินทรีย์ เช่น กลุ่มรักสุขภาพ กลุ่มผู้ป่วย กลุ่มที่ให้ความสำคัญด้านข้อมูลโภชนาการ และคนที่สนใจด้านสิ่งแวดล้อม</td>
</tr>
<tr>
<td></td>
<td>9. Key Resource (KR)

1. สมาชิกกลุ่มผู้ขับเคลื่อนการดำเนินงาน
2. องค์ความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์
3. ฐานข้อมูลการขายและเครือข่ายพันธมิตร</td>
<td></td>
<td>4. Channel (CH)

1. การประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางออนไลน์ เช่น Page, Line, Facebook live
2. การแสดงสินค้า
3. การขายหน้าร้าน
4. การขายตรงกับผู้บริโภค
5. ร้านเครือข่ายเกษตรอินทรีย์</td>
<td></td>
</tr>
<tr>
<td colspan="3">7. Cost Structure (CS)

1. ค่าการเพาะปลูก
2. ค่าขนส่ง
3. ค่าเมล็ดพันธุ์
4. ค่าการตลาด
5. ค่าทำการประชาสัมพันธ์
6. ค่าบรรจุภัณฑ์ และตราสินค้า
7. ค่าวัสดุ
8. ค่าแรงงาน</td>
<td colspan="2">5. Revenue Streams (RS)

1. การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร
2. ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากเกษตรอินทรีย์ เช่น หมี่กรอบโบราณ เครื่องดื่มสมุนไพร ฯลฯ</td>
</tr>
</table>

ยกระดับการทำเกษตรอย่างยั่งยืนแบบครบวงจร

ตำบลคลองเจ็ด
อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี

1 ผู้รับผิดชอบพื้นที่

1 อาจารย์ ดร.นุชรัฐ บาลลา

2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คมกฤษณ์ แสงเงิน

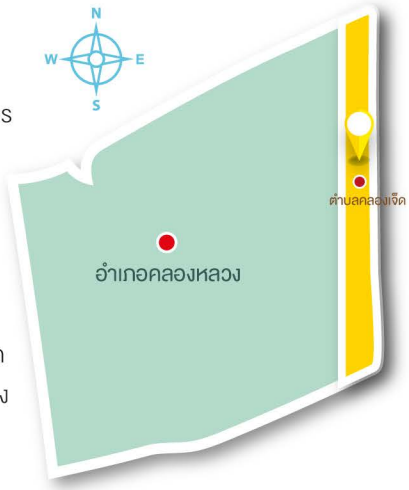

3 อาจารย์ ดร.ราชาวดี นอดเศรณี

4 อาจารย์ ธนกร วังสว่าง

2 ความสำคัญ ของการพัฒนาพื้นที่

การจัดทำแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ขึ้นโดยผ่านกระบวนการพัฒนานวัตกรรมทางสังคมเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ร่วมกัน จึงได้มีการจัดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพด้านการเปลี่ยนแปลงผู้นำชุมชนนี้ขึ้น เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรมและเห็นผลเชิงประจักษ์ และสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ เพื่อให้เกิดการดำเนินการสำรวจข้อมูลเชิงพื้นที่ด้านกายภาพ อัตลักษณ์ จุดเด่นของพื้นที่ และข้อจำกัด เพื่อเป็นข้อมูลในการวางแนวทางการพัฒนา และเป็นการสร้างการรับรู้ร่วมกับชุมชน เพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน

หลักการพัฒนา

พื้นที่การคิดเชิงออกแบบเพื่อการพัฒนาพื้นที่

โจทย์ในการมองอนาคตเพื่อตอบโจทย์เฉพาะพื้นที่

> “การแสวงหาโจทย์วิจัยและประเด็นที่สำคัญในอนาคตของพื้นที่ เพื่อการสร้างวิสัยทัศน์และทิศทางการเปลี่ยนผ่านสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืน”

วัตถุประสงค์

1. เพื่อแสวงหาช่องว่างขององค์ความรู้ในปัจจุบันและสิ่งที่จำเป็นต้องพัฒนาเพื่อรองรับอนาคต
2. เพื่อสร้างวิสัยทัศน์ร่วมและแนวคิดการพัฒนาองค์กรหรือหมู่คณะให้เกิดการเปลี่ยนผ่านอย่างยั่งยืน

การวิเคราะห์ศักยภาพ
โดยพิจารณาจากปัจจัย **เชิงพื้นที่** SWOT **ชุมชน**

S

1. มีแหล่งการเรียนรู้ด้านการเกษตร
2. มีโรงงานอุตสาหกรรมและบริษัทต่าง ๆ ในตำบลทำให้ ประชาชนในตำบลมีรายได้เพิ่มมากขึ้น
3. มีพื้นที่ใกล้กรุงเทพฯ มีเส้นทางสายหลัก การคมนาคม สะดวก รวดเร็ว
4. ประชาชนมีการตื่นตัว ต่อข้อมูลข่าวสาร มีความสนใจ การเมือง การปกครอง
5. มีนโยบายของประเทศและจังหวัดที่เอื้อต่อการพัฒนาตำบล เช่น OTOP,ครัวโลก, การส่งเสริมการลงทุน
6. มีพื้นที่อุดมสมบูรณ์ มีแม่น้ำ ลำคลองไหลผ่าน เหมาะแก่ การทำนา ทำสวน

W

1. เกษตรกรขาดความรู้และเทคนิคในการสร้าง มูลค่าเพิ่มผลผลิต
2. ปัญหาแรงงานที่มีทักษะฝีมือแรงงานต่ำ
3. การกระจายรายได้ไม่ทั่วถึง
4. งบประมาณในการพัฒนาท้องถิ่นมีจำกัด
5. ประชาชนให้ความสนใจในการมีส่วนร่วมน้อย

O

1. มีเส้นทางการคมนาคมในการเดินทาง การขนส่งสินค้า สะดวก รวดเร็ว
2. มีการร่วมมือจากองค์กรภาครัฐและเอกชนต่าง ๆ ในการส่งเสริมและสนับสนุนชุมชน
3. ประชาชนมีความรู้ และตื่นตัวต่อข้อมูลข่าวสารใหม่ ๆ
4. มีศักยภาพด้านการเกษตร

T

1. เกิดการขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง
2. นโยบายของรัฐไม่ต่อเนื่อง ส่งผลกระทบต่อการ บริหารงานในพื้นที่
3. การพัฒนาด้านโครงสร้างพื้นฐานและการให้บริการ ประชาชนยังไม่เป็นไปตามจุดมุ่งหมาย
4. สินค้า OTOP ในชุมชนมีช่องทางจำหน่ายน้อย

อัตลักษณ์ของพื้นที่

การทำการเกษตร มีทั้งการปลูกพืชไร่ พืชสวน โดยเฉพาะการทำนา คิดเป็นร้อยละ 80 ของการทำการเกษตรในพื้นที่

4 ขั้นตอน การทำงาน

ขั้นตอนที่ 1

การสร้างการรับรู้และแนวทางการดำเนินโครงการ ศึกษาบริบทของพื้นที่

ขั้นตอนที่ 2

การวิเคราะห์ช่องว่าง (Gap Analysis) ของชุมชน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ปัญหา

ขั้นตอนที่ 3

จัด Focus Group (โดยจัดให้มีผู้เข้าร่วมประชุม ครบทั้ง 3 ส่วน ให้ครบ Generations และครอบคลุมทุกหมู่บ้าน) เพื่อทำการมองภาพของชุมชนในบริบทที่ย้อนหลัง ปัจจุบัน และอนาคต

ขั้นตอนที่ 4

การจัดทำแผนพัฒนาชุมชน ร่วมกับชุมชน เพื่อสร้างวิสัยทัศน์และแนวคิดในการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

ขั้นตอนที่ 5

กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการ เพื่อการพัฒนาชุมชน (เลือกมา 1 กิจกรรมจากแผนพัฒนาชุมชนที่ได้)

- กำหนดหัวข้อประเด็นคำถามตอบวิสัยทัศน์
- ขอบเขตเวลา 15 ปี
- วิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพล/ดูปัจจัยการขับเคลื่อน/ภาพรวมที่มีอิทธิพลต่อชุมชน เช่น นโยบาย การเมืองระหว่างประเทศ
- กำหนดทางเลือกปัจจัยขับเคลื่อน สิ่งที่เป็นไปได้
- สร้างเข็มทิศฉากทัศน์แห่งอนาคต กำหนดกิจกรรมแผนโครงการ
- วิพากษ์ผลลัพธ์ ที่จะเกิดในแต่ละฉากทัศน์
- สร้างเรื่องเล่า
- เลือกกิจกรรมพัฒนา

5 เครื่องมือ ในการพัฒนาพื้นที่

ในการสร้างโจทย์การมองอนาคตเพื่อตอบโจทย์เฉพาะพื้นที่ มีการใช้เครื่องมือบรรณมิติ เพื่อสำรวจ ค้นหา แนวโน้ม ข้อมูลเชิงลึก และทัศนคติของชุมชนร่วมกัน การพยากรณ์ย้อนหลัง วิเคราะห์ SWOT Analysis ร่วมกับการใช้การประชุมกลุ่ม (focus group) และการวิเคราะห์ภาพอนาคต

6 ผลการวิเคราะห์พื้นที่ รูปแบบกิจกรรมที่จะดำเนินการในพื้นที่

แนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่แบบยั่งยืน

- จัดเวทีประชาคม เพื่อศึกษาความต้องการของพื้นที่ โดยการใช้ Timeline และเครื่องมืออื่นๆ ที่เหมาะสม
- ลดข้อจำกัด และเสริมสร้างความเข้มแข็งของพื้นที่ โดยใช้ข้อมูลที่ได้จากการทำเวทีประชาคม
- พัฒนาศักยภาพพื้นที่ด้าน เศรษฐกิจ การศึกษา สิ่งแวดล้อม สังคม และด้านจิตใจอีก 1 ด้าน
- กระตุ้นการดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาพื้นที่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
- สรุปสภาพปัญหา ทิศทางการพัฒนาของพื้นที่ระยะ 15 ปี

แบบจำลองการพัฒนาพื้นที่

ให้ความรู้เกษตรกรในชุมชนเรื่อง คุณภาพของดินและน้ำ รวมถึงการทดสอบดินและน้ำ เพื่อให้ชุมชนมีความรู้พื้นฐาน หากคุณสมบัติของดินไม่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของพืช เช่น คุณสมบัติทางเคมีของดินมีสภาพเป็นกรดจัด เค็มจัด ความอุดมสมบูรณ์ หรือปริมาณธาตุอาหารพืชลดลงและอยู่ในสภาวะไม่สมดุล จะทำให้ผลผลิตทางการเกษตรลดลง คุณภาพของสินค้าไม่แน่นอน เพื่อเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืนของเกษตรกรในพื้นที่

ควรมีความรู้ในเรื่องของคุณภาพดินที่เหมาะสมสำหรับทำการเกษตร รวมไปถึงคุณภาพและธาตุอาหารในดินที่เหมาะสมต่อพืชชนิดนั้นๆ

7 การวาดภาพอนาคต Timeline การพัฒนาของพื้นที่

รูปแบบกิจกรรมที่จะทำในพื้นที่ (ปีที่1-3)

ประชากรในพื้นที่ 80% มีอาชีพในการทำเกษตรกรรมและยังเป็นพื้นที่ ที่มีการปลูกข้าวเป็นจำนวนมาก ส่งผลให้ดินไม่เอื้อต่อการผลิตทางการเกษตร ทำให้ศักยภาพของดินลดลง เนื่องจากคุณสมบัติของดินไม่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตของพืช เช่น เป็นกรดจัด เค็มจัด ความอุดมสมบูรณ์ หรือปริมาณธาตุอาหารพืชลดลง

เพื่อเป็นการพัฒนาอย่างยั่งยืน เกษตรกรในพื้นที่ควรมีความรู้ในเรื่องของคุณภาพดินที่เหมาะสมสำหรับทำการเกษตร รวมไปถึงคุณภาพและธาตุอาหารในดินที่เหมาะสมต่อพืชชนิดนั้นๆที่ทำการเพาะปลูก จึงเกิดกิจกรรมในการพัฒนาในเรื่องดินและธาตุอาหารในดิน ในพื้นที่การเกษตรของตำบลคลองเจ็ด ดังนี้

1. อบรมให้ความรู้เรื่องดิน
2. อบรมให้ความรู้เรื่องปุ๋ย (ปุ๋ยหมัก ปุ๋ยสั่งตัด) เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และพืชที่เพาะปลูก
3. การทดสอบดินโดยใช้ชุดทดสอบสำเร็จรูป โดยให้เกษตรกรทดลองนำดินในพื้นที่การเกษตรของตนมาทดสอบ
4. ให้เกษตรกรวิเคราะห์ดินโดยใช้ Application ในการวิเคราะห์ ดินและปุ๋ยให้เหมาะกับพื้นที่การเกษตร
5. ทดลองหมักปุ๋ยให้มีธาตุอาหารตรงตามที่ดินต้องการ และทดลองปลูกพืชอายุสั้นเพื่อเป็นการทดสอบคุณภาพของปุ๋ยที่ทำ

ภาพจำลองอนาคตของพื้นที่

แผนการพัฒนาพื้นที่อนาคต 15 ปี

1. ประชาชนในชุมชนมีองค์ความรู้ในการจัดการเกษตรแบบปลอดภัย
2. ชุมชนมีแผนพัฒาชุมชนเพื่อเป็นการสร้างสัมคมให้น่าอยู่และปลอดภัย
3. ชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรมาเพิ่มมูลค่า
4. ชุมชนมีตลาดที่แน่นอนสามารถขายสินค้าทางการเกษตรและสินค้าแปรรูปทางการเกษตร

8 บทสรุป เชิงพื้นที่

บทสรุป 3ES+M

E: Economic เศรษฐกิจ

ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นเนื่องจากผลผลิตเพิ่มขึ้นจากคุณภาพน้ำและดินที่ดี

E: Environment ด้านสิ่งแวดล้อม

ผู้นำชุมชนและประชาชนมีความตระหนักและเข้าใจความสำคัญของสิ่งแวดล้อมมากขึ้น เนื่องจากประชาชนมีองค์ความรู้ในเรื่องของคุณภาพดินและน้ำที่เหมาะสมสำหรับทำการเกษตร รวมถึงมีความตระหนักถึงผลของการใช้สารเคมีในการเกษตร

E: Education การศึกษา

ประชาชนมีความรู้ด้านคุณภาพดินและน้ำ รวมถึงสามารถวิเคราะห์คุณภาพดินและน้ำเบื้องต้นได้ว่าดินและน้ำที่ใช้ในการเกษตรมีความสมบูรณ์ของธาตุอาหาร มากน้อยเพียงใด

S: Social สังคม

องค์รวม ประชาชนในพื้นที่มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น เนื่องจากมีการลดใช้สารเคมีทางการเกษตร ทำให้สุขภาพดีขึ้น ผลกระทบจากการใช้สารเคมีลดลง

M: Mind ด้านจิตใจ

สุขภาพจิตของประชาชนในชุมชนดีขึ้น

โครงการหลัก (สิ่งที่จะเกิดอีก 15 ปี)

1. ประชาชนในชุมชนมีองค์ความรู้ในการจัดการเกษตรแบบปลอดภัย
2. ชุมชนมีแผนพัฒนาเพื่อเป็นการสร้างสังคมให้น่าอยู่และปลอดภัย
3. ชุมชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรมาเพิ่มมูลค่า
4. ชุมชนมีตลาดที่แน่นอนสามารถขายสินค้าทางการเกษตรและสินค้าแปรรูป

ข้อเสนอเชิงนโยบาย

Design Thinking Canvas

Project : | *By :* | *Date :* *Version :*

Empathy :

- ศึกษาพื้นที่ วิเคราะห์สภาพทั่วไป
- วิเคราะห์ถึงปัญหา สภาพชุมชน และความต้องการของประชาชน

Ideate :

- นำปัญหามาวิเคราะห์หาแนวทางแก้ไข จากการประชุมกลุ่มย่อย
- การวิเคราะห์ช่องว่าง (Gap Analysis) ของชุมชน เพื่อใช้เป็นแนวทางใน การวิเคราะห์ปัญหา

Define :

- จัด Focus Group โดยจัดให้มีผู้เข้าร่วมประชุม ครบทั้ง 3 ส่วน ให้ครบทุก Generations และครอบคลุมทุกหมู่บ้าน เพื่อทำการมองภาพของชุมชน ในบริบทที่ย้อนหลัง ปัจจุบัน และอนาคต

Prototype :

- การจัดทำแผนพัฒนาชุมชน โดยทีมอาจารย์ผู้รับผิดชอบพื้นที่ ร่วมกับชุมชนในการจัดทำแผน พัฒนาชุมชนเพื่อสร้างวิสัยทัศน์ และแนวคิดในการพัฒนาชุมชน อย่างยั่งยืน

Test :

- กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการ การตรวจคุณภาพดินและน้ำ สำหรับพื้นที่ทำการเกษตรใน ชุมชน

ยกระดับศูนย์กลางการพัฒนา
เกษตรปลอดภัย
และพลังงานทดแทนเชิงระบบภายใต้ปรัชญา
เศรษฐกิจพอเพียง

ตำบลซับมะกรูด
อำเภอคลองหาด จังหวัดสระแก้ว

1 ผู้รับผิดชอบพื้นที่

1 อาจารย์วุฒิวัฒน์ อนันต์พุฒิเมธ

2 อาจารย์ ดร.ชัยวุฒิ เทโพธิ์

3 อาจารย์วนาลี เพ็ชรรื่น

4 อาจารย์ฉัตรเกษม ดาศรี

2 ความสำคัญ ของการพัฒนาพื้นที่

ประมาณปี 2522 ตำบลซับมะกรูด เป็นตำบลหนึ่งขึ้นกับตำบลท่าเกวียน อ.วัฒนานคร จ.สระแก้ว ต่อมาปี 2526 เมื่อตั้งเป็นกิ่งอ.คลองหาด จึงแบ่งเขตการปกครองแยกจากตำบลท่าเกวียน เป็นตำบลซับมะกรูด ประชากรส่วนใหญ่ของตำบลซับมะกรูด อพยพย้ายถิ่นฐานมาจากภาคกลาง ส่วนใหญ่มาจากจังหวัดลพบุรี สระบุรี เป็นต้น และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนใหญ่มาจากจังหวัดบุรีรัมย์ ดังนั้น พื้นฐานวัฒนธรรมของตำบลซับมะกรูด จึงมีวัฒนธรรมจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือหรือภาคอีสาน ให้พบเห็นดั่งศิลปะการสวดสรภัญญะทำนองอีสาน

ปัจจุบันตำบลซับมะกรูดมีทั้งหมด 11 ชุมชน 1,809 หลังคาเรือน ประชากรประมาณ 4,388 คน ห่างจากจังหวัดสระแก้ว ประมาณ 65 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 34,375 ไร่ และเป็นพื้นที่เกษตรกรรมถึง 90% และเป็นพื้นที่ยกระดับให้เป็นตำบลพอเพียง นอกจากนี้ยังมีเป้าหมายที่จะเป็นพื้นที่การทำเกษตรปลอดภัยอีกด้วย ในขณะที่ด้านภูมิศาสตร์ของตำบลล้อมรอบไปด้วยตำบลอย่างตำบลวังน้ำเย็น อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว ที่มีขนาดใหญ่และโรงงานอุตสาหกรรม จึงทำให้มีปัญหามลพิษทางด้านกลิ่น เสียง อากาศ และน้ำเสีย อย่างไรก็ตามปัญหามลพิษดังกล่าวก็เกิดจากมูลสัตว์และวัสดุเหลือทิ้งจากการเกษตรของพื้นที่ตำบลตนเองอีกด้วย เพราะด้วยประชากรส่วนใหญ่ทำการเกษตรและเลี้ยงสัตว์นั้นเอง อย่างไรก็ดี พื้นที่ของตำบลซับมะกรูด ถูกจัดให้เป็นพื้นที่พัฒนาทางการเกษตร โดยผสมผสานให้มีเกษตรทฤษฎีใหม่ภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนี้ยังมีภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านพลังงานสะอาดจากวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตรที่กำลังจะหายไปและไม่ได้รับการสืบทอดและสานต่อ

บริบทพื้นที่และขอบเขตของการพัฒนาพื้นที่

บริบทพื้นที่

ตำบลซับมะกรูด อยู่ทิศใต้ของอำเภอคลองหาด ห่างจากอำเภอคลองหาด ประมาณ 15.9 กิโลเมตร ห่างจากจังหวัดสระแก้ว ประมาณ 65 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 55 ตารางกิโลเมตร หรือ ประมาณ 34,375 ไร่ ทิศเหนือ ติดกับตำบลไทรเดี่ยว, ตำบลไทรทอง ทิศตะออกติดกับตำบลเบญจร ทิศตะวันตกติดกับอำเภอวังน้ำเย็น และทิศใต้ติดอำเภอคลองหาด มีทรัพยากรดิน รวมถึง 32,264.87 ไร่ แบ่งเป็น พื้นที่เบ็ดเตล็ด 45.17 ไร่ และดินในพื้นที่ดอนในเขตดินแห้งเนื้อที่ 32,219.17 ไร่ มีลักษณะภูมิประเทศ เป็นที่ราบถึงที่ราบสูง สภาพดินทั่วไปเป็นดินร่วนปนทรายและดินเหนียวปนทราย มีเพียงประมาณ 10% ของพื้นที่ ที่เป็นดินลูกรัง

ส่วนใหญ่จึงทำเกษตรกรรมและเลี้ยงสัตว์ ด้วยความเหมาะสมของสภาพพื้นดิน ซึ่งดินดอนจะนิยมปลูกพืชไร่และไม้ยืนต้น อยู่ทางทิศตะวันออกและทิศใต้ของตำบล ส่วนทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของตำบลจะเป็นพื้นที่ราบต่ำเหมาะแก่การปลูกข้าว ไม้ผล

ขอบเขตการพัฒนา

(1) เพื่อศึกษาแนวโน้มการพัฒนาเชิงพื้นที่แบบมุ่งอนาคตว่าแนวโน้มสำคัญที่จะเกิดขึ้นในทศวรรษหน้ามีแนวโน้มใดที่เป็นผลกระทบและทิศทางที่มีความเป็นไปได้โดยวิเคราะห์จากบริบทของพื้นที่ในปัจจุบัน

(2) เพื่อศึกษานโยบายการพัฒนาพื้นที่แบบมุ่งอนาคตโดยนำแนวโน้มที่สำคัญมาพัฒนานำร่องอย่างมีทิศทางที่พึงปรารถนาสู่ความเป็นไปได้ในอีก 10-15 ปีข้างหน้า

3 หลักการพัฒนาพื้นที่ การคิดเชิงออกแบบเพื่อการพัฒนาพื้นที่

เป็นการสร้างภาพอนาคต ไว้หลากหลายแต่มีจุดร่วมสำคัญๆ คือ

(1) เพื่อเตรียมความพร้อม มีการเตรียมการและการวางแผนร่วมกันกับชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วม

(2) ร่วมกันวิเคราะห์ ข้อมูลภาพอนาคตเพื่อสร้างทางเหลือกที่หลากหลายร่วมกัน

(3) วางแผนกลยุทธ์ เพื่อดำเนินโครงการไปสู่เป้าหมายในฝัน โดยมีกระบวนการ 4 ส่วนสำคัญ ดังนี้

1. Input เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลของพื้นที่จากเหตุการณ์ปัจจุบันทั้งในมิติ สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยี และการเมือง เพื่อใช้ตอบคำถามสำคัญว่า **"เกิดอะไรขึ้นในพื้นที่ขณะนี้"**

2. Analysis-Interpretation-Prospection ส่วนนี้คือส่วน **Foresight** เป็นการคัดกรองข้อมูลประเด็นที่หลากหลายให้เหลือเพียงประเด็นที่น่าสนใจ เพื่อตอบคำถามว่า **"เหตุการณ์อะไรที่ยังคงเกิดขึ้นเรื่อยๆ"** และมาสู่การแปลผลข้อมูลเพื่อหาเหตุผลเบื้องลึกของเหตุการณ์และแรงผลักดัน เพื่อตอบคำถามว่า **"อะไรจะเป็นเหตุการณ์และแรงผลักดันที่จะทำให้เกิดขึ้น"** สุดท้าย เป็นการสร้างภาพอนาคตที่แตกต่างและหลากหลายเพื่อตอบคำถามสำคัญในหลักการนี้ว่า **"สาเหตุเหล่านั้นจะก่อให้เกิดอะไรขึ้น"** โดยพิจารณาจากแรงผลักดัน **(Driving force)**

3. Output การสร้างการรับรู้ของผู้กำหนดนโยบายทุกภาคส่วนในพื้นที่ ซึ่งเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นชุมชน ภาครัฐ (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พัฒนาชุมชน เกษตรอำเภอ เป็นต้น) ภาคเอกชน ห้างร้านต่างๆ บริษัทที่เข้ามาทำธุรกิจในพื้นที่ เป็นต้น ร่วมถึง สถาบันการศึกษาฝ่ายวิชาการ (มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์) ที่ถือได้ว่าเป็นตัวกลางสำคัญที่ในการเชื่อมโยงการพัฒนาในระยะต้น ทั้งหมดทั้งมวลนี้ก็เพื่อช่วยกันค้นหาคำตอบว่า **"พื้นที่ของเราต้องทำอะไรในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นนี้และอนาคต"**

4. Strategy การวางแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาร่วมกันอย่างเหมาะสม เพื่อนำไปสู่ภาพในอนาคต **Scenarios** เพื่อที่ทุกภาคส่วนต้องร่วมกันตอบคำถามว่า **"สิ่งที่พวกเราต้องทำคืออะไรบ้าง"** และ **"จะทำสิ่งต่างๆเหล่านั้นได้อย่างไร"**

หลักการทั้ง 4 ขั้นตอนนี้เป็นหลักการเพื่อวิเคราะห์อนาคตที่สามารถเกิดขึ้นได้จริง ไปสู่แผนกลยุทธ์วิเคราะห์รับมือในทุกสถานการณ์ ซึ่งจะช่วยให้ชุมชนในพื้นที่สามารถปรับตัว รักษาความสามารถของตนเอง ภายใต้สถานการณ์ที่มีการแข่งขันและมีพลวัต **(Dynamics)** การเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วและรุนแรงได้อย่างยั่งยืน

4 ขั้นตอน การทำงาน

ในการศึกษาครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการมองอนาคต (foresight workshop) โดยใช้วิธีการสร้างภาพอนาคต (scenario planning) ซึ่งเชิญผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่เกี่ยวข้องจากทุกภาคส่วน มาร่วมกันมองภาพอนาคตของตำบล เพื่อให้ได้แนวคิดและแนวทางเกี่ยวกับนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาทิศทางตำบลแบบมุ่งอนาคตที่สามารถเกิดขึ้นจริงท่ามกลางบริบทต่างๆ ทั้งนี้กำหนดไว้ 5 ขั้นตอนหลักๆ ดังนี้

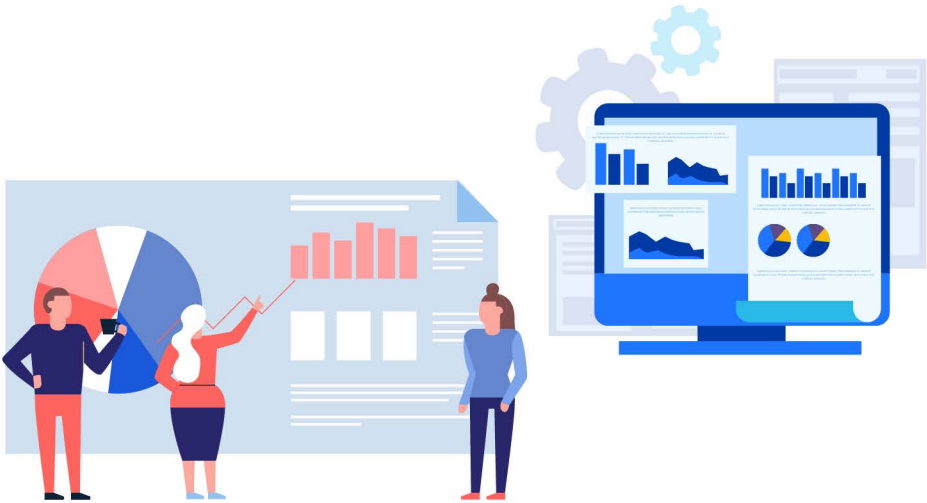
1. กำหนดหัวเรื่อง ที่จะศึกษา เป็นการตั้งคำถามสำคัญ (Key questions) ให้กับชุมชน เป็นกรอบภาพในการมองอนาคต เช่น เราอยากเห็นชุมชนของเราเป็นอย่างไรในอีก 10 ปี ข้างหน้า ภาพอนาคตของชุมชนของเราแบบใดที่เราคิดว่าจะเกิดขึ้นได้จริง นโยบายหรือยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนเพื่อมุ่งอนาคตควรมีลักษณะอย่างไร เป็นต้น

2. ระบุประเด็นสำคัญ (Key issues) เป็นการสำรวจความสนใจร่วมกัน ว่าอะไรเป็นประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษาเช่น การเปลี่ยนแปลงของสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม เทคโนโลยี กับวิถีชีวิตของชุมชน แนวโน้มของรูปแบบชีวิตของชุมชน

3. ระบุแรงผลักดันหลักที่เป็นตัวการของการเปลี่ยนแปลง (Key drivers of change) เช่น กระแสสังคม (Social) เทคโนโลยี (technological) เศรษฐกิจ (economic) สิ่งแวดล้อม (environment) แม้กระทั่งการเมือง (Political) เป็นต้น

4. แบ่งกลุ่ม วาดภาพหรือรายงานภาพอนาคต โดยนำประเด็นที่ได้จากขั้นตอนต่างๆข้างต้น มาจินตนาการวาดภาพอนาคต หรือเขียนภาพอนาคตภายใต้กรอบระยะเวลาที่ต้องการมอง เช่น ขณะนี้ปี พ.ศ. 2564 ความไม่แน่นอนเกิดขึ้นระหว่างปีพ.ศ. 2564- 2574 ผลกระทบจะเป็นอย่างไร เกิดปฏิกิริยาอย่างไรในชุมชน เป็นต้น โดยเลือกใช้ปัจจัยสำคัญและแรงผลักดันหลักช่วยเล่าเรื่องในภาพ เช่น เล่าเรื่องว่า “ภาพในปี พ.ศ. 2564 เป็นอย่างไรและเดินมาถึงในปี พ.ศ.2574 นี้ได้อย่างไร พร้อมใส่รายละเอียดของสถานการณ์ แนวโน้มรูปแบบของชุมชนในอนาคต เป็นต้น”

5. กำหนดกลยุทธ์ หรือยุทธศาสตร์ (Strategy) จากภาพอนาคตเพื่อทำให้ภาพนั้นมีความเป็นไปได้ตามที่พึงปรารถนาว่าจะมียุทธศาสตร์หรือกลยุทธ์อย่างไรเพื่อทำให้ภาพนั้นกลายเป็นจริง

5 เครื่องมือ ในการพัฒนาพื้นที่

เครื่องมือที่ 1 การสร้างวิสัยทัศน์ (Visioning) วิสัยทัศน์เป็นเครื่องมือมโนคติ (Conceptual Tool) ที่ช่วยให้เข้าใจถึงช่องว่างระหว่างสถานภาพปัจจุบันของหมู่คณะและอนาคติที่พึงประสงค์ ทั้งยังสร้างแรงบันดาลใจให้สมาชิกทุกคนมีความหวัง รู้สึกเป็นเจ้าของ และร่วมแรงร่วมใจเพื่อให้บรรลุเป้าหมายแห่งอนาคต

เครื่องมือที่ 2 ฉากทัศน์ (Scenario) หมายถึงมโนภาพเกี่ยวกับสถานการณ์ในอนาคตที่มีความเป็นไปได้ ประโยชน์สำคัญคือการกำหนดทางเลือก หรือสถานการณ์แห่งอนาคต สำหรับประกอบการตัดสินใจ การวางแผน กลยุทธ์ หรือการกำหนดนโยบายเพื่อรองรับความเป็นไปได้ และความไม่แน่นอนของอนาคต

เครื่องมือที่ 3 เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) เทคนิคเดลฟาย ใช้ศึกษาและวิเคราะห์ฉันทานุมัติของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญโดยใช้การสอบถาม มากกว่า 1 ครั้ง ในขณะที่การวิจัยเชิงสำรวจ เน้นแสวงหาข้อมูลเกี่ยวกับ **"สิ่งที่เป็นอยู่"** เทคนิคเดลฟาย จะพยายามอธิบาย "สิ่งที่ควรเป็น หรือสิ่งที่สามารถเกิดขึ้นได้ (What could/should be)" ในอนาคต

เครื่องมือที่ 4 การวิเคราะห์แนวโน้มและแนวโน้มระดับโลก (Trend and Megatrend Analysis) ทิศทางการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ในอนาคต ซึ่งอาจเปลี่ยนแปลงภายในระยะสั้นนับจากปัจจุบัน (3-5 ปี) หรือระยะปานกลาง (6-10 ปี) และระยะยาว (11-15 ปี)

เครื่องมือที่ 5 การพยากรณ์ย้อนหลัง (Back casting) เป็นเครื่องมือที่จะเข้ามาสร้างความเชื่อมโยงระหว่างผลลัพธ์ที่ต้องการในอนาคตกับแนวทางและความเป็นไปได้ในการบรรลุอนาคตนั้น เป็นการวิเคราะห์ถึงคาดการณ์อนาคต (Projection)

6 ผลการวิเคราะห์พื้นที่ รูปแบบกิจกรรมที่จะดำเนินการในพื้นที่

6.1 แนวทางการพัฒนาเชิงพื้นที่แบบยั่งยืน

มุ่งศึกษาแนวโน้มการพัฒนาเชิงพื้นที่แบบมุ่งอนาคตของ ตำบลซับมะกรูด อำเภอคลองหาด จังหวัดสระแก้ว ว่าแนวโน้มสำคัญที่จะเกิดขึ้นในทศวรรษหน้ามีแนวโน้มใดที่เป็นผลกระทบและทิศทางที่มีความเป็นไปได้โดยวิเคราะห์จากบริบทของพื้นที่ในปัจจุบัน ทีมพัฒนาตัดสินใจใช้เครื่องมือที่ 1 การสร้างวิสัยทัศน์ (Visioning) มาช่วยให้เข้าใจถึงช่องว่างระหว่างสถานภาพปัจจุบัน ของหมู่คณะและอนาคติที่พึงประสงค์ ทั้งยังสร้างแรงบันดาลใจให้สมาชิกทุกคนมีความหวัง รู้สึกเป็นเจ้าของ และร่วมแรงร่วมใจเพื่อให้บรรลุเป้าหมายแห่งอนาคต ผ่านกิจกรรม

(1) การพัฒนาศักยภาพ ด้านการเปลี่ยนแปลงผู้นำชุมชน ขับเคลื่อนการจัดทำแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ ขึ้นโดยผ่านกระบวนการพัฒนานวัตกรรมทางสังคมเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ร่วมกัน จึงได้กำหนดกิจกรรมพัฒนาศักยภาพด้านการเปลี่ยนแปลงผู้นำชุมชนนี้ขึ้น เพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรมและเห็นผลเชิงประจักษ์และสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ ซึ่งสามารถวิเคราะห์พื้นที่ เพื่อมุ่งอนาคตของตำบลซับมะกรูด อำเภอคลองหาด จังหวัดสระแก้ว ดังนี้

6.1.1 กิจกรรม (1) การพัฒนาศักยภาพด้านการเปลี่ยนแปลงผู้นำชุมชน

พื้นที่ด้านกายภาพ อัตลักษณ์ จุดเด่นของพื้นที่ และข้อจำกัดเพื่อเป็นข้อมูลในการวางแนวทางการพัฒนาของตำบลซับมะกรูด อำเภอคลองหาด จังหวัดสระแก้ว เป็นพื้นที่ทางการเกษตร มีวิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่นตามบริบทจากภาคอีสาน ผสมผสานจากภูมิภาคอื่นที่อพยพเข้ามาอาศัยจับจองพื้นที่ทำกินจากกลุ่มชนหลากหลายพื้นที่ จึงไม่แปลกใจเลยที่พื้นที่ตำบลซับมะกรูดจะมีหลากหลายวัฒนธรรมและภูมิปัญญา นอกจากนี้จุดเด่นทางด้านภูมิศาสตร์ถือเป็นโอกาสของพื้นที่นั้นคือเป็นภูมิศาสตร์เชื่อมโยงหรือประตูสู่ภูมิภาคอื่นๆ แต่ด้วยข้อจำกัดที่ไม่มีแหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่นทำให้ตำบลซับมะกรูดไม่ค่อยได้ถูกกล่าวถึงและเป็นแค่ตำบลทางผ่านเท่านั้น

6.1.2 กิจกรรม (2) เตรียมความพร้อมจัดทำแผนพัฒนาพื้นที่

ซึ่งทีมพัฒนาใช้ผ่านเครื่องมือที่ 2 ฉากทัศน์ (Scenario) เครื่องมือที่ 3 เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) และเครื่องมือที่ 4 การวิเคราะห์แนวโน้มและแนวโน้มระดับโลก (Trend and Megatrend Analysis) ทั้งนี้ได้นำข้อมูลที่ได้จากการเครื่องมือที่ **6.1.1** ในกิจกรรมมาสอบทานเพื่อนำมาวางแผนพัฒนาให้เป็นไปตามกรอบที่กำหนดไว้ซึ่งพบว่าพื้นที่ตำบลซับมะกรูด มีภาพการทำเกษตรถึง 90% และเป็นพื้นที่ยกระดับให้เป็นตำบลพอเพียงตามยุทธศาสตร์ของประเทศฉากทัศน์ (Scenario) ที่อยากเห็นคือพื้นที่การทำเกษตรอยู่แนวทางในการทำการเกษตรเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดีและปลอดภัยตามมาตรฐานที่กำหนด โดยขบวนการผลิตจะต้องปลอดภัยต่อเกษตรกรและผู้บริโภค ปราศจากการปนเปื้อนของสารเคมีไม่ทำให้เกิดมลพิษต่อสิ่งแวดล้อมมีการใช้ ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้ผลผลิตสูงคุ้มค่าการลงทุน หรืออยู่ในมาตรฐานที่เรียกว่า การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices: GAP) ก่อให้เกิดความยั่งยืน ทางการเกษตร สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม ด้วยเห็นว่าพื้นที่รอบตำบลซับมะกรูดมีโรงงานขนาดใหญ่และโรงงานอุตสาหกรรม ก่อให้เกิดปัญหามลพิษไม่ว่าจะเป็น น้ำ อากาศ เสียง และกลิ่น นอกจากนี้ยังมีฉากทัศน์ (Scenario) ที่ยากต่อการจัดการกับของเสียจากวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตรกรรม ซึ่งส่งผลเสียกลับมาต่อตัวเกษตรกรและพื้นที่ตำบลซับมะกรูดเอง หากสามารถจัดการอย่างเป็นระบบได้จะสามารถจัดการมลภาวะได้บางส่วนได้มากยิ่งขึ้น ทำให้ได้กลยุทธ์และแผนพัฒนาที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

6.1.3 กิจกรรมที่ (3) การพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชนทางด้านการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม และการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วมและการกำหนดกลยุทธ์ในการดำเนินงาน

เป็นบทสรุปจากการใช้เครื่องมือที่ 1-4 โดยกำหนดแนวทางการพัฒนาผ่านเครื่องมือที่ 5 การพยากรณ์ย้อนหลัง (Back casting) สรุปทิศทางการพัฒนาผ่านการเชื่อมโยงให้มีผลลัพธ์ระยะที่ 1 เป็นกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการการจัดการพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมเชื่อมโยงผลลัพธ์ในอนาคตในกิจกรรมการอบรมเชิงปฏิบัติการก๊าซชีวภาพจากโอ่งดินซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นและเป็นการจัดการวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตรจากมูลสัตว์อีกด้วย

7 การวาดภาพอนาคต Timeline การพัฒนาของพื้นที่

7.1 บทสรุปเบื้องต้นของการพัฒนาพื้นที่

ตำบลซับมะกรูด ทีมพัฒนาขอใช้มิติ 3ES+M อธิบายดังนี้

7.1.1 ด้านเศรษฐกิจ (Economic) การส่งเสริมด้านการเกษตรโดยใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นตัวผสมผสานไปกับวิถีชีวิต ชุมชนจะใช้ชีวิตได้อย่างระมัดระวังมากยิ่งขึ้น ที่สำคัญจะช่วยชุมชนลดต้นทุนและเสริมรายได้อย่างเป็นระบบอีกด้วย ดังนั้น ควรมุ่งส่งเสริมกิจกรรมชุมชนจากวิถีชีวิตดั้งเดิมและส่งเสริมการพัฒนาต่อเนื่องไปตลอดจนการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ชุมชน นิเวศ ที่จะตามมาในอนาคต อีกด้วย

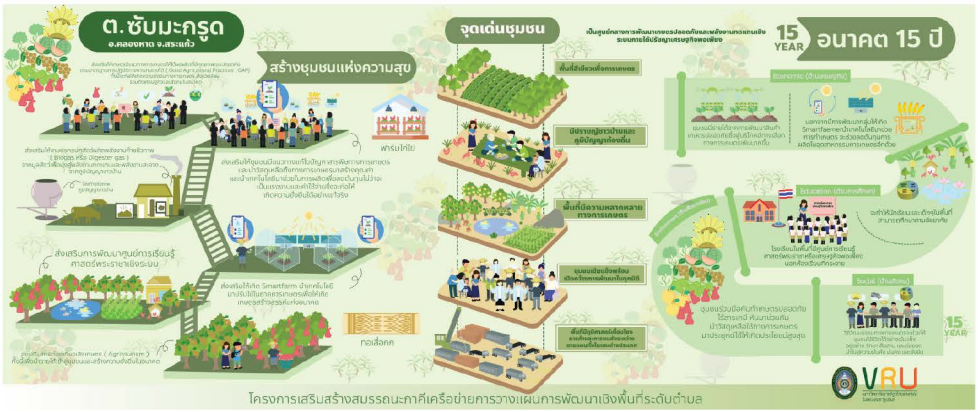
7.1.2 ด้านการศึกษา (Education) พื้นที่มีการทำการเกษตรกรรมอย่างกว้างขวาง การพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นอกจากจะเป็นไปตามยุทธศาสตร์ของชาติแล้ว ยังเป็นเป้าประสงค์ของตำบลที่มุ่งไปสู่ความพอเพียงอย่างแท้จริง ดังนั้น ควรมีนโยบายและแผนพัฒนาศูนย์การเรียนรู้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดในทุกพื้นที่ ทั้งนี้เพื่อให้เยาวชนทุกช่วงวัยได้มีแหล่งเรียนรู้ตามอัธยาศัยหรือการเรียนรู้นอกระบบหรือการเรียนรู้ด้วยตนเอง

7.1.3 ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment) ก๊าซชีวภาพเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นได้รับการอนุรักษ์จากปราชญ์ชุมชน ทั้งนี้เป็นการนำมูลสัตว์เรียกได้ว่าเป็นวัสดุเหลือทิ้งทางการเกษตรมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เรียกได้ว่าเป็นพลังงานสะอาดจากธรรมชาติ และนอกจากนี้พื้นที่ยังมีโอกาสพัฒนาให้ทำเกษตรปลอดภัยเพื่อเป็นมิตรกับผู้บริโภคที่หลีกเลี่ยงไม่ให้ใช้สารเคมี ดังนั้น ควรมีนโยบายการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านพลังงานก๊าซชีวภาพในทุกพื้นที่

7.1.4 ด้านสังคม (Social) การส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน แบ่งปันผลิตผลทางการเกษตรนั้น เป็นผลพวงจากการส่งเสริมชุมชนให้อยู่ในกรอบของวิถีปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งจะช่วยลดปัญหาทางเศรษฐกิจไปในตัวแล้ว การใช้ชีวิตของชุมชนจะอยู่กันอย่าถ้อยทีถ้อยอาศัย ลดการแย่งชิง ทะเลาะเบาะแว้ง และลดการเกิดอาชญากรรมในชุมชนในอนาคตต่อไป

7.1.5 ด้านจิตใจ (Mind/Moral) ด้วยวิถีชีวิตดั้งเดิม ถูกส่งเสริมและพัฒนาให้มีทั้งกิจกรรมทางสังคม รายได้ที่พอเพียงและอยู่อย่างเพียงพอ ชุมชนร่วมแรงพัฒนาต่อยอด รักษา ทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นและช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เปิดใจเรียนรู้และให้โอกาสการพัฒนาชุมชนจากหน่วยงานที่จริงใจ ชุมชนจะเกิดความไว้ใจกันและกันมากยิ่งขึ้น ความไว้ใจก่อให้เกิดความสามัคคีอย่างไม่มีนัยสำคัญอื่นใดนอกจากอยากให้ชุมชนมีความสุขร่วมกันในอนาคตอย่างยั่งยืน

ภาพจำลองอนาคตของพื้นที่

โครงการเสริมสร้างสมรรถนะภาคีเครือข่ายการวางแผนการพัฒนาเชิงพื้นที่ระดับตำบล

ยกระดับชุมชน นวัตกรรมการปลูกและแปรรูป ผลิตภัณฑ์จากไผ่ที่ได้มาตรฐาน แบบครบวงจร

ตำบลทัพเสด็จ
อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว

1 ผู้รับผิดชอบพื้นที่

1 อาจารย์ ดร. จารุนันท์ ไชยนาม

2 อาจารย์กฤติมา สระโพธิ์ทอง

3 อาจารย์พรรณี พิมพ์ไพธิ์

4 อาจารย์เฉลิมพงษ์ จันทร์สุขา

2 ความสำคัญ ของการพัฒนาพื้นที่

ตำบลทัพเสด็จ เป็นชุมชนที่มีการทำเกษตรกรรม โดยมีอาชีพปลูกข้าว และปลูกมันสำปะหลังเป็นหลักด้วยพื้นที่มีดินและน้ำไม่สมบูรณ์ทำให้เกิดการขาดทุนจากการประกอบอาชีพเกษตรกรรม และประสบภัยแล้งอย่างต่อเนื่อง จึงเกิดแนวคิดในการส่งเสริมการปลูกพืชใช้น้ำน้อยให้เหมาะสมกับบริบทในพื้นที่ตำบลทัพเสด็จ เพื่อเป็นพืชเศรษฐกิจทดแทนตัวใหม่ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายสำนักงานเกษตรจังหวัดสระแก้ว และส่งเสริมการแปรรูปมูลค่าผลิตภัณฑ์จากไผ่ โดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมเข้ามาช่วยเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์และมีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับ เพื่อสร้างรายได้ สร้างชุมชนน่าอยู่ สิ่งแวดล้อมที่ดีขึ้น และสร้างอนาคตของตำบลร่วมกันของชุมชน จากโจทย์นี้ การพัฒนาพื้นที่ตำบลทัพเสด็จมุ่งเน้นการนำเอาเครื่องมือการมองภาพอนาคตมาใช้ในการพัฒนาเชิงพื้นที่ให้สอดคล้องกับนโยบายจังหวัด เพื่อศึกษาบริบทตำบลและวิเคราะห์ศักยภาพตำบลทัพเสด็จ

ตำบลทัพเสด็จ

ตั้งอยู่ในเขตภาคตะวันออกของประเทศไทย เนื้อที่ประมาณ 50,000 ไร่ หรือ 80 ตารางกิโลเมตร แบ่งเขตการปกครองเป็น 12 หมู่บ้าน ภาษาถิ่น ภาษาไทย และภาษาเขมร อาชีพ ทำนา ปลูกมันสำปะหลัง เลี้ยงสัตว์ วัฒนธรรมที่สำคัญได้แก่ ประเพณีแซนโฎนตา ประเพณีแห่หลวงพ่อดำ

ประชากรทั้งหมด 3,805 คน

ประชากรหญิงคิดเป็น 52%

ประชากรชายคิดเป็น 48%

2,762 หลังคาเรือน

3 หลักการพัฒนาพื้นที่ การคิดเชิงออกแบบเพื่อการพัฒนาพื้นที่

ด้านประวัติศาสตร์

ตำบลทัพเสด็จ เป็นพื้นที่ ที่มีประวัติศาสตร์ผ่านมาหลายยุคหลายสมัยแต่โบราณกาลซึ่งในสมัยกรุงศรีอยุธยา ตำบลทัพเสด็จ ได้เป็นเส้นทางเดินทัพผ่านของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เมื่อได้เดินทัพไปตีกัมพูชาหรือเขมร จึงมาตั้งค่ายพักแรมที่ข้างหนองน้ำใหญ่ในพื้นที่แห่งนี้ ต่อมาสถานที่แห่งนี้จึงได้ชื่อว่า ***"ตำบลทัพเสด็จ"***

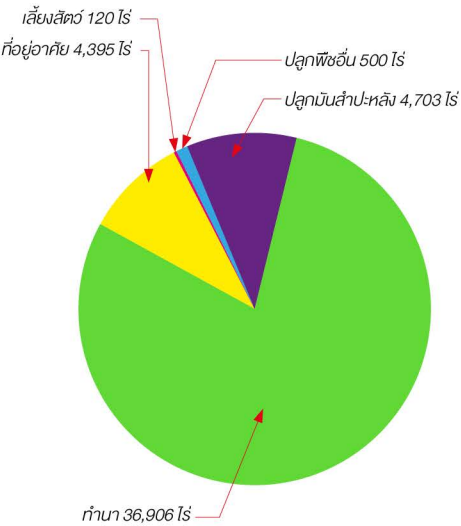
ด้านการคมนาคม

ตำบลทัพเสด็จ ห่างจากอำเภอตาพระยาประมาณ 4 กิโลเมตร ห่างจากตัวจังหวัดสระแก้วประมาณ 105 กิโลเมตรข้อมูลทั่วไปของชุมชน ตำบลทัพเสด็จ อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว และมีอาณาเขตติดต่อกับต่างประเทศ เขตต่างอำเภอ ดังนี้

ด้านพื้นที่ทำการเกษตร

พื้นที่ส่วนใหญ่มีสภาพเป็นที่ราบ ลาด เอียงไปทางทิศตะวันออกสู่ประเทศกัมพูชา ซึ่งปริมาณน้ำจากธรรมชาติที่มีอยู่จะไหลลงสู่ประเทศกัมพูชาตลอดจนไม่สามารถกักเก็บน้ำไว้ ทำให้มีปัญหาการขาดแคลนน้ำ ถึงจะมีการขุดสระน้ำมากแต่นำน้ำไปใช้ประโยชน์ได้น้อย เนื่องจากน้ำขุ่นไม่ตกตะกอนประกอบกับสภาพดินเป็นดินดาน ลักษณะดินไม่อุ้มน้ำ ทำให้มีปัญหาเรื่องภัยแล้งอย่างต่อเนื่อง ในพื้นที่ประกอบอาชีพเกษตรกรจำนวน 2,762 ครัวเรือน และส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม

ข้อมูลด้านผลิตภัณฑ์

การรวมกลุ่ม ทางสังคมในเชิงพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชน โดยการส่งเสริมการรวมกลุ่มอาชีพต่างๆ และวิสาหกิจชุมชน เพื่อพัฒนาศักยภาพชุมชนก่อเกิดรายได้อาชีพ และผลิตภัณฑ์ชุมชน ได้แก่ กลุ่มจักรสาน กลุ่มเกษตรอินทรีย์ กลุ่มเลี้ยงไก่ไข่ กลุ่มทอเสื่อ กลุ่มล้อเกวียนปักไม้เลากระทู้ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนเลี้ยงสุกร กลุ่มเลี้ยงโคเนื้อ กลุ่มเลี้ยงแพะเนื้อ กลุ่มผู้เลี้ยงไหมอีรี่

ลักษณะการพัฒนาพื้นที่การคิดเชิงออกแบบเพื่อการพัฒนาพื้นที่

เข้าใจ : มุ่งเน้นการสร้างความเข้าใจกับสภาพปัญหาของชุมชน เพื่อให้การดำเนินงานมีความสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่อย่างแท้จริง ทั้งนี้ซึ่งพบว่า ไผ่ ในชุมชนมีปริมาณมาก ทั้งในครัวเรือนและทางสาธารณะ ชุมชนใช้ประโยชน์จากไผ่ทั้งลำต้นและหน่อ แต่ทั้งนี้ในส่วนของใบที่ยังไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้

เข้าถึง : ขั้นตอนที่สำคัญในกระบวนการทำงาน หลังจากได้รับข้อมูลพื้นฐานของตำบลแล้ว จึงได้ลงพื้นที่จริงในการศึกษาเพื่อให้เข้าถึงชุมชนเพื่อให้เข้าใจและเข้าถึงชุมชนอย่างแท้จริง แล้วจะเป็นผลทำให้มหาวิทยาลัยและชุมชนร่วมกันพัฒนารูปแบบให้มีความเหมาะสมและความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง เพื่อนำสู่กิจกรรมการพัฒนานั้นจะต้องไม่เป็นสิ่งแปลกปลอมต่อชุมชน ควรพัฒนาในเรื่องของใบไผ่ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

พัฒนา : ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชน ที่จะมุ่งร่วมคิด ร่วมทำและร่วมรับผลประโยชน์ โดยให้กลุ่มเป้าหมายแสดงความคิดเห็นต่อสภาพปัญหาและนำสู่การร่วมแก้ปัญหา ทั้งนี้จะมุ่งพัฒนาคน ให้สามารถคิด วิเคราะห์และแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง อีกทั้งสามารถถ่ายทอดและขยายผลสู่ผู้อื่นได้เช่นเดียวกัน การที่ชุมชนร่วมกันคิดและวางแผนแบบมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน เพื่อนำสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่น โดยออกมาในรูปแบบของการผลิตชาจากใบไผ่ ยาสระผมและน้ำยาล้างจานจากใบไผ่ ที่สามารถตอบโจทย์ปัญหาได้เป็นอย่างดี

4 ขั้นตอน การทำงาน

1) จัดประชุมร่วมกับประชาชน เพื่อค้นปัญหาและความต้องการของชุมชน
2) วิเคราะห์ และวางแผนการพัฒนาร่วมกับชุมชนและเครือข่าย
3) ดำเนินกิจกรรมเน้นรูปแบบการมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการพัฒนา
4) การประชุมติดตามและประเมินผลร่วมกับชุมชน

5 เครื่องมือ ในการพัฒนาพื้นที่

การพัฒนาตำบลทัพเสด็จ อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว มุ่งเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน โดยมีผู้เข้าร่วม 15 คน ซึ่งมีครบทุก Generations และครอบคลุมทุกหมู่บ้าน เพื่อหาแนวทางในการแปรรูปผลิตภัณฑ์จากใบไผ่ โดยวิเคราะห์จากองค์ความรู้ที่ชาวบ้านมีอยู่ เพื่อวิเคราะห์พื้นฐานองค์ความรู้ที่ชุมชนมีอยู่รวมถึงเรื่องเล่าของชุมชน โดยอาศัยเครื่องมือ

- การสนทนากลุ่ม
- การวิเคราะห์ SWOT Analysis
- ต้นไม้ปัญหาและแผนที่เดินดิน
- ชุดเครื่องมือ บรรณมิติ
- การสร้างวิสัยทัศน์
- การพยากรณ์ย้อนหลัง
- การสร้างและวิเคราะห์ฉากทัศน์แห่งอนาคต

6 ผลการวิเคราะห์พื้นที่ รูปแบบกิจกรรมที่จะดำเนินการในพื้นที่

1) ส่งเสริมการปลูก ไผ่พืชเศรษฐกิจตัวใหม่ใช้น้ำน้อย เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ สร้างกลุ่มปลูกไผ่เศรษฐกิจเข้มแข็ง และสร้างรายได้ชุมชนยั่งยืน (หน่อไม้/ไม้ค้ำลำไย/ถ่าน/ปุ๋ยใบไผ่)

2) ส่งเสริมการแปรรูป ชาใบไผ่เพื่อสุขภาพ เพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ สร้างรายได้ให้ชุมชน และเป็นการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยน์สูงสุด (Zero waste)

3) ส่งเสริมการผลิต น้ำยาล้างจานและน้ำยาสระผม เพื่อใช้ในครัวเรือนและจำหน่ายสร้างรายได้ชุมชน

7 การวาดภาพอนาคต

สิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต อีก15 ปี ของชุมชน
ตำบลทัพเสด็จ อำเภอตาพระยา จังหวัดสระแก้ว

BAMBOO LEAF ORGANIC PRODUCTS

เกิด"กลุ่มวิสหกิจชุมชนผู้ปลูกไผ่" ต.ทัพเสด็จ อ.ตาพระยา จ.สระแก้ว (ปีที่ 1-2)

- สวนไผ่ของกลุ่มสมาชิกได้รับมาตรฐาน GAP (ปีที่3-5)
- เกิดโรงงานรับซื้อ คัดแต่ง และบรรจุภัณฑ์ของผลผลิตหน่อไม้สดและโรงงานได้รับมาตรฐาน GMP (ปีที่ 6-10)
- ขยายช่องทางการตลาดหน่อไม้สดสู่ตลาด Modern trade เช่น Makro Lotus (ปีที่ 11-12)
- โรงงานแปรรูปหน่อไม้ครบวงจรและ ได้รับมาตรฐาน GMP (ปีที่ 13-15)

เกิด"กลุ่มวิสาหกิจชุมชนแปรรูปผลิตภัณฑ์ชาใบไผ่ น้ำยาล้างจานและยาสระผม" ต.ทัพเสด็จ อ.ตาพระยา จ.สระแก้ว (ปีที่ 1-2)

- พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตราฐาน ผลิตภัณฑ์ชุมชน (ปีที่3-5)
- พัฒนาต่อยอดผลิตภัณฑ์โดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่และมีงานวิจัยรองรับเพื่อการสร้างรายได้ในชุมชน (ปีที่ 6-10)
- พัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตราฐาน อย. และเกิดแผนธุรกิจและช่องทางการตลาดออนไลน์ (ปีที่ 11-12)
- เกิดโรงงานแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไผ่และใบไผ่ โรงงานได้รับมาตราฐาน GMP (ปีที่ 13-15)

ไผ่สร้างชุมชนแห่งความสุข (ปีที่15)

สร้างรายได้
- ชาใบไผ่
- หน่อไม้สด
- ไม้ค้ำลำไย
- น้ำยาล้างจาน น้ำยาสระผม
- ถ่านชาร์โค
- ปุ๋ยใบไผ่
- บรรจุภัณฑ์รักษ์โลก

ด้านสิ่งแวดล้อม
- ปุ๋ยอินทรีย์จากใบไผ่
- ลดการใช้สารเคมี
- เกิดการใช้ประโยชน์จากทุกส่วนของไผ่อย่างสูงสุด (zero waste)

ด้านสังคม
- ชุมชนเกิดความรักสามัคคี
- ครอบครัวได้อยู่ด้วยกันพร้อมหน้า
- ศูนย์เรียนรู้การปลูกและแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไผ่

ภาพจำลองอนาคตของพื้นที่

โครงการเสริมสร้างสมรรถนะภาคีเครือข่ายการวางแผนการพัฒนาเชิงพื้นที่ระดับตำบล

8 บทสรุป เชิงพื้นที่

บทสรุป 3 ES+M

ด้านเศรษฐกิจ (Economy)

เกิดผลิตภัณฑ์จากต้นไผ่ที่สามารถสร้างรายได้จากทุกส่วนของไผ่ ทั้งการจำหน่ายหน่อไม้แบบไม่ผ่านการแปรรูปและการแปรรูปไผ่ให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์หลากหลายรูปแบบซึ่งจะส่งผลทำให้เกิดการยกระดับคุณภาพชีวิตชุมชนและท้องถิ่นของตำบลทัพเสด็จ

ด้านการศึกษา (Education)

เกิดหลักสูตรการปลูกและแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไผ่ที่ได้มาตราฐานและครบวงจร ที่สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้สู่ผู้อื่นได้ รวมถึงก่อให้เกิดประโยชน์ด้านงานวิชาการต่อมหาวิทยาลัย

ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment)

ชุมชนลดการใช้สารเคมีและมีการผลิตปุ๋ยอินทรีย์จากใบไผ่ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม จะเห็นได้ว่าเกิดการใช้ประโยชน์จากทุกส่วนของไผ่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านสังคม (Social)

เกิดการรวมกลุ่มอาชีพ ส่งผลทำให้ชุมชนเกิดความรักและสามัคคีและท้ายที่สุดจะก่อให้เกิดศูนย์เรียนรู้ด้านการปลูกและการแปรรูปไผ่ระดับตำบลเพื่อนำสู่การถ่ายทอดองค์ความรู้และการขยายผล

ด้านคุณธรรม (Mind)

เกิดความรักและความสามัคคี สามารถช่วยเหลือกันในช่วงที่เกิดอุปสรรค์ในการดำเนินงานตลอดจนกลุ่มเป้าหมายมีการแบ่งบทบาทหน้าที่กันอย่างชัดเจนโดยเคารพกฎและข้อตกลงร่วมกัน รวมถึงมีการแบ่งปันผลประโยชน์กันอย่างเท่าเทียม

ข้อเสนอเชิงนโยบาย

Design Thinking Canvas

Project :

By :

Date :
Version :

Empathy :

1) กิจกรรมจัดประชุมผู้นำชุมชนเพื่อเก็บข้อมูลบริบทชุมชนปัญหาและความต้องการของชุมชน
2) ประชุมเตรียมความพร้อม จัดทำแผนพัฒนาพื้นที่และสรุปกิจกรรมที่จะเกิดในพื้นที่
3) ดำเนินกิจกรรมการพัฒนาพื้นที่

Ideate :

1) ส่งเสริมการปลูกไผ่พืชเศรษฐกิจตัวใหม่ใช้น้ำน้อย เหมาะสมกับบริบทพื้นที่ สร้างกลุ่มปลูกไผ่เศรษฐกิจเข้มแข็ง และสร้างรายได้ชุมชนยั่งยืน (หน่อไม้/ไม้ค้ำลำไย/ถ่าน ปุ๋ยใบไผ่)
2) ส่งเสริมการแปรรูปชาใบไผ่เพื่อสุขภาพเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์ สร้างรายได้ให้ชุมชนและเป็นการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยน์สูงสุด (Zero waste)
3) ส่งเสริมการผลิตน้ำยาล้างจานและน้ำยาสระผมเพื่อใช้ในครัวเรือนและจำหน่ายสร้างรายได้ชุมชน

Define :

1) ชุมชนมีรายได้ไม่เพียงพอต่อรายจ่าย
2) ชุมชนมีการเผาใบไผ่
3) วัยแรงงานออกไปทำงานนอกพื้นที่

Prototype :

เกิดชุมชนนวัตกรรมด้านการปลูกและแปรรูปผลิตภัณฑ์จากไผ่ที่ได้มาตราฐานและแบบครบวงจร
- ต้นแบบการผลิตชาสมุนไพรจากใบไผ่
- ต้นแบบการผลิตน้ำยาล้างจานและน้ำยาสระผม

Test :

1. การวิเคราะห์ปริมาณโพลิฟีนอล
2. การตรวจสอบค่ากิจกรรมการต้านอนุมูลอิสระของตัวอย่างสกัด
3. ความสามารถในการรีดิวซ์เฟอริก (ferric reducing antioxidant power assay; FRAP)
4. การทดสอบฤทธิ์ต้านอนุมูลอิสระ DPPH
5. ทดสอบฤทธิ์ทางชีวภาพของชาใบไผ่

ยกระดับแหล่งผลิตสมุนไพร

ที่ผ่านการรับรอง มาตรฐานสินค้า จาก อย.

ตำบลวังใหม่

อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว

1 ผู้รับผิดชอบพื้นที่

1 อาจารย์ฉัตรชัย เสนขวัญแก้ว

2 อาจารย์ณัฐกานต์ พิสุทธิ์พิบูลวงศ์

4 อาจารย์วราวุฒิ คำพานุช

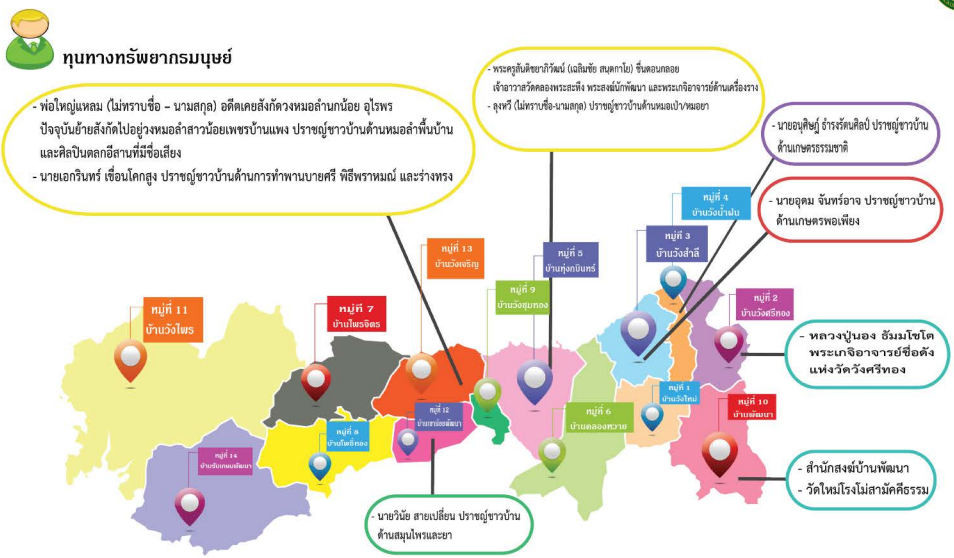
2 ความสำคัญ ของการพัฒนาพื้นที่

ตำบลวังใหม่ เดิมเป็นเพียงป่ารกร้างติดกับพื้นที่เขาอ่างฤาไน อำเภอสระแก้ว จังหวัดปราจีนบุรี ต่อมาปี 2519 เนื่องจากมีอาณาเขตกว้างขวางและมีพลเมืองมาก บางท้องที่ห่างไกลจากอำเภอ เจ้าหน้าที่ออกตรวจตราไม่ทั่วถึง จึงตั้งเป็นกิ่งอำเภอวังน้ำเย็น ต่อมาในปีพุทธศักราช 2526 ได้เปลี่ยนเป็นตำบลวังใหม่ มี 6 หมู่บ้าน คือ บ้านวังใหม่, บ้านวังศรีทอง บ้านวังสำลี, บ้านวังน้ำฝน, บ้านทุ่งกบินทร์ และบ้านคลองหวาย ในปีพุทธศักราช 2527 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จัดตั้งเป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ เรียกว่า ป่าปลายคลองห้วยไคร้-ป่าพระสะทึง ต่อมาในปี 2536 จังหวัดสระแก้ว ได้ตั้งเป็นจังหวัดใหม่ลำดับที่ 73 ของประเทศไทย ทำให้เป็นตำบลวังใหม่ อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว ประชาชนส่วนใหญ่จากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้อพยพย้ายถิ่นฐานเข้ามาอาศัยใหม่ตั้งถิ่นฐานในพื้นที่เพราะมีความอุดมสมบูรณ์เอื้อต่อการดำรงชีวิตเหมาะแก่การตั้งถิ่นฐานแห่งใหม่ จึงได้เข้ามาจับจองพื้นที่ เป็นของตนเอง ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เริ่มมีการขยายตัวจากหมู่บ้านเล็ก ๆ กลายเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ หลังจากนั้น ในปี 2540 ได้มีการแบ่งเขตท้องที่อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว เป็นกิ่งอำเภอวังสมบูรณ์ มีเขตการปกครองรวม 3 ตำบล คือ ตำบลวังสมบูรณ์ ตำบลวังใหม่ และตำบลวังทอง

ปัจจุบันเกษตรกรประสบปัญหาราคาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ อ้อย มันสำปะหลัง ลำไย เป็นต้น เกิดภาระหนี้สินสะสม ประกอบกับสถานการณ์โควิด-19 ในปัจจุบัน ยิ่งส่งผลกระทบต่อราคาผลผลิตทางการเกษตรและช่องทางการจำหน่ายสิ้นค้าลดลง ทำให้รายได้ลดน้อยลง ส่งผลต่อการทำเกษตรในปัจจุบัน มีการทำสมุนไพรของกลุ่มมานานหลายสิบปี แต่ยังขาดความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ อย่างจริงจังทำให้เกษตรกรเริ่มหมดหวัง กับการทำสมุนไพร เกษตรกรต้องพึ่งพาตนเอง จนทำให้กลุ่มแตกจนเหลือนายวินัย สายเปลี่ยน ที่ยังคงดำเนินการทำอย่างต่อเนื่องเป็นอาชีพหลัก

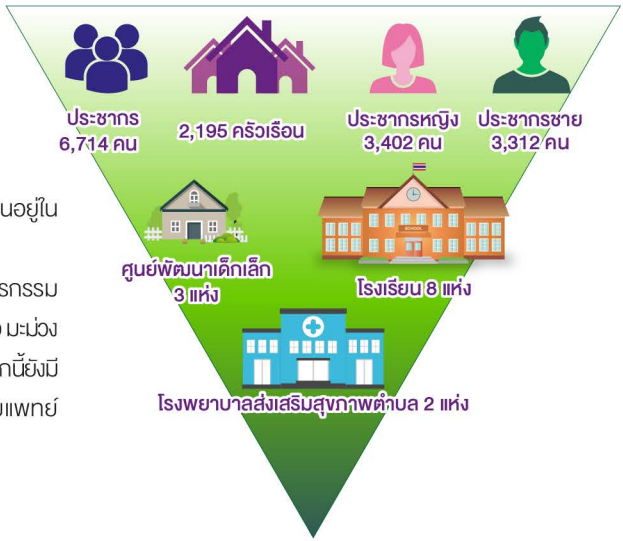
ทางคณะผู้ดำเนินโครงการมองเห็นปัญหาที่เกิดขึ้นและส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรและประชาชนตำบลวังใหม่ จึงมุ่งเน้นการปลูกพืชสมุนไพรเพื่อเป็นรายได้เสริมสำหรับกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการใหม่ และต่อยอดผลิตภัณฑ์ให้กับผู้ที่ทำเป็นอาชีพหลักสามารถจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของตนเองได้

บริบทพื้นที่

ตำบลวังใหม่ ประกอบด้วย 14 หมู่บ้านอยู่ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่

ประชากรร้อยละ 80 ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ปลูกพืชเศรษฐกิจเป็นหลัก พืชชนิดอื่นๆ เช่น มะนาว มะม่วง และมีการเลี้ยงไก่ เป็ด โคนม กระบือ หมูป่า นอกจากนี้ยังมีกลุ่มอาชีพอื่นๆ และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนชมรมแพทย์แผนไทย แปรรูปสมุนไพร

เขตของการพัฒนา

1. เพื่อศึกษาบริบทชุมชนด้านการเกษตรบ้านเขาน้อยพัฒนา หมู่ที่ 12 ตำบลวังใหม่
2. เพื่อวิเคราะห์ชุมชนอย่างมีส่วนร่วมกับเกษตรกรบ้านเขาน้อยพัฒนา หมู่ที่ 12
3. เพื่อการวางแผนและถ่ายทอดเทคโนโลยีผลิตสมุนไพรผ่านมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

3 หลักการพัฒนาพื้นที่ การคิดเชิงออกแบบเพื่อการพัฒนาพื้นที่

บ้านเขาน้อยพัฒนา มีองค์ความรู้เรื่องสมุนไพรมากว่า 40 ปี และได้การยอมรับในระดับจังหวัด มีความสามารถแปรรูปสมุนไพรและเป็นหมอยาพื้นบ้านประจำหมู่บ้าน สามารถนำไปสู่การพัฒนาสร้างเครือข่าย ส่งเสริมการปลูก และพัฒนาศักยภาพกลุ่มให้มีความเข้มแข็ง อีกทั้งยังสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของจังหวัดสระแก้วในการพัฒนาให้เป็นเมืองสมุนไพร เกษตรอินทรีย์ จากการลงพื้นที่ กลุ่มปลูกลำไย ต้องการลดต้นทุนของปุ๋ยโดยลำไยจะมีเศษใบ กิ่งลำต้น ผลที่เสียทิ้ง จึงควรมีการส่งเสริมให้มีการทำปุ๋ยอินทรีย์โดยมีแปลงสาธิตต้นแบบหรือนำร่อง ทางกลุ่มมีความยินดีจะเสียสละพื้นที่ให้เป็นแปลงสาธิตในหมู่ที่ 5 บ้านทุ่งกบินทร์

4 ขั้นตอนการทำงาน

จากการลงพื้นที่เพื่อศึกษาบริบทชุมชน ได้สำรวจบริบทและสภาพแวดล้อมของชุมชนเพื่อให้ได้มาซึ่งปัญหาที่แท้จริง รวมถึงมีการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและสมาชิกในชุมชนเพื่อร่วมกันวางแผนกิจกรรม ประสานเครือข่าย ทั้งองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน และองค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่ จัดเตรียมด้านบุคคล ด้านองค์ความรู้ และสถานที่ในการดำเนิน กิจกรรม โดยใช้พื้นที่ของนายวินัย สายเปลี่ยน ในการดำเนินกิจกรรม

5 เครื่องมือในการพัฒนาพื้นที่

เครื่องมือในการพัฒนาตำบลวังใหม่ อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว มีดังต่อไปนี้

1. บรรณมิติ (Bibliometrics) ได้สำรวจ ค้นหาแนวโน้ม ข้อมูลเชิงลึกแนวความคิด และทัศนคติด้านพลังงานทดแทน สร้างแนวทางด้านพลังงานทดแทนสู่ชุมชนร่วมกันซึ่งได้รับความสนใจเนื่องจากเป็นวัตถุดิบภายในพื้นที่ของตนเอง ร่วมเสนอข้อคิดเห็นและข้อมูลในพื้นที่

2. เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) สำรวจแนวโน้มพฤติกรรม เทคโนโลยี บริบทของการใช้พลังงานทดแทน และเมื่อได้รับองค์ความรู้ นำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์แผนการดำเนินการด้านพลังงานชุมชน และนำข้อมูลไปวิเคราะห์เชิงลึก

3. การสร้างวิสัยทัศน์ (Visioning) เมื่อได้รับองค์ความรู้ นำมาสู่กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาพืชสมุนไพรชุมชนแบบมีส่วนร่วมของชุมชน และร่วมกันผลักดันให้บรรจุเป็นแผนพัฒนาด้านพืชสมุนไพรขององค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่

6 ผลการวิเคราะห์พื้นที่ รูปแบบกิจกรรมที่จะดำเนินการในพื้นที่

จากการดำเนินกิจกรรม พบว่า ประชาชนให้ความสนใจและเข้าร่วมโครงการสร้างแนวทางการพัฒนาร่วมกันในการเพิ่มรายได้จากการปลูกพืชสมุนไพร ซึ่งกิจกรรม 3 กิจกรรมสามารถวิเคราะห์สรุปผลได้ดังนี้

1. ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจแนวทางการพัฒนาของโครงการ รับรู้ ให้ความสนใจ ร่วมวิเคราะห์สถานการณ์ด้านสมุนไพรในอดีต ปัจจุบัน และอนาคตอย่างมีส่วนร่วม (PRA)

2. ร่วมวิเคราะห์และออกแบบเครื่องมือเก็บข้อมูลรวบรวมข้อมูล ด้านการเกษตรแบบมีส่วนร่วมด้วยชุมชนและค้นพบนักวิจัยชุมชนที่เป็นแกนนำพัฒนาพลังงานทดแทนของชุมชน เสริมองค์ความรู้ กระบวนการวิจัยให้แก่นักวิจัยชุมชน

3. ได้ฐานข้อมูลบริบทพื้นที่ และข้อมูลด้านปลูกพืชสมุนไพรการสัมภาษณ์เชิงลึกเกษตรกร

4. (ร่าง) แผนพัฒนาพืชสมุนไพรแบบมีส่วนร่วม ระหว่างคณะทำงานและนักวิจัยชุมชน นำเสนอต่อองค์การบริหารส่วนตำบลวังใหม่ ต่ออำเภอวังสมบูรณ์ และเกษตรจังหวัด

5. การถ่ายทอดองค์ความรู้การปลูกพืชสมุนไพร สร้างเสริมองค์ความรู้ ความเข้าใจ กระบวนการผลิตพืชสมุนไพรตั้งแต่ต้นทางไปถึงปลายทาง

7 การวาดภาพอนาคต Timeline การพัฒนาของพื้นที่

Timeline การพัฒนาของพื้นที่

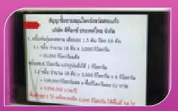

กิจกรรมที่ 1
กิจกรรมเตรียมความพร้อมก่อนพัฒนาพื้นที่

กิจกรรมที่ 2
การถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์สมุนไพร

กิจกรรมที่ 3
กิจกรรมอบรมส่งเสริมยกระดับผลิตภัณฑ์สมุนไพรให้ได้มาตรฐาน

ผลิตภัณฑ์ Logo สินค้า ลูกประคบ

ภาพจำลองอนาคตของพื้นที่

แผนการพัฒนาพื้นที่อนาคต 15 ปี

8 บทสรุป

ด้านเศรษฐกิจ (Economy)

การผลิตสมุนไพรเพื่อเป็นอาชีพหลักและอาชีพรองเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับครัวเรือน

ด้านการศึกษา (Education)

จากกิจกรรมที่คณะทำงานได้ถ่ายทอดองค์ความรู้การผลิตสมุนไพรยกระดับผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร ทำให้ผู้ที่สนใจเกิดทักษะและการนำสมุนไพรไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment)

เกษตรกรบางรายมีพื้นที่ว่างเปล่า ไม่ได้ใช้ประโยชน์ ทำให้พื้นที่รกร้างและมีการเผากำจัดวัศพืชทุกปีทำให้เกิดมลภาวะเป็นพิษ จากการลงพื้นที่ทำให้เกษตรกรหันมาสนใจปลูกพืชสมุนไพร และใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์

ด้านสังคม (Social)

ในการดำเนินโครงการ พบว่า แต่ละกิจกรรมที่จัดขึ้นประชาชนให้ความสนใจและร่วมกลุ่มกันในการร่วมกันเก็บข้อมูล เสนอความคิดเห็น ร่วมวิเคราะห์ข้อมูล จัดทำเครื่องมือแบบสอบถาม

ด้านคุณธรรม (Moral)

การร่วมกลุ่มของเกษตรกรช่วยให้ทุกคนมีความเอื้อเฟื้อ มีน้ำใจ ต่อคนในชุมชนและและกลุ่มอื่นๆ

ยกระดับ
การพัฒนาพื้นที่ฟื้นฟูทรัพยากร
สิ่งแวดล้อมน้ำ ดิน ป่า
ให้เป็นฐานการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม ให้มั่งคั่ง ยั่งยืน

ตำบลหันทราย
อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว

1 ผู้รับผิดชอบพื้นที่

1 อาจารย์ ดร.ผมหอม เชิดโกทา

2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวารีย์ ศรีปูณะ

3 อาจารย์ ดร.ประภาพร ชุลีลัง

4 อาจารย์สินิทรา สุขสวัสดิ์

2 ความสำคัญ ของการพัฒนาพื้นที่

ตำบลหันทราย อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว เป็นตำบลซึ่งมีป่าไม้มีค่าและสงวนไว้ใช้เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารมีสภาพที่อุดมสมบูรณ์อยู่ในเขตพื้นที่ป่าพ่อหลวง ประชาชนส่วนใหญ่ใช้ป่าเป็นอาหารพื้นบ้านและอนุรักษ์เป็นป่าชุมชน โดยป่าชุมชนที่ชาวบ้านเรียกขานกันในชื่อ “ป่าพ่อหลวง” ในปัจจุบันมีน้ำซับ เพราะมีป่าพ่อหลวงพอน้ำหลากมาท่วมไม่นานเพราะมีป่าซับน้ำไว้ชุมชนจึงมีการอนุรักษ์ป่าไว้เป็นทางน้ำตามธรรมชาติ ซึ่งชุมชนยังมีองค์ความรู้ที่หลากหลายทางด้านการเกษตรและผลิตภัณฑ์ผ้าทอมือชุมชนภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านผ้าทอมือมีการทอผ้ากันมาเป็นระยะเวลา 100 ปี ในสมัยโบราณมีการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเองเพื่อนำมาทำเป็นเส้นด้ายแล้วนำมาหมักหมี่ เพื่อให้เกิดลวดลายที่สวยงามเป็นการทอผ้าเพื่อใช้เองในครัวเรือนแต่ปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงโดยการทอเพื่อขายเพิ่มรายได้ และมีการทำจักสานเพื่อใช้ในครัวเรือน การทำขวัญนาค การสู่ขวัญ พิธีพราหมณ์มีการเคารพนับถือตามอายุรักใคร่ปรองดองกันมีประเพณีแรกนาขวัญที่นับถือกันอย่างเคร่งครัด เช่น การทำขวัญข้าวเป็นวัฒนธรรมประเพณีที่สืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยโบราณและมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งมีสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ที่คนในชุมชนความเคารพ วัดทุ่งสว่างอารมณ์เย็น มีโบสถ์ 100 ปีศาลศักดิ์สิทธิ์ (ศาลตาปู่) และชุมชนมีความพร้อมในการพัฒนาแหล่งน้ำ (เพราะขาดน้ำในการอุปโภคในฤดูแล้ง และพัฒนานวัตกรรมธนาคารน้ำใต้ดินแบบปิดเป็นการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืนและการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนต่อไป)

3 หลักการ พัฒนาพื้นที่ การคิดเชิงออกแบบเพื่อการพัฒนาพื้นที่

การคิดเชิงออกแบบ เป็นกระบวนการที่มีลำดับขั้นตอนที่เน้นการทำความเข้าใจในประเด็นปัญหา หรือความถูกต้องในเชิงลึก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อออกแบบวิธีการแก้ปัญหาที่เป็นนวัตกรรมในรูปแบบของธนาคารน้ำใต้ดินที่สามารถแก้ปัญหาและตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน วัด โรงเรียน โดยอาศัยการศึกษาปัญหาและความต้องการรวมถึงการระดมสมองจากกลุ่มคนหลากหลายสาขาที่มีความรู้ ประสบการณ์และมุมมองที่แตกต่างหลากหลาย มาใช้ในการสร้างความคิดนำไปสู่การพัฒนาต้นแบบธนาคารน้ำใต้ดินซึ่งจะนำมาทำการทดสอบและพัฒนาและปรับปรุงให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของทุกภาคส่วนได้อย่างแท้จริง

4 ขั้นตอนการทำงาน

คณะอาจารย์ผู้ดำเนินโครงการใช้หลักการคิดเชิงออกแบบ 4 ขั้นตอนประกอบด้วย การทำความเข้าใจปัญหา การสร้างความคิด การพัฒนาต้นแบบ และการทดสอบต้นแบบโดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การทำความเข้าใจปัญหา โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 4 คน ประกอบด้วย ตัวแทนชุมชน,ตัวแทนวัด ตัวแทนโรงเรียน, ตัวแทนหน่วยงานราชการ เพื่อสอบถามถึงปัญหา ความต้องการและความจำเป็นของชุมชนนอกจากนี้ยังใช้การประชุมกลุ่มเชิงปฏิบัติการจำนวน 30 คน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชน 10 หมู่ และตัวแทนชุมชน 10 คน ตัวแทนโรงเรียน 3 แห่ง ตัวแทนองค์การบริหารส่วนตำบลหันทรายจำนวน 7 คน

2. การสร้างความคิด โดยการประชุมระดมสมอง เพื่อค้นหาแนวทางการพัฒนาชุมชนภายใต้ศักยภาพและทรัพยากรทางธรรมชาติ และทรัพยากรวัฒนธรรมของท้องถิ่น

3. การพัฒนาต้นแบบธนาคารน้ำใต้ดินรวมทั้งนำเสนอภาพอนาคตของชุมชนด้วยภาพและอินโฟกราฟฟิกเพื่อให้สามารถสื่อสารแนวคิดธนาคารน้ำใต้ดินให้กับชุมชนได้ง่ายและมีประสิทธิภาพ

5 เครื่องมือ ในการพัฒนาพื้นที่

Timeline การพัฒนาของพื้นที่

อดีต

- มีป่าพ่อหลวง
- สภาพแห้งแล้ง
- ทางเกวียนต่อมาเป็นทางลูกรัง
- การทอผ้าในชุมชนมีมากว่า 100 ปี
- บรรพบุรุษอพยพมาจากเวียงจันทร์
- น้ำดื่มน้ำใช้อุดมสมบูรณ์
- มีการเจาะบ่อบาดาล
- สมัยก่อนมีโรงไฟฟ้าที่ใช้เครื่องจักรผลิตไฟฟ้า
- ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเลี้ยงหม่อนเลี้ยงไหมทอผ้าหมัดหมี่ ทำไร่ทำนา เลี้ยงสัตว์
- ทำการเกษตรธรรมชาติไม่ใช้สารเคมี
- เยาวชนเรียนโรงเรียนวัด
- ใช้น้ำฝนในการอุปโภคบริโภค
- ป่าไม้อุดมสมบูรณ์

ประมาณปี 2530-2540

- มีการทำเกษตรโดยการใช้สารเคมี
- มีการตัดไม้ทำลายป่า
- มีการขุดเจาะน้ำบาดาล
- น้ำขาดแคลนไม่มีการเติมน้ำใต้ดิน
- มีระบบประปาหมู่บ้าน
- มีการเคารพนับถือตามอายุ รักใคร่ปรองดองกันดี
- มีต้นไม้เต็มพื้นที่ป่าพ่อหลวง
- มีประเพณี เก่าแก่ เช่น แรกนาขวัญ การทำขวัญข้าว เป็นต้น

ปัจจุบัน

- มีการตัดไม้ทำลายป่ามากขึ้น
- ฤดูฝนน้ำท่วม ฤดูแล้งขาดแคลนน้ำ
- พื้นที่ป่าพ่อหลวงบางส่วนถูกนำไปใช้สร้างโรงงานอุตสาหกรรม
- สัตว์น้ำบางชนิดสูญพันธุ์
- เปลี่ยนอาชีพเป็นค้าขาย รับจ้าง ทำงานในโรงงาน
- มีการศึกษาสูงขึ้น
- การคมนาคมสะดวกสบายมากขึ้น
- เศรษฐกิจดีขึ้น
- เยาวชนเข้าไปเรียนในตัวเมือง
- วัฒนธรรมเปลี่ยนแปลง เช่น การให้ความเคารพระหว่างเด็ก ผู้ใหญ่ พระภิกษุ
- ประเพณีบางอย่างหายไป เช่น แรกนาขวัญ
- มีหน่วยงานนำนวัตกรรมเข้ามาช่วยในการฟื้นฟูป่าพ่อหลวง (ปตท.)
- มีการส่งเสริมอาชีพโดยภาครัฐ (อบต. มหาวิทยาลัยและหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ (ปตท.))
- ขาดความร่วมมือร่วมใจของชุมชน
- มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน

6 ผลการวิเคราะห์พื้นที่ รูปแบบกิจกรรมที่จะดำเนินการในพื้นที่

ภาพจำลองอนาคตของพื้นที่

7 การวาดภาพอนาคต Timeline การพัฒนาของพื้นที่

แผนการพัฒนาพื้นที่อนาคต 15 ปี

8 บทสรุป ยกระดับ

บทสรุป 3ES+M

E : Economic ด้านเศรษฐกิจ

รายได้ชุมชน : ครัวเรือนในชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการจำหน่ายพืชผักอินทรีย์ที่เป็นผลผลิตจากการปลูกรอบบ่อธนาคารน้ำใต้ดินในครัวเรือนวัด และโรงเรียน และเกิดมุมตลาดสีเขียวจากธนาคารน้ำใต้ดินหันทราย

E: Environment (ด้านสิ่งแวดล้อม)

ธนาคารน้ำใต้ดิน : ประชาชนที่เป็นตัวแทนครัวเรือ พระสงฆ์และนักเรียนเกิดการเรียนรู้ประโยชน์และเทคนิคการทำธนาคารน้ำใต้ดิน และเกิดธนาคารน้ำใต้ดินแบบปิดในพื้นที่ครัวเรือน วัดและโรงเรียน ต้นแบบแล้วขยายผลต่อไป

E: Education (ด้านการศึกษา)

โรงเรียน : เกิดแหล่งเรียนรู้ธนาคารน้ำใต้ดินต้นแบบใน 3 โรงเรียน 2 วัด 10 ชุมชน ในตำบลหันทราย เพื่อถ่ายทอดความรู้และนวัตกรรมธนาคารน้ำใต้ดินเพื่อฟื้นฟูน้ำและดินให้ส่งผลสู่การยกระดับเศรษฐกิจองค์รวม (BCG model) ของชุมชน

S: Social (ด้านสังคม) องค์รวม

ชุมชน : เกิดความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆ ทั้งครัวเรือน ชุมชน วัด โรงเรียน องค์การบริหารส่วนตำบล และอื่นๆ ในท้องถิ่น ในการร่วมมือกันฟื้นฟูทรัพยากรน้ำและดินเพื่อความมั่นคงของชุมชน

ระบบความร่วมมือ : เกิดการจัดระบบและโครงสร้างการบริหารจัดการกลุ่มธนาคารน้ำใต้ดินระดับชุมชน และระบบเครือข่ายธนาคารน้ำใต้ดินระดับตำบลที่เชื่อมโยงทั้งชุมชน วัด โรงเรียนและภาคส่วนต่างๆในท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมเพื่อยกระดับเศรษฐกิจองค์รวม (BCG model) ที่ยั่งยืน

M: Mind (ด้านจิตใจ)

การส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม : ชุมชนเกิดความหวังต่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรดินและน้ำเพื่อชีวิตที่ดีขึ้นบนฐานภูมิปัญญาการอยู่ร่วมกับธรรมชาติอย่างเคารพและเกื้อกูลกัน

การรวมกลุ่ม : ความร่วมมือและความสามัคคีในชุมชน ทั้งระดับครัวเรือน ระดับชุมชนและระดับองค์กรและภาคีต่างๆ ในชุมชน และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องระหว่างบ้านกับโรงเรียน และเด็กกับผู้ใหญ่จากรุ่นสู่รุ่น

การผลิตและการแปรรูป : สุขภาพจิตดีขึ้นจากความมั่นใจในการบริโภคผลผลิตอินทรีย์จากธนาคารน้ำใต้ดิน และคาดหวังต่อเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

ข้อเสนอเชิงนโยบาย

Design Thinking Canvas | Project : ตำบลหันทราย | By : คณะทำงาน ต.หันทราย | Date : Version :

Empathy :

- เลือกพื้นที่ศึกษา
- ศึกษาปัญหาของพื้นที่
- ทำความเข้าใจปัญหาและสำรวจความต้องการของชุมชนเชิงลึก เพื่อตอบสนองความต้องการและแก้ไขปัญหาชุมชนอย่างแท้จริง โดยใช้การประชุมกลุ่มเชิงปฏิบัติการ การสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นต้น

Ideate :

- วิเคราะห์และออกแบบแนวทางการแก้ไขปัญหาของแต่ละกลุ่ม ผ่านการระดมสมอง
- ค้นหาแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาพื้นที่ตำบลหันทราย
- พัฒนาภาพอนาคตที่เป็นไปได้ของตำบลหันทราย

Define :

- กำหนดปัญหาและความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในชุมชนจำแนกตามกลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มโรงเรียน กลุ่มวัด กลุ่มตัวแทนองค์การบริหารส่วนตำบล กลุ่มผู้นำ

Prototype :

- จัดทำภาพอนาคตที่เป็นไปได้ของตำบลหันทรายในรูปแบบของอินโฟกราฟิกที่เข้าใจง่าย

Test :

- สำรวจความคิดเห็นต่อภาพอนาคตที่เป็นไปได้ของกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับชุมชน
- พัฒนาปรับปรุงภาพอนาคต
- พัฒนาข้อเสนอการดำเนินงานในระยะถัดไป

ยกระดับการพัฒนาชุมชน

ต้นแบบและศูนย์การเรียนรู้
พลังงานทดแทนที่ยั่งยืน

ตำบลบ้านแก้ง
อำเภอเมือง จังหวัดสระแก้ว

1 ผู้รับผิดชอบพื้นที่

1 อาจารย์เทอดเกียรติ แก้วพวง

2 อาจารย์ ว่าที่ร้อยตรี วุฒิชัย สายบุญจวง

3 อาจารย์รังสรรค์ ลีเบี้ยว

4 อาจารย์เบญฐนาศิวรัตน์ ไกรทิพย์

2 ความสำคัญ ของการพัฒนาพื้นที่

ความเป็นมา ชุมชนบ้านแก้งอยู่บริเวณคลองพระปรง ชาวบ้านอพยพมาจากที่ต่างๆ เช่น ภาคตะวันออกฉียงเหนือ ภาคตะวันตกภาคกลางและภาคเหนือ เดินทางมาตามคลองพระปรงและรวมตัวอยู่บริเวณแก่งน้ำ จึงเรียกว่า "บ้านแก่ง" ต่อมาได้เพี้ยนเป็น "บ้านแก้ง" พื้นที่มีลักษณะเป็นที่ราบเชิงเขาและที่ราบลุ่ม ลักษณะดินในพื้นที่เป็นดินร่วนปนทรายนอกจากนี้ยังมีคลองธรรมชาติจำนวน 17 สาย ไหลผ่าน และมีแห่งน้ำอื่นๆ เช่น บ่อบาดาล จำนวน 57 แห่ง และสระน้ำ 17 แห่ง อ่างเก็บน้ำ 1 แห่ง กระจายตามหมู่บ้านต่างๆ จากความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติทำให้ชาวบ้านมีอาชีพเกษตรกรรม ทำนา ทำไร่ และทำสวน พืชที่ปลูก ได้แก่ ข้าว อ้อย ยูคาลิปตัส มันสำปะหลัง ยางพาราและปาล์ม ซึ่งการทำการเกษตรกรรมของชุมชนพบว่ามีการใช้ เครื่องยนต์ทางการเกษตรเป็นจำนวนมาก เช่น รถไถ่เพื่อปรับหน้าดิน ไถ่ กลบดิน รถเกี่ยวข้าว รถบรรทุกหกล้อ รถกระบะดัดแปลงเพื่อขนส่งพืชผลทางการเกษตร เครื่องตัดหญ้า และเครื่องยนต์รถไถ่นาเดินตาม ที่มีการใช้กันอย่างแพร่หลายภายในพื้นที่ ซึ่งพบว่ามีการดัดแปลงนำเครื่องยนต์รถไถ่นาเดินตาม นำมาเป็นรถบรรทุก เพื่อขนไม้ยูคาและพืชผลทางการเกษตรอื่นๆ พบว่าประสบปัญหาราคาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ เกิดภาระหนี้สินสะสมเกิดขึ้นภายในครอบครัว ประกอบกับสถานการณ์โควิด-19 ในปัจจุบัน ยิ่งส่งผลกระทบต่อราคาผลผลิตทางการเกษตรและช่องทางการจำหน่ายสิ้นค้าลดลง ทำให้รายได้ลดลง ส่งผลต่อการทำการเกษตรในปัจจุบัน และสวนทางกับราคาปุ๋ยและสารเคมีเพิ่มสูงขึ้น

จากเหตุผลดังกล่าวส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรและชุมชนบ้านแก้ง จึงมุ่งเน้นการหาพลังงานทดแทนเพื่อลดค่าใช่จ่ายด้านพลังงานถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีให้แก่เกษตรกรสามารถผลิตและใช้งานได้ด้วยตนเอง สร้างความมั่นคงด้านพลังงานทดแทนที่ยั่งยืน

บริบทพื้นที่

ตำบลบ้านแก้ง
อำเภอเมืองสระแก้ว
จังหวัดสระแก้ว

ตำบลบ้านแก้ง มี 16 หมู่บ้าน อยู่ในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก้ง ประชากรส่วนใหญ่ร้อยละ 80 ประกอบอาชีพทำเกษตรกรรม ปลูกพืชเศรษฐกิจเป็นหลักและพืชชนิดอื่นๆ เช่น มะนาว ฝรั่ง กล้วย มะม่วง เป็นต้น และเลี้ยงไก่ เป็ด โค กระบือ หมูป่า นอกจากนั้นยังมีอาชีพสานเข่งปลาทู กลุ่มเกษตรอินทรีย์ กลุ่มน้ำส้มควันไม้ กลุ่มจักสานหมวกจากไม้ไผ่ กลุ่มหน่อไม้ดอง กลุ่มเครื่องประดับจากไม้ไผ่ และกลุ่มน้ำพริก ที่แปรรูปพืชผลทางการเกษตร

4,582 หลังคาเรือน

โรงเรียนมัธยมศึกษา
จำนวน 2 แห่ง

โรงเรียนประถมศึกษา
จำนวน 8 แห่ง

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
ก่อนวัยเรียน 5 แห่ง

ประชากรทั้งหมด
13,502 คน

ประชากรหญิง
6,844 คน

ประชากรชาย
6,658 คน

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 3 แห่ง

เขตของการพัฒนา

1. เพื่อศึกษาบริบทชุมชนด้านการเกษตรบ้านคลองหมากนัด หมู่ที่ 11 ต.บ้านแก้ง อ.เมืองสระแก้ว จ.สระแก้ว
2. เพื่อวิเคราะห์ชุมชนอย่างมีส่วนร่วมกับเกษตรกรบ้านคลองหมากนัด หมู่ที่ 11
3. เพื่อศึกษาชุมชนเชิงลึกจากการสัมภาษณ์ภายในชุมชนในพื้นที่
4. เพื่อการวางแผนและถ่ายทอดเทคโนโลยีผลิตน้ำมันไบโอดีเซลจากน้ำมันพืชที่ใช้แล้วจากครัวเรือน

3 หลักการพัฒนาพื้นที่ การคิดเชิงออกแบบเพื่อการพัฒนาพื้นที่

การพัฒนา พื้นที่ตำบลบ้านแก้งนั้น มีแนวทางการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน โดยการสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของพลังงาน ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการใช้พลังงานในปัจจุบันและมองเห็นถึงความสำคัญของพลังงานทดแทน และสร้างความมั่นใจในน้ำมันไบโอดีเซลซึ่งเป็นพลังงานทดแทน ร่วมศึกษาบริบทชุมชนและนำข้อมูลมาร่วมกันวิเคราะห์ชุมชนอย่างมีส่วนร่วมกับเกษตรกรบ้านคลองหมากนัด หมู่ที่ 11 ชุมชนเป้าหมาย ค้นหานักวิจัยชุมชนเพื่อเป็นแกนนำแนวร่วมการพัฒนาด้านพลังงานทดแทนของชุมชนเพื่อให้เกิดความยั่งยืน และร่วมกันออกแบบเครื่องมือแบบสำรวจชุมชนด้านพลังงานทดแทนและลงพื้นที่ศึกษาเก็บข้อมูลเชิงลึกจากการสัมภาษณ์ภายในชุมชนด้วยนักวิจัยชุมชน และนำข้อมูลร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอร่างแผนพลังงานทดแทนชุมชนต่อผู้นำและพลังงานจังหวัดสระแก้ว เพื่อนำมาเป็นแนวทางการพัฒนาพลังงานทดแทนของชุมชนและดำเนินการตามแผนในการถ่ายทอดองค์ความรู้และเทคโนโลยีการผลิตน้ำมันไบโอดีเซลให้กับชุมชน

4 ขั้นตอนการทำงาน

การดำเนินโครงการแบ่งกิจกรรมย่อยออกเป็น 6 กิจกรรม ดังนี้

1 การสร้างความตระหนัก

สร้างความตระหนักและวิเคราะห์สถานการณ์พลังงานทดแทนตำบลบ้านแก้งอย่างมีส่วนร่วม การชี้แจงวัตถุประสงค์ ทิศทางและเป้าหมายของโครงการ การสร้างการรับรู้ ความสนใจและนำเสนอสถานการณ์ด้านพลังงานจากอดีต ปัจจุบันและอนาคต กิจกรรม “วิเคราะห์ชุมชนอย่างมีส่วนร่วม (PRA)” ร่วมวิเคราะห์ปัญหา และจัดลำดับสาเหตุของปัญหา ความต้องด้านการพัฒนาการใช้พลังงานในภาคการเกษตรของชุมชน การสร้างความสนใจให้ชาวชุมชน ผู้นำชุมชนเกิดความต้องการในการพัฒนาชุมชนต้นแบบด้านการใช้พลังงานทดแทนในภาคการเกษตรของชุมชนบ้านคลองหมากนัด หมู่ 11 ตำบลบ้านแก้ง อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว และการสร้างความสนใจให้ชาวชุมชน ผู้นำชุมชนอยากทำวิจัย ตลอดจนการค้นหานักวิจัยชาวบ้านเพื่อพัฒนาชุมชน (บ้านคลองหมากนัด) เป็นชุมชนต้นแบบด้านการใช้พลังงานในภาคเกษตร และกิจกรรม “การพัฒนาค้นหาโจทย์” การวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วมและ แลกเปลี่ยนเรียนรู้วิธีการ/กระบวนการพัฒนาแผนพลังงานชุมชน/การพัฒนาชุมชนต้นแบบด้านการใช้พลังงานทดแทนในภาคการเกษตรของชุมชน

2 อบรมเชิงปฏิบัติการ

การออกแบบเครื่องมือเก็บข้อมูลรวบรวมข้อมูลด้านการเกษตรและด้านพลังงานของชุมชนแบบมีส่วนร่วมด้วยชุมชน และค้นหานักวิจัยชุมชนเพื่อเป็นแกนนำแนวร่วมการพัฒนาด้านพลังงานทดแทนของชุมชนเพื่อเป็นการเรียนรู้กระบวนการวิจัยและการเพิ่มองค์ความรู้ให้แก่นักวิจัยชุมชน

3 ประชุมเชิงปฏิบัติการ

วางแผนและลงพื้นที่ดำเนินงานเก็บข้อมูล วิเคราะห์ผลสรุปผลข้อมูลด้านพลังงาน เพื่อวางแนวทางการดำเนินการเก็บข้อมูลในพื้นที่และแนวทางของการสัมภาษณ์เกษตรกร

4 ทำแผนพลังงานชุมชน

กิจกรรมประชุมทำแผนพลังงานชุมชนแบบมีส่วนร่วมเพื่อร่วมกันจัดทำร่างแผนพัฒนาด้านพลังงานทดแทนของชุมชนระหว่างคณะทำงานและนักวิจัยชุมชน

5 อบรมเชิงปฏิบัติการ

กิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการและติดตามผลการถ่ายทอดองค์ความรู้การผลิตน้ำมันไบโอดีเซลและการทดสอบเพื่อเพิ่มองค์ความรู้ ความเข้าใจในพลังงานทดแทน กระบวนการผลิตน้ำมันไบโอดีเซลและเข้าใจเทคโนโลยีการผลิตน้ำมันไบโอดีเซลที่เหมาะสมสำหรับชุมชน

6 ประชุมติดตามและประเมินผล

กิจกรรมประชุมติดตามและประเมินผลการถ่ายทอดองค์ความรู้การผลิตน้ำมันไบโอดีเซลและการทดสอบ

5 เครื่องมือ ในการพัฒนาพื้นที่

เครื่องมือในการพัฒนา ตำบลบ้านแก้ง อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว มีดังต่อไปนี้

1 บรรณมิติ (Bibliometrics)

ทางคณะทำงานได้ใช้เพื่อสำรวจ ค้นหาแนวโน้ม ข้อมูลเชิงลึกแนวความคิด และทัศนคติด้านพลังงานทดแทน สร้างแนวทางด้านพลังงานทดแทนสู่ชุมชนร่วมกันได้รับความสนใจเนื่องจากเป็นวัตถุดิบภายในพื้นที่ของตนเอง ร่วมเสนอข้อคิดเห็นและข้อมูลในพื้นที่

2 เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique)

คณะทำงานได้ร่วมสำรวจแนวโน้มพฤติกรรม เทคโนโลยี บริบทของการใช้พลังงานทดแทน และเมื่อได้รับองค์ความรู้ด้านพลังงานทดแทน นำไปสู่การกำหนดกลยุทธ์แผนการดำเนินการด้านพลังงานชุมชน และนำข้อมูลไปวิเคราะห์เชิงลึก

3 การสร้างวิสัยทัศน์ (Visioning)

เมื่อได้รับองค์ความรู้และตะหนักถึงความสำคัญของพลังงานทดแทน นำมาสู่กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาพลังงานทดแทนชุมชนแบบมีส่วนร่วมของชุมชนตำบลบ้านแก้ง การทำประชาคมแผนพัฒนาพลังงานทดแทนของชุมชน และร่วมกันผลักดันให้บรรจุเป็นแผนพัฒนาด้านพลังงานขององค์การบริหารส่วนตำบลบ้านแก้ง

4 การสร้างและวิเคราะห์ ฉากทัศน์แห่งอนาคต (Future Scenario Building and Analysis step1)

เพื่อต่อยอดจากการจัดทำแผนในกิจกรรมนี้เป็นการพัฒนาทักษะ องค์ความรู้ ความเข้าใจและการปฏิบัติให้ประชาชนได้ตัดสินใจกับการใช้พลังงานทดแทนที่สะอาดและรักษาสิ่งแวดล้อม และร่วมกันวาดภาพอนาคตชุมชนต้นแบบพลังงานทดแทนร่วมกัน

5 การสร้างตัวแบบ จากนิยายวิทยาศาสตร์ (Science Fiction Prototyping: SFP)

คณะทำงานได้พิจารณาความเหมาะสมของเทคโนโลยีในการผลิตน้ำมันไบโอดีเซลที่ประชาชนสามารถใช้ผลิตน้ำมันไบโอดีเซลได้ด้วยตนเองและเข้าใจ สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้พลังงานทดแทน

6 การวิเคราะห์แนวโน้ม และแนวโน้มระดับโลก (Trend and Megatrend Analysis)

ให้ประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้ ตระหนักถึงความสำคัญของพลังงานทั้งอดีต ปัจจุบันและอนาคต ซึ่งก่อเกิดมลพิษด้านต่างๆ ส่งผลต่อมนุษย์ ปัจจุบันมีการใช้พลังงานสีเขียว (Green Energy) เพิ่มมากขึ้น ลดมลพิษ และเป็นพลังงานที่ยั่งยืนในอนาคต

7 การพยากรณ์ย้อนหลัง (Backcasting)

คณะทำงานได้ดำเนินการใช้พลังงานทดแทน สร้างความตะหนักและเรียนรู้การใช้พลังงานทดแทน สร้างความมั่นใจและจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินการด้านพลังงานทดแทนในชุมชน โดยมุ่งเน้นเพื่อใช้การเกษตรเท่านั้น เพื่อให้เห็นการเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มการใช้พลังงานทดแทน

8 การสร้างและวิเคราะห์ ฉากทัศน์แห่งอนาคต (Future Scenario Building and Analysis step 2)

การต่อยอดจากการใช้แผนพัฒนาพลังงานทดแทน และตั้งคณะกรรมการบริหารสหกรณ์พลังงานทดแทน ได้วาดภาพอนาคตการเผยแพร่องค์ความรู้แก่ชุมชนอื่นๆ และเป็นศูนย์การเรียนรู้ และแนวทางการขอการสนับสนุนงบประมาณ

6 ผลการวิเคราะห์พื้นที่ รูปแบบกิจกรรมที่จะดำเนินการในพื้นที่

จากการดำเนินกิจกรรม พบว่า ประชาชนให้ความสนใจและเข้าร่วมโครงการสร้างแนวทางการพัฒนาร่วมกันในการลดภาระค่าใช่จ่ายพลังงานเชื้อเพลิงที่ใช้ในการทำการเกษตร ซึ่งกิจกรรม 6 กิจกรรมสามารถวิเคราะห์สรุปผลได้ดังนี้

1. ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจแนวทางการพัฒนาของโครงการ รับรู้ ให้ความสนใจ ร่วมวิเคราะห์สถานการณ์ด้านพลังงานในอดีต ปัจจุบัน และอนาคตอย่างมีส่วนร่วม(PRA) มีองค์ความรู้และเทคโนโลยีพลังงานทดแทน และตระหนักถึงพลังงานและสิ่งแวดล้อมชองชุมชน

2. ร่วมวิเคราะห์และออกแบบเครื่องมือเก็บข้อมูลรวบรวมข้อมูล ด้านการเกษตรและด้านพลังงานของชุมชนแบบมีส่วนร่วมด้วยชุมชน และค้นพบนักวิจัยชุมชนที่เป็นแกนนำพัฒนาพลังงานทดแทนของชุมชน เสริมองค์ความรู้กระบวนการวิจัย

3. ได้ฐานข้อมูลบริบทพื้นที่ และข้อมูลด้านพลังงานจากการสัมภาษณ์เชิงลึกเกษตรกร

4 (ร่าง) แผนพัฒนาพลังงานชุมชนแบบมีส่วนร่วม ระหว่างคณะทำงานและนักวิจัยชุมชน นำเสนอต่อพลังงานจังหวัดสระแก้ว และได้คำแนะนำและแก้ไขแผนพัฒนาพลังงานทดแทนชุมชน

5 การถ่ายทอดองค์ความรู้การผลิตน้ำมันไบโอดีเซลและการทดสอบ สร้างเสริมองค์ความรู้ ความเข้าใจในพลังงานทดแทน กระบวนการผลิตน้ำมันไบโอดีเซลและเข้าใจเทคโนโลยีการผลิตน้ำมันไบโอดีเซลที่เหมาะสมสำหรับชุมชน และประชาชนสามารถอธิบาย ผลิตด้วยเทคโนโลยีพลังงานทดแทนน้ำมันไบโอดีเซลด้วยตนเอง

6 จากการประเมินผลการถ่ายทอดองค์ความรู้การผลิตน้ำมันไบโอดีเซล พบว่า ประชาชนและนักวิจัยชุมชนให้ความสนใจเข้าร่วมประจำและถ่ายทอดข้อมูลที่ได้รับ

7 แผนพลังงานทดแทนของชุมชน กลุ่มนักวิจัยชุมชน คณะกรรมการพลังงานทดแทนและสหกรณ์พลังงานทดแทนของชุมชน นอกจากนี้ก่อร่างในการเป็นชุมชนต้นแบบการใช้พลังงานทดแทน เพื่อรักษาสิ่งแวดล้อมพร้อมกับภาคีเครือข่ายการพัฒนา ร่วมกับการส่งเสริมด้านพลังงานชุมชน

7 การวาดภาพอนาคต Timeline การพัฒนาของพื้นที่

Timeline การพัฒนาของพื้นที่ตำบลบ้านแก้ง อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว

ภาพจำลองอนาคตของพื้นที่

โครงการเสริมสร้างสมรรถนะภาคีเครือข่ายการวางแผนการพัฒนาเชิงพื้นที่ระดับตำบล

8 บทสรุป เชิงพื้นที่

บทสรุป 3 ES+M

ด้านเศรษฐกิจ (Economy)

การผลิตและใช้พลังงานทดแทนน้ำมันไบโอดีเซลสามารถลดค่าใช้จ่าย ในการซื้อพลังงานเชื้อเพลิงเพื่อใช้ในการทำการเกษตรและสามารถนำน้ำมันที่ใช้แล้วนั้นมาขายให้แก่ธนาคารพลังงานทดแทนสร้างรายได้หมุนเวียนภายในชุมชน และยังส่งผลต่อต้นทุนในการทำการเกษตรเป็นการลดรายจ่าย-เพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกร

ด้านการศึกษา (Education)

จากกิจกรรมที่คณะทำงานได้ถ่ายทอดองค์ความรู้และการใช้เทคโนโลยีผลิตน้ำมันไบโอดีเซลพัฒนาให้เป็นศูนย์การเรียนรู้พลังงานทดแทนน้ำมันไบโอดีเซลโดยมีกลุ่มนักวิจัยพลังงานทดแทนเป็นวิทยากรสามารถบรรยายการผลิตน้ำมันไบโอดีเซลและสามารถให้ชุมชนอื่นหรือผู้สนใจเข้ารับการอบรมได้

ด้านสิ่งแวดล้อม (Environment)

จากฐานข้อมูลเก็บรวบรวม ผ่านการร่วมวิเคราะห์แบบมีส่วนร่วมและกิจกรรม พบว่า ประชาชนเข้าใจและตระหนักถึงการทิ้งน้ำมันเหลือทิ้งจากการประกอบอาหารและการใช้น้ำมันซ้ำซึ่ง พบว่า ประชาชนมีการเก็บน้ำมันที่ใช้แล้วลดการทิ้งลงคลองและแหล่งน้ำ ลดการใช้น้ำมันทอดซ้ำเพื่อลดโรคต่างๆ ที่ก่อเกิดจากการใช้น้ำมันซ้ำ

ด้านสังคม (Social)

จากฐานข้อมูลเก็บรวบรวม ผ่านการร่วมวิเคราะห์แบบมีส่วนร่วมและกิจกรรม พบว่า ประชาชนเข้าใจและตระหนักถึงการทิ้งน้ำมันเหลือทิ้งจากการประกอบอาหารและการใช้น้ำมันซ้ำ ซึ่งพบว่า ประชาชนเข้าใจมี การเก็บน้ำมันที่ใช้แล้วลดการทิ้งลงคลองและแหล่งน้ำ ลดการใช้น้ำมันทอดซ้ำเพื่อลดโรคต่างๆ ที่ก่อเกิดจากการใช้น้ำมันซ้ำ

ด้านคุณธรรม (Moral)

การจัดตั้งธนาคารมีการซื้อขายน้ำมันพืชที่ใช้แล้วและน้ำมันไบโอดีเซลที่จะผลิตได้โดยมีการร่วมลงทุนเพื่อรับซื้อและขายนั้นจำเป็นต้องมีความซื้อสัตย์ต่อตนเองและสมาชิกในการบริหารจัดการและผู้ที่นำน้ำมันที่ใช้แล้วมาขายจำเป็นต้องมีความซื้อสัตย์ไม่ผสมน้ำมาขายให้กับทางธนาคาร นอกจากนั้นยังมีความเอื้อเฟื้อ มีน้ำใจ ต่อคนในชุมชนและอื่นๆ

ข้อเสนอเชิงนโยบาย

Design Thinking Canvas *Project :* ตำบลบ้านแก้ง *By :* คณะทำงาน ต.บ้านแก้ง *Date :* *Version :*

Empathy :

- ศึกษาบริบทชุมชนด้านการเกษตร บ้านคลองหมากนัด หมู่ที่ 11 ตำบลบ้านแก้ง อำเภอเมืองสระแก้ว จังหวัดสระแก้ว
- วิเคราะห์ชุมชนอย่างมีส่วนร่วมกับเกษตรกร บ้านคลองหมากนัด หมู่ที่ 11
- ศึกษาชุมชนเชิงลึกจากการสัมภาษณ์ภายในชุมชนในพื้นที่
- ร่วมวางแผนและถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตน้ำมันไบโอดีเซล

Ideate :

- การสร้างความตะหนัก ความเข้าใจ ส่งเสริมองค์ความรู้และถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตน้ำมันไบโอดีเซลเป็นพลังงานทดแทนแก่ชุมชน
- การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาแผนและดำเนินกิจกรรมพลังงานทดแทนไบโอดีเซลเพื่อสร้างความยั่งยืนด้านพลังงาน
- ให้ชุมชนตระหนักด้านสิ่งแวดล้อมความเข้าใจและจัดตั้งธนาคารพลังงานทดแทน
- ร่วมวางแผนและถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตน้ำมันไบโอดีเซล

Define :

- เกษตรกรใช้พลังงานทดแทนน้ำมันไบโอดีเซลในการทำการเกษตร
- เกษตรกรตระหนักถึงปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมจากการทิ้งน้ำมันที่ใช้แล้วและปัญหาด้านสุขภาพจากการใช้น้ำมันพืชที่ใช้แล้ว
- คณะกรรมการพลังงานทดแทนดำเนินการธนาคารพลังงานทดแทน

Prototype :

- ต้นแบบการพัฒนาชุมชนพลังงานทดแทน
- ต้นแบบการพัฒนานักวิจัยชุมชนด้านพลังงานทดแทน
- ต้นแบบรูปแบบการเรียนรู้การถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตน้ำมันไบโอดีเซลภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ในปัจจุบัน
- ต้นแบบเทคโนโลยีผลิตน้ำมันไบโอดีเซลที่เหมาะสมกับพื้นที่

Test :

- ทดสอบใช้เทคโนโลยีผลิตน้ำมันไบโอดีเซลด้วยตนเองดำเนินการโดยกลุ่มแกนนำนักวิจัยพลังงานทดแทน
- ทดสอบน้ำมันไบโอดีเซลที่ผลิตได้ภายในชุมชนจากกลุ่มเกษตรกรตัวอย่างที่ใช้เครื่องรถไถนาเดินตาม
- ก่อตั้งธนาคารน้ำมันพืชใช้แล้วในการรับซื้อน้ำมันพืชใช้แล้วและขายน้ำมันไบโอดีเซลที่ผลิตได้
- พัฒนานักวิจัยชุมชน

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษากองบรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพจน์ ทรายแก้ว	อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

บรรณาธิการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์เจษฎา ความคุ้นเคย	รองอธิการบดี

คณะกรรมการดำเนินงาน

อาจารย์ ดร.ไตรมาศ พูลผล	อาจารย์นักพัฒนา
อาจารย์ ดร.ศักดิ์ดา สุภาพ	อาจารย์นักพัฒนา
อาจารย์ ว่าที่ ร.ต. ปิยะพงษ์ ยงเพชร	อาจารย์นักพัฒนา
อาจารย์วรรนิสา หนูช่วย	อาจารย์นักพัฒนา

กองนโยบายและแผน มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์
ในพระบรมราชูปถัมภ์

โครงการ

เสริมสร้างสมรรถนะภาคีเครือข่ายการวางแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ระดับตำบล

โครงการเสริมสร้างสมรรถนะภาคีเครือข่าย
การวางแผนพัฒนาเชิงพื้นที่ระดับตำบล